

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 10091

ZSHON KRISTOF

Romain Rolland

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ראמען ראלאנד

זשאן קריסטאָף

V. די באַפֿרייאַונג

איבערזעצט פון ל. מ. בעניאמין
אונטער דער רעדאקציע פון דר. ק. פֿאַרנבערג

ליטעראַרישער פּאַרלאַג, ניו-יאָרק

1921

ל' פאפליאנע

ער האָט איצט קיינעם ניט געהאַט. אלע זיינע פריינד
זיינען פארשוואונדען. דער נוטער, ליעבער גאָטפריעד, וואָס
איז איהם צו הילף געקומען אין זיינע קריטישע לעבענס-
מאָמענטען — וועמען ער האָט איצט שטאַרק באַדאַרפֿט האָר-
בען — איז זינט אייניגע חדשים אוועק. — און דעם מאָל
אויף אייביג. איין אָבענט, דעם פריהעריגען זומער, איז א
בריעף מיט א גראַבער האַנטשריפט אָנגעקומען צו לואיזע'ן
פון א ווייט שטעטלע אין וועלכען מ'האַט איהר געלאָזט
וויסען אַז איהר ברודער איז געשטאַרבען אויף איינע פון
זיינע פאַרצויגענע נסיעות, וועלכע דער הויזירער האָט דוקא
געוואָלט מאַכען. כאַטש ער איז געווען שלאָף, און ניט געזונט.
מ'האַט איהם דאָרט אויפ'ן אַרטיגען בית-עולם מקבר געווען.
די לעצטע שטאַרקע, ערמוטיגענדע פריינדשאַפט, אויף וועל-
כער קריסטאָף האָט זיך געקאָנט אָנשפאַרען, איז אָפגעשטאַר-
בען, פאַרשלונגען אין תהום. ער איז געבליבען אליין, נאָר
מיט זיין אַלטער מאַמע, וואָס האָט זיך ניט אינטערעסירט
מיט זיינע אידעען. — וואָס האָט איהם נאָר געקאָנט ליעב
האַבען אָבער ניט פאַרשמעהן. ארום איהם איז געלעגען די
אומערליך-גרויסע דייטשע סטעפּע, דער אומעטיגער ים.
וואָס מעהר ער האָט זיך געוואָלט ארויסרייסען, אַלץ טיעפער

איז ער פארוונקען געוואָרען. דאָס פיינדליכע שטעטעל האָט צוגעקוקט ווי ער טרינקט זיך...

אַט איז דעם מאָמענט. בעת ער האָט ווי אַ פארצוויי-פעלמער געקעמפט, איז פאר איהם אין דער פינסטערניש, ווי דורך אַ בליץ, ערשינען די געשטאַלט פון האַסלער'ן, דעם גרויסען מוזיקער וועמען ער האָט אַזוי ליעב געקראָגען ווען ער איז נאָך געווען אַ קינד און מיט וועמעס נאָמען עס האָט איצט געקלונגען גאַנץ דייטשלאַנד. ער האָט זיך דערמאַנט אַז האַסלער האָט איהם אַמאָל צוגעזאָגט צו העלפען מיט וואָס ער וועט נאָך קאָנען. ער האָט זיך אַז דער ערינערונג אָנ-געכאַפט ווי אַ טרינקענדער אָן אַ שטרוי. האַסלער קאָן איהם ראַטעווען! האַסלער דאַרף איהם ראַטעווען! וואָס פאַר-לאַנגט ער דען פון איהם? ניט קיין הילף, ניט קיין געלט, ניט קיין שום מאַטעריעלע שטיצע! קיין זאך ניט — ער וויל נאָר אַז ער זאָל איהם פאַרשטעהן. האַסלער איז פונקט ווי ער פאַרפאַלגט געווען. האַסלער איז אַ זעלבסטשטענדיגער פרייער מענש, און ער וועט פאַרשטעהן אַ צווייטען זעלבסט-שטענדיגען מענשען, וועמען די דייטשע קליינליכע מיטעל-מעסיגקייט פאַרפאַלגט מיט איהרע שאַרפע נעגעל און זוכט צו דערשטיקען. זיי פיהרען דאָך ביידע אָן דעם זעלבען קאַמף!

ער האָט דעם נייען געדאַנק באַלד גענומען אויספיהרען. ער האָט זיין מאַמען צוואוויסען געגעבען, אַז ער וועט אוועק-פאַהרען אויף אַכט טעג, און דעם לעצטען אַבענט האָט ער

גענומען דעם צוג וואס האט איהם געדארפט ברענגען אין
דער גרויסער שטאט, אין צפון־דייטשלאנד, וואו האסלער איז
געווען קאפעלמיסטר. ער האט ניט געקאנט
ווארטען. ס'איז געווען דער לעצטער מיטעל
אויפצואטעמען.

האסלער. איז געווען באַריהמט. זיינע שונאים האָבען די וואָפען ניט אוועקגעלעגט; זיינע פריינד אָבער האָבען געשריען אַז ער איז — איז געווען, און וועט זיין — דער גרעסטער מוזיקער. ער איז געווען ארומגערינגעלט מיט נאָ-רישע פאַרעהרער און נאַרישע געגענער; און אזוי ווי ער האָט בטבע ניט געהאַט קיין שטאַרקען כאַראַקטער, איז ער פון די לעצטע פאַרביטערט געוואָרען און פון די ערשטע „פאַר-וויכט“ געוואָרען. ער האָט זיין גאַנצע ענערגיע אַריינגע-לעגט צו קאַמפּאָנירען זאַכען וואָס זאָלען זיינע קריטיקער אויפרייצען און זיי מאַכען געוואַלטעווען. ער איז געווען ווי אַ אינגעל וואָס זוכט אַפּצוטאָן שפּיצלאַך. און די „שפּיצ-לאַך“ זיינען טיילמאָל געווען העסליכע: ניט נאָר האָט ער פאַרברויכט זיין אומגעהייערען טאַלאַנט אויף מוזיקאַלישע קאַפּריצען, פון וועלכע עס האָט זיך די „אַפיציעלע“ קריטיקער געשטעלט די האַר קאַפּויר, נאָר ער האָט אויף אַרויסגעוויזען אַ שטיפּערישע פאַרליעבע צו משונה'דיגע טעקסטען און טעמאַס, און אָפט צו וואַלגאַרע און צוויידייטיגע סיטואַציעס — מיט איין וואָרט צו אַלץ וואָס האָט געקאַנט פאַרלעצען דעם אנשטענדיגען, גוטען בירגערליכען געשמאַק. ער האָט הנאה געהאַט פון דעם וואָס דער „פּיליסטער“ שרייבט... און דער „פּיליסטער“ האָט געשריען. אפילו דער קיזער, — וואָס האָט געמאַכט, ווי יעדער ווייס דעם אַנשטעל פון אַ קינסטלער — האָט מיט דער געוועהנליכער חוצפה פון אויפ-געקומענע און פון פרינצען באַטראַכט האַסלער'ס באַריהמט קייט פאַר אַן עפענטליכען סקאַנדאַל. ער האָט ביי יעדער געלעגנהייט ניט פאַרפּעהלט אַרויסצווייזען זיין פאַרעכט-ליכע גלייכניטליגקייט צו זיינע געוואַנטע ווערק. האַסלער'ן האָט די קייזערליכע געגנערשאַפט גערייצט און געפּרייט.

פון דעם פאָרגעשרימענעם פליגעל איז דאָס באַטראַכט גער וואָרען אלס אַן אַטעסטאַט, און האַסלער האָט דערפאַר ווייַטער „געבראַכען די שויבען“. די פריינד זיינע פלעגען פון יעדער נייער נאַרישקייט אריינפאַלען אין אַן עקסטאַז און שרייען אַז ער איז א זשעני.

האַסלער'ס קרייז איז דער עיקר באַשטאַנען פון ליטע־ראַטען, מאַלערס און דעקאָדענטישע קריטיקער, וועמעס פאַר־דינסט ס'איז געווען וואָס זיי האָבען מיט זיך פאַרגעשטעלט דעם רעוואָלוציאָנערען גייסט געגען דעם רעאַקציאָנע־רען. — א שטענדיג־דראָהענדע געפאַהר אין צפון־דייטש־לאַנד — געגען דער פיעטיסטישער מלוכה־מאַראַל. זיי זייַט נען אָבער אין זייער זעלבסטשטענדיגקייט־קאַמף אַזוי צו־היצט און צורייצט געוואָרען, אַז זיי האָבען איהם דערפיהרט ביז צו א שטופע פון אומבאַוואוסטזיניגער לעכערליכקייט, — ווייל אויב פיעל פון זיי האָט באמת ניט געפעהלט קיין מאַלאַנט, האָט זיי אָבער געפעהלט אינטעליגענץ און נאָך מעהר, געשמאַק. זיי האָבען זיך געשאַפען א געקינסטעלמע אַטמאָספערע און האָבען פון איהר ניט געקאַנט ארויס; און, ווי אלע „קלייזלעך“ האָבען זיי ביסלעכווייז אין גאַנצען פאַר־לאָרען דעם חוש פון דער ווירקליכקייט אין לעבען. זיי האָבן בען געשאַפען „געזעצען“ פאַר זיך און הונדערטער נאַראָנים וואָס האָבען געלעזען זייערע צייטשריפטען און אָנגענומען מיט קעלבערנער התפעלות זייערע גורות. זייער בלינדע פאַרעהרונג איז פאַר העסלער'ן געווען אַן אומגליק, ווייל צו־ליעב דעם איז ער מיט זיך שטענדיג געווען צופרידען. ער האָט יעדען נייען געדאַנק וואָס איז איהם נאָר איינגעפאַלען אָנגענומען און איהם אפילו ניט אַנאַליזירט; ער איז אין זיך געווען איבערצייגט, אַז וואָס ער זאָל ניט שרייבען וועט

עס דאך שטעהן העכער ווי די קאמפאזיציעס פון די אנדערע מוזיקער. און כאטש דער געדאנק איז צום באדויערען געווען אמת אין מייסטע פאלען, איז ער אבער דאך געווען א פארדארבענער, און האט איהם ניט געקאנט טרייבען צו דער שאפונג פון גרויסע ווערק! טיעף אין הארצען האט האסלער אלעמען פארזאכטעט — פריינד און פיינד; און די ביטערע, איראנישע פארזאכטונג האט איהם אליין און דאס גאנצע לעבן און אויך אריינגענומען. ער איז נאך מעהר פארזונקען געווארען אין דעם איראנישען סקעפטיציזם דערפאר, ווייל ער האט אין זיין יוגענד אמאל געגלויבט אין א סך גוטע און נאיווע זאכען. ער איז ניט געווען גענוג שטארק צו באשיצן זיין אידעאל געגען דער לאנגזאמער טאג-מעגליכער צעשטערונג; ער איז ניט געווען גענוג היפאקריטיש זיך איינצוריידען אז זיין אידעאל לעבט נאך אין איהם, — האט ער דערפאר שטענדיג ביטער אָפּגעלאַכט פון זיינע יוגענדליכע ערינירונגען. דערצו האט ער אויך געהאט די נאטור פון די זיד-דייטשען — א וויכע, געמיטליכע-פוילע נאטור אויף וועלכער גרויס גליק אָדער אומגליק, שטארק היץ אָדער קעלט האָבען א פארדארבענע ווירקונג, און וועלכע מוז האָבען אום אויפצוהאַלטען איהר גלייכגעוויכט, א מיטעל-מעסיגע טעמפעראטור. ער האט זיך, ווי ניט וויסענדיג, אריינגעלאזט אין א פוילען, געמיטליכען לעבענס-גענוס: ער האט ליב געקראגען דאס גוטע עסען, די שטארקע געטראנקען, דאס זאָרנלאָזע ארומשפאצירען און דאס פויל-געמיטליכע טראכטען. דאס האט זיך געפיהלט אין זיין גאנצער מוזיקאלישער שאפונג, כאטש צוליב זיין גרויסען טאלאנט האָבען געניאלע פונקען דאך אויפגעבליסטשעט אין זיינע נאכלעסיגע קאמפאזיציעס, וואס זיינען נאָכגעגאנגען דעם

געשמאק פון דער מאַדע. ער האָט מעהר ווי ווער עס איז
געפיהלט אַז ער שטאַרבט אָפּ. אין אמת'ן איז ער געווען
דער איינציגער וואָס האָט עס געפיהלט — אָבער נאָר אין
זעלטענע מאַמענטען, און ער האָט די דאָזיגע מאַמענטען,
נאַטירליך, געזוכט אויסצומיידען. דאָן פלעגט ער ווערען
מיזאַנטראַפיש, מרה־שחורה'דיג, עגאָיסטיש, טראַכטען נאָר
פונ'ם געזונד, — גלייכגילטיג צו אַלץ וואָס האָט אמאָל
ארויסגערופען זיין ענטוויאַזם אָדער פיינרשאַפט.

אָט דאָס איז געווען דער מענש צו וועמען קריסטאָף איז
 געקומען זוכען א טרייסט און אַן אַנשפּאַר. ס'אַר א פרייד
 און האָפּענונג ס'האַט איהם ארומגענומען בעת ער איז אין
 א קאַלטען, רעגענדיגען פריהמאַרגען אַנגעקומען אין דער
 שטאָט, וואו עס האָט געוואוינט דער, וואָס האָט פאר איהם
 סימבאָליזירט די זעלבסטשטענדיגקייט אין דער קונסט. ער
 האָט פון איהם ערוואָרט דאָס וואַרימע, ערמוטיגענדע פריינד
 ליכע וואָרט — א וואָרט אין וועלכען ער האָט זיך גענוטיגט,
 כדי צו קאָנען פאַרזעצן דעם אומדאַנקבאַרען, אומפאַרמייד
 ליכען קאַמף וואָס יעדער אמת'ער קינסטלער מוז מיט דער
 וועלט אַנפיהרען, שטענדיג, ניט אוועקלייגענדיג דאָס געוועהר
 אויף א טאַג אפילו, ביז דעם לעצטען אַטעם־צוג. ווי שילער
 האָט געזאָגט: „ד י א י נ צ י ג ע ב א צ י ה ו נ ג
 צ ו מ פ ו ב ל י ק ו מ א ו י פ ו ו ע ל כ ע ר מ' ה א ט
 ק י י נ מ אַ ל ק י י ז ח ר ט ה נ י ט — א י ז ד ע ר
 ק א מ פ.“

קריסטאָף איז געווען אזוי אומגעדולדיג, אַז ער האָט זיך
 קוים גענומען די צייט אוועקצולענען דאָס רענצעל אין אַ
 האַטעל נעבען וואָקזאַל. אַהן אַטעם איז ער געלאָפּען צום
 טעאָטער אויסצוגעפינען האַסלער'ס אַדרעס. האַסלער האָט
 געוואוינט ווייט פונ'ם צענטער פון דער שטאָט: זיין וואוי־
 נונג איז געווען אין דער פאַרשטאָט. קריסטאָף האָט זיך
 ארויפגעכאַפט אויף אַ טראַמוואַי, און האָט פאַהרענדיג גע־
 שמאַק געגעסען אַ קליין ברויטעל. דאָס האַרץ האָט איהם
 געקלאָפּט זיך דערנעהנטערענדיג צום ציעל.

די גענענד וואו האַסלער האָט זיך אויסגעקליבען זיין וואוינונג אין כמעט אין גאַנצען געווען פאַרבויט לויט דער נייער מאָדערן אַרכיטעקטור, אין וועלכער דאָס יונגע דייטש-לאַנד וואָס מאַטערט זיך צו האָבען געניאָליטיעט. לייגט אַרײַן איהר רויהע, געקינסטעלטע געלעהרוואַמקייט. אין מיטען פון דער באַנאַלער פאַרשטאַט מיט איהרע גלייכע, כאַראַקטערלאַזע גאַסען זעהט מען עניפטישע פראַכטיקברײַט, נאָר-ווענישע שלעסער, קלויסטערס, ערד־פעסטונגען, אויסשטע-לונגפאַוויליאַנען, דיק־בײַכיגע הייזער אָהן פיס, וואָס לײַ גען איינגעגראַבען אין דער ערד, מיט אָפגעשטאַרבע-נע פנים־ער, מיט איינציג גרויסע אויגען אין די קעפ, טויע-רען פון תפיסה־קאָמערן, אַנדערע מינים טויערען, אייזערנע רייפּען, גאַלדענע קמײאָות אַרײַנגעפאַסט אין די שױבען פון פענסטער מיט גראַטעס, אומגעהייערע מאַנסטערס אויבען בײַ די פאַדערשטע טירען, שטיקער בלויע פאַיאַנס אָנגעוואָר-פען אָהן א שום זין דאָ אין דאָרט, פאַרשידענ־געפאַרבטע מאַזאַיקען, וואָס שמעלען פאַר אַדם און חוה, דעכער באַ-דעקט מיט דאָר־ציגעל אין אלערליי קאַלירען; הייזער וואָס זעהן אויס ווי פעסטונגען, מיט משונה־דיגע חיות אויפֿן שפיץ דאָ, אָהן פענסטער אין די זייטיגע ווענט, און פלוץ לונג איינע נעבען די אַנדערע, גרויסע גענעצענדיגע לעכער — פיער־קאַנטיגע, לאַנגע, דריי־קאַנטיגע, ווי אויפגעריסענע וואונדער; גרויסע, לעדיגע ווענט פון וועלכע עס שפרינגט ווי פלוץ־לונג ארויס א שווערער באַלאַקאָן מיט אַן איין־איין־ציגען פענסטער — א באַלאַקאָן, וואָס שמעהט אויף ניבעלונג-נענע זיילען, און פון וואנען עס שמעקען ארויס, דורכברע-כענדיג די שטיינערנע פאַרענטשע, צוויי גרויסע, שפיציגע קעפ פון זקנים, מיט גרויסע בערד און לאַנגע האָר — בעק-

לינ'ס פיגורען פון האלב־מענש און האלב־פיש. אויף דער פאדערשטער זייט פון איינע פון די תפיסות — א נידערי־נער, איינשטאקייגער, עניפטישער פאלאץ מיט גרויסע נאקע־טע ריעזען ביים אריינגאנג — איז געווען אַנגעשריבען פונ'ם ארכיטעקט:

„זאל דער קינסטלער וויזען זיין וועלט,

דאָס וואָס איז ניט געווען און וועט קיינמאל ניט זיין.“
 קריסטאף איז אין גאַנצען געווען אריינגעטאָן אין דעם געדאַנק צו זעהן האַסלער'ן און האָט געקוקט אויף אַלץ מיט פאַרוואַונדערטע אויגען, ניט פּראַווענדיג אפילו דאָס פאַר־שטעהן. ער איז צוגעקומען צום הויז וואָס ער האָט געזוכט — אַן איינפאַך הויז, געבויט אין קאַראַלינישען סטיל. אינ־וועניג האָט געהערשט אַ באַלעבאַטישער, באַנאַלער לוקסוס; אויף די טרעפּ האָט זיך געפּיהלט אַ שווערע כמעט שטיקענ־דע וואַרעמקייט, נעבען די שטיגען איז געווען אַן עלעקטריש הייב־צימערעל, מיט וועלכען קריסטאָף האָט זיך ניט באַ־נוצט, כדי ער זאָל האָבען צייט זיך צו צוגרייטען צום באַזוך בעת'ן לאַנגזאַמען אַרויפגעהן ביז צום פּערטען שטאַק, מיט ציטערענדע פּים און אַ קלאַפּענדיג האַרץ. און אין דער קור־צער צייט האָט ער זיך דערמאַנט אַן דער אַמאַליגער באַגע־נעניש מיט האַסלער'ן, זיין קינדערשען ענטווייאָזם, זיין זיי־דענ'ס געשטאַלט — אַלץ, פּונקט ווי עס וואָלט ערשט געכ־טען געווען.

דער זייגער איז שוין געווען באַלד עלף ווען ער האָט אַנגעקלונגען. אַ ברונעטקע מיט אַ פּרעכען אויסזעהן האָט איהם געפּענט די טיר — אַ ברונעטקע אַלאַ „ס ע ר ו אַ פ א ד ר אַ נ א“, — איהם אַנגעקוקט חוצפּה'דיג, און איהם צו ערשט ערקלערט אַז „דער הער קאַן קיינעם ניט אויפ־

נעהמען ווייל ער איז מיעד". קריסטאָף האָט דערפון אַזוי ענטוישט אויסגעזעהן, אַז דאָס האָט זי, הפנים, אמוזירט. דאָן האָט זי איהם גענומען פאַרזיכטיג באַקוקען פון קאָפּ ביז די פיס און איז פּלוצלונג ווייכער געוואָרען. זי האָט קריס־טאָף'ן אריינגעפיהרט אין האַסלער'ס קאַבינעט און געזאָגט, אַז זי געהט זעהן הערן האַסלער און זיך באַמיהען ער זאָל איהם אויפנעהמען. דערביי האָט זי איהם כּיטרע צוגעוואונד־קען און פאַרמאַכט די טיר.

אויף די ווענט זיינען געווען אויפגעהאַנגען עטליכע אימפרעסיע־ניסטישע בילדער און אַ פּאָר „נאַלאַנטע" גראַד־ווירען פּונ'ם אַכטצעהנטען יאָרהונדערט: וואָרום האַסלער האָט פּרעטענדירט צו זיין אַ מבין אין אַלע צווייגען פון קונסט, און לויט זיין געשמאַק און די מיינונגען פון זיינע פאַרעהער, — זיינען מאַנאָ און וואַטאָ געווען אַ גוטע פּאָר. דעם זעלבען געמישטען סטיל האָט מען אויך געזעהן אי די מעבעל — אַ זעהר שעהנער שרייב־טיש אין סטיל פון לואי דעם דרייצעהנטען, ארום וועלכען עס זיינען געשטאַנען שטור־לען פון „נייען סטיל", און אַן אַריענטאַלישער דיװאַן, אַנגעד־וואַרפען מיט אַ גאַנצען הויפען פיעל־פאַרביגע קישעלאַך. די טירען זיינען געווען באַצירט מיט שפיגלען, יאַפּאַנעזישע בריק־אַבראַק, פאַרשיעדענע מינים אַנטיקען זיינען געלעגען אין די גלעזערנע שאַפּקאַלאַך, און אויף דעם קאַמין־איבער־דעק איז פאַראַדנע געשטאַנען אַ ביוסט פון האַסלער'ן. אין אַ וואַזע, אויף אַ קליין טישעלע איז געלעגען אַנגעוואַרפען אַ גרויסע צאַהל בילדער פון זינגערינס, פאַרעהערניס און פריינד מיט וויציגע אַדער ענטזיאַסטישע באַמערקונגען. אַ שרעקליכע אומאַרדנונג האָט געהערשט אויפ'ן שרייב־טיש. די פּיאַנאָ איז געווען אַפּען; שטויב איז געלעגען אויף די

שאפקאלאך און האלכ-פארברענטע ציגארען האבען זיך אר-
מעטום געוואלגערט. קריסטאף האט געהערט ווי א שטים
ברומט אין צווייטען צימער און ווי די דינסט-מידעל מיט
דעם שארפען קול ענטפערט אָפּ. ס'האט אויסגעזעהן אַז
האסלער וויל ניט ארויסקומען און אַז די מידעל וויל דוקא
ער זאָל זיך באַווייזען. זי האט זיך ניט געשעהמט איהם צו
ענטפערען אין א גאנץ פאמיליאַרנעם טאָן. איהר קוויטשע-
דיג קול האט זיך דורכגעריסען דורך דער וואנט. קריסטאף
האט זיך שלעכט געפיהלט הערענדיג געוויסע באַמערקונגען
וואָס זי האט געמאכט צו האסלער'ן. האסלער'ן האט עס
אַבער ניט געארט. פארקעהרט: מ'האט געקאנט מיינען
אַז די העזה/דיגע רייד אַמוזירען איהם. ער האט ווייטער
געברוטשעט, געברומט און צו דער זעלבער צייט ווי הנאה
געהאט מיט איהר זיך צו רייצען. ענדליך האט קריסטאף
געהערט ווי א טיר עפענט זיך און האסלער שלעפט, בייזע-
רענדיג זיך, די פיס.

ער איז אריינגעקומען. קריסטאף'ן האט א קלעם גע-
טאָן ביים האַרצען. ער האט איהם דערקענט. הלואי וואָלט
ער איהם ניט דערקענט! ס'איז געווען האסלער, און דאָך
ניט ער. ער האט נאָך אַלץ געהאט זיין הויכען, ניט-גע-
קנייטשען שטערן, זיין גלאטע געזיכט ווי ביי א קינד;
ער האט אַבער פאר דער צייט פארלאָרען זיינע האַר, איז
געוואָרען פעט, האט געקראָנען א געלע הויט-פאַרב, האט
אויסגעזעהן ווי פאַרשלאָפען, און האט געהאט אַן אַרונטער-
הענגענדיגע אונטערשטע לופ, א טעמפע און אַנגעבלאָזענע
מויל. די פלייצעס זיינען ביי איהם געווען איינגעבויען;
די הענט האט ער געהאַלטען אין די קעשענעס פון זיין צור-
געקענפעלטען זשילעט, שטעק-שיך האַבען זיך נאָכגעשלעפט

אויף די פיס, און די העמד האָט זיך געבלאָזען איבער זיינע
 ניט אין גאַנצען צוגעשפּילעטע הויזען. ער האָט אַנגעקוקט
 קריסטאָף'ן מיט פאַרשלאָפענע אויגען וועלכע האָבען זיך ניט
 רעכט אויפגעפענט אפילו ווען דער יונגער מאַן האָט ארויס־
 געשטאַמעלט זיין נאַמען. ער האָט זיך אומאַמאטיש פאַר־
 נייגט, אָהן א וואָרט, אַנווייזענדיג קריסטאָף'ן אויף א שטול,
 און זיך אליין מיעד אַראָפּגעלאָזען מיט א זיפּץ אויפ'ן דיר־
 וואַל, וואו ער האָט אַנגעלעגט ארום זיך קישאלאַף. קריסטאָף
 האָט איבער גע'חור'ט:

— איך האָב שוין געהאַט די עהרע... איהר זייט אַזוי
 גוט געווען... איך בין קריסטאָף קראַפט...

האַסלער, ליגענדיג אויפ'ן דיוואַן, מיט די לאַנגע פיס
 איינע איבער די אַנדערע, מיט די מאַגערע, צונויפגעלעגטע
 הענט איבער דער רעכטער קנייה וואָס האָט איהם דערגרייכט
 ביז צו דער באַרד — האָט איהם געענטפערט:

— כ'געדענק ניט!

קריסטאָף האָט איהם מיט א פאַרשטיקטען האַלץ גע־
 פּרואווט דערמאַנען זייער אַמאָליגע באַגעגעניש. — קריס־
 טאָף'ן איז אַלע מאָל שווער געווען צו ריידען וועגען די דאָר־
 זיגע אינטימע ערינערונגען; איצט איז עס פאַר איהם גע־
 ווען א מאַטערניש. ער האָט זיך פאַרפלאַנטערט אין די פּראָ־
 זען, ניט געפונען די פאַסיגע ווערטער, געזאָגט נאַרישע זאָ־
 כעז פון וועלכע ער איז רויט געוואָרען. האַסלער האָט איהם
 געלאָזט זיך ווייטער פלאַנטערען און געקוקט אויף איהם מיט
 זיינע פאַרכמארעטע, גלייכגילטיגע אויגען. ווען קריסטאָף
 האָט פאַרענדיגט ריידען, האָט זיך האַסלער א צייט נאָך זיך
 געוויגט מיט זיין קנייה, ווי וואַרטענדיג אַז קריסטאָף זאָל
 פאַרטעצען. דאָן האָט ער געזאָגט:

— יא... דאס אלץ מאכט אונז אוראי ניט אינגער...
 ער האט זיך אויסגעצויגען, אויסגעגענעצט און צוגע-
 לענט :
 — ענטשולדיגט... כ'בין ניט געשלאפען... געזעסן
 שפעט ביי דער נאכט אין טעאטער...
 און ער האט וויעדער געגענעצט.
 קריסטאף האט געהאפט אז האסלער וועט מאכען וועל-
 כע עס איז באמערקונג וועגען דעם וואס ער האט איהם
 אקארשט דערצעהלט. האסלער'ן האט אבער די גאנצע גע-
 שיכטע אויף א האר ניט אינטרעסירט און ער האט דערי-
 בער גארניט געזאגט. ער האט אפילו קיין איינציגע פראגע
 ניט געשטעלט קריסטאף'ן וועגען זיין לעבען. ווען ער האט
 זיך גוט אויסגעגענעצט האט ער איהם געפרעגט :
 — שוין לאנג אז איהר זייט אין בערלין ?
 — איד ביו היינט פריהמארגען אָנגעקומען.
 — אזוי ! האט האסלער מיט א גלייכנילטיגער מינע.
 אויסגערופען — אין וועלכען האטעל ?
 ער האט זיך אפילו ווי ניט צוגעהערט צום ענטפער. ער
 האט זיך, א מיעדער, אויפגעהויבען, אויסגעשטרעקט די
 האנט צום עלעקטרישען קנעפעל און אָנגעקלונגען.
 — ערלויבט מיר, — האט ער געזאגט.
 די קליינע דינסט-מיידעל איז אריינגעקומען מיט איהר
 פרעכען פנים'על.
 — קיט, האט ער אויסגערופען, — זאג מיר נאָר,
 האסט אפּשר בדעה מיר ניט צו געבען מיין פריהשטיק
 היינט ?
 — וואס-זשע רעכענט איהר, — איד וועל אייך ברענ-

גען עסען אהער, בעת איהר האָט אַ גאַסט?
פאַרוואָס ניט? — האָט ער אַ מאַך געמאַן מיט'ן
האַנט, אַנווייזענדיג אויף קריסטאָף'ן מיט אַן איראַנישען
וואונק — ער שפייזט מיר דעם גאַסט; איד מוז שפייזען
דעם גוף.

— שעהמט איהר זיך נאָר ניט אַז אַנדערע זאָלען צו-
קוקען ווי איהר עסט — ווי אַ חיה אין אַ מענאַזשעריע?
האַסלער, האָט אַנשטאַט ברוגז צו ווערען, אַנגעהויבען
לאַכען און איהר פאַריכט:
— ווי אַ הויזליכע חיה...

— ברענג, ברענג, נישט קשה, כ'וועל דאָס עסען מיט
חרפה צוזאַמען.

זי איז אַרויסגעגאַנגען, ציהענדיג די אַקסלען. קריסטאָף,
זעהענדיג אַז האַסלער זוכט גאַרניט זיך נאַכצופּרעגען וואָס
ער טוט, — האָט געפרוּאוּט אויפ'ס ניי פאַרבינדען דעם
פריהערדיגען שמועס. ער האָט גערעדט פון דעם שווערען
לעבען אין דער פּראַווינץ, פון דער קליינליכער מיטעלמעסיג-
קייט פונ'ם עולם, פון זיין שמאַלזיניגקייט, פון זיין אייגענער
אַפּגעזונדערטקייט. ער האָט איהם אויך געפרוּאוּט פאַראינ-
טערעסירען אין זיין גערדיקטער מאַראַלישער לאַגע. האַסלער
איז אַבער געזעסען אויפ'ן דיוואַן מיט'ן קאַפּ פאַרלעגט, מיט
די אויגען האַלב-פאַרמאַכטע, איהם געלאָזט ריידען און, ווי
ס'האַט אויסגעזעהן, זיך ניט צוגעהערט. צייטענווייז האָט
ער אויפגעמאַכט די אויגען, און אריינגעוואָרפען אַ קאַלמע,
וויציג-איראַנישע באַמערקונגן איבער דער פּראַווינץ, וואָס
האַט צונישט-געמאַכט קריסטאָף'ס פאַרוואַך צו ריידען אויף
אַן אינטימערען שטייגער.

קיטי איז צוריקגעקומען מיט אַ טאַץ, אויף וועלכען

ס'איז געווען דער פריהשטיק: קאווע, פוטער, שינקען און און. ווי זי האט נאך א אָנגעבלאָזענע, עס אוועקגעשמעלט אויפ'ן שרייב־טיש צווישען אלע צוואוואָרפענע פּאַפּירען. קריסטאָף האָט געווארט אז זי זאָל ארויסנעהן כדי ווייטער פאַרצווער צען די טרויעריגע געשיכטע זיינע, וואָס ס'איז איהם אַזוי שווער אָנגעקומען צו דערצעהלען.

האַסלער האָט צו זיך צוגעשלעפט דעם טאַץ. ער האָט זיך אָנגעגאַסען די קאווע און איינגענעצט די ליפּען; — דאַן. פאַמיליאַרנע, גוטמוטיג און מיט א ליכטער פּערעכטליכער מינע, האָט ער קריסטאָף איבערגעהאַקט די רייך כדי איהם אָנצובאַטען קאווע.

— א טאָס קאווע? — האָט ער געפרעגט.

קריסטאָף האָט זיך אָפּגעזאַגט. ער האָט זיך וויעדער אָנגעשטרענגט צוריקצוברענגען דעם געשפּרעך. ער איז אָבער וואָס אַמאָל מעהר צוטומעלט געוואָרען און ניט גער וואוסט וואָס ער זאָגט. דאָס גאַנצע בילד ווי האַלסער עסט, ווי ער האַלט דאָס טעלערעל אונטער דער באַרד, ווי ער שטאַפט זיך, ווי א קינד, מיט דעם ברויט און פוטער און די שטיקלאך שינקען וואָס ער האָט געהאַלטען אין דער האַנט — געגעבען צו דערצעהלען, אז ער קאַמפּאַנירט. און אז האַסלער האָט געשפּיעלט זיינע אַן אַוואַערטירע איבער העכעל'ס „יהודית“. האַסלער האָט קוים געהערט:

— וואָס? — האָט ער געפרעגט.

קריסטאָף האָט נאָך אַמאָל געזאַגט דעם נאַמען פּונ'ם ווערק.

— א ד! ז א, ז א! — האָט האַסלער געענטשערט

איינמונקענדיג זיין באפוטערטע כרויט מיט די פינגער אין דער טאסע קאווע.

און מעהר קיין איין וואָרט ניט.

קריסטאָף איז געבליבען א דערשלאָגענער. ער האָט זיך געוואָלט אויפהויבען און אוועקגעהן; ער האָט זיך אָבער דערמאָנט אַן דער ווייטער אומזיסטער נסיעה, וואָס ער האָט געמאַכט אין זיך אַננעהמענדיג מיט מוט, האָט ער שטאַמער לענדיג, געפרעגט האַסלער'ן: צו ער וועט וועלען הערען וועלעכע עס איז פון זיינע קאַמפּאָזיציעס? ביי די ערשטע ווער-טער האָט איהם האַסלער אונטערבראַכען:

— ניין, ניין. איד פאַרשטעה גאַרניט, — האָט ער

אויסגערופען מיט זיין שטיפערישער, כמעט באַליידניגענדיג איראַניע. — אויף דעם האָב איד ניט קיין צייט.

קריסטאָף'ן האָבען זיך געשמעלט טרערען אין די אויגען. ער האָט זיך אָבער קומענדיג אהין געשוואָרען ניט ארויסצוגעהן פון דאָרט ביז ער וועט ניט הערען האַסלער'ס מיינונג וועגען זיין מוזיק. ער האָט איהם געענטפערט פאַר-שעהט און מיט כעס.

— זייט מיר מוחל. איהר האָט מיר אמאָל צוגעזאָגט מיך צו הערען. איד בין צוליעב דעם געקומען פון א צווייטען עק פון דייטשלאַנד: איהר מוזט מיך אויסהערען.

האַסלער איז ניט צוגעוואוינט געווען מ'זאָל מיט איהם אזוי ריידען; ער האָט געקוקט אויף דעם שעמעוודיגען אויפגערעגטען, רויט-געווארענעם און כמעט וויינענדיגען יונגען-מאן. די זאך האָט איהם אמוזרט; און ציהענדיג מיט די אַקסלען, האָט ער איהם אַנגעוויזען מיט'ן פינגער אויף די פּיאַנאָ, און געזאָגט מיט א קאַמישער מינע, ווי א מענש וואָס מוז אַפקומען:

— אויב אזוי!.. שפיעלט-זשע!..

דערביי האט ער זיך אוועקגעלעגט אויפ'ן דיוואן, ווי איינער וואָס וויל כאַפּען א דרעמעל, אויסגעקלאַפּט די קיר שאלאָך מיט די פּוּיסטען, זיי אוועקגעלעגט אונטער די אויס-געשטרעקטע אַרעמס, צונעמאַכט אביסעל די אויגען, זיי אויף א רגע אויפגעמאַכט צו זעהן ווי פיעל בויגענס מוזיק קריס-טאָף האָט ארויסגענומען פון די קעשענעס, לייכט אַפּגעזיפ-צעט און זיך צוגעגרייט, מיט א לאַנגווייליגער מינע צו הע-רען.

א פאַרשעהמטער און אַנגעוועהמאַגטער האָט קריסטאָף אַנגעהויבען צו שפיעלען. האסלער האָט באַלד אויפגעפּענט מויל און אויערען, מיט דעם געוועהנליכען פּראַפּעסיאָנאַלען אינטערעס וואָס יעדער קינסטלער פיהלט, ניט ווילענדיג, צו א שעהנע זאָך. צוערשט האָט ער גאַרניט געזאָגט, און איז געבליבען שטיל, אומבאוועגליך; זיינע אויגען זיינען אַבער געוואָרען ליכטיגער און די אַנגעבלאָזענע ליפּען האָבען זיך גענומען ריהרען. דאָן האָט ער זיך אין גאַנצען אויפגעכאַפּט און ברומענדיג אויסגעדריקט זיין פאַרוואַנדערונג און הסכמה. ער האָט פון צייט צו צייט ארויסגעלאָזען א מורד מלענדיגען אויסרוף, אַבער נאָכ'ן טאָן האָט מען ניט געקאָנט צווייפלען אָן זיינע געפיהלען, און קריסטאָף האָט דערפון דער-פיהלט אין אומענדליכע פרייד אין האַרצען. האסלער האָט פאַרגעסען צו צעהלען די צאָהל זייטלאך וואָס ער האָט שוין געשפיעלט און וואָס זיינען איהם נאָך פאַרבליבען צו שפיע-לען. ווען קריסטאָף האָט געענדיגט דאָס שטיק, האָט ער געזאָגט:

— נו, ווייטער!.. ווייטער!..

ער האָט אַנגעהויבען צו געברויכען א מענשליכע שפּראַך

— גוט! גוט!.. (האַט ער אויסגערופען) אויסגעצייכענט!..
 ש ד ע ק ל י ד פ א מ א ז .. צום טייוועל! (האַט ער
 געקומט שטארק ערשטוינט) וואָס איז דאָס?
 ער איז שוין יעצט געועסען, מיט אַן איינגעבויגענעם
 קאַפּ, געבלאָזען מיט די הענט, גערעדט צו זיך און געלאַכט
 פון צופרידענהייט, און ארויסגעשמעקט דעם צונג, ווי זיך
 צו באַלעקען די לײַפּען ביי געוויסע שטעלען וואו די האַר-
 מאַניע איז געווען אַן אייגענאַרטיגע. א געוויסע אומערואַר-
 טעטע מאַדולאַציע האַט אויף איהם געהאַט אַזאַ ווירקונג, אַז
 ער איז פּלוצלונג אויפגעשפרונגען מיט אויסגעשריי און זיך
 געקומען אוועקזעצען ביי דער פּיאַנאַ, נעבען קריסטאַף'ן.
 ער האַט ווי פאַרגעסען אַז קריסטאַף איז דאָרט. ער האַט
 נאָר געטראַכט פון דער מוזיק, און ווי דאָס שטיק איז אַפּ-
 געשפּיעלט געוואָרען האַט ער נעכאַפּט דאָס העפּט, זיך גע-
 נומען איבערלעזען די זייט און דאָן די ווייטערדיגע זייטען,
 און ווייטער ווי צו זיך אליין אויסגעדריקט זיין באַוואונדע-
 רונג און איבעראַשונג, אַזוי ווי ער וואַלט געווען גאַנץ אליין
 אין צימער.

— צום טייוועל!.. (האַט ער אויסגערופען) וואו האַט
 דער חברה'מאַן דאָס דערטאַפּט?
 אוועקשטופענדיג קריסטאַף'ן מיט'ן אַקסעל, האַט ער
 אליין געשפּיעלט עטליכע פּאַסאַזשען. די פּיאַנאַ-מוזיק איז
 אונטער זיינע פינגער געוואָרען רייצענדיג, לאַסשטענדיג און
 לייכט. קריסטאַף האַט באַמערקט זיינע איידעלע לאַנגע,
 גוט-אויפגעפאַסטע, אויסגעצהרטע אַריסטאָקראַטישע פינג-
 גער, וועלכע זיינען געווען אין ווידערשפרוף מיט זיין קער-
 פּערליכען אויסזעהן. האַסלער האַט זיך אַפּגעשטעלט ביי
 געוויסע אַקאָרדען, זיי נאָכאַמאַל געשפּיעלט, צוגעוואונקען

מיט'ן אויג און געקנאקט מיט דעם צונג; ער האט אונטער-
געברומט מיט די ליפען, נאכמאכענדיג דעם אפלאנג פון
פארשידענע אינסטרומענטען, און פון צייט צו צייט בעת'ן
שפיעלען, אויסגעשריען. עס האט זיך אין דעם געפיהלט אי
פארגעניגען אי פארדרום. ניט ווילענדיג האט אין איהם
געשטרייט א פארבארגענע אויפרעגונג, — א מין קנאה,
כאטש ער האט צו דער זעלבער צייט שטארק הנאה געהאט.
כאטש ער האט ווייטער צו זיך אליין גערעדט, אזוי
ווי קריסטאף וואלט גאר אויף דער וועלט ניט געווען, —
האט אבער קריסטאף — רויט פון פרייד — געוואוסט אז
האסלער מיינט איהם, און איהם ערקלעהרט וואס ער האט
איינגעמליך מיט דער מוזיק געוואלט זאגען. האסלער האט
זיך צו ערשט ווי ניט צוגעהערט, און ווייטער גערטאכט און
גערעדט אויפ'ן קול; דאן זיינען איהם אבער געוויסע זאכען
וואס קריסטאף האט געזאגט אויפגעפאלען, און ער איז שטיל
געבליבען, אלץ קוקענדיג אויפ'ן העפט מוזיק וואס ער האט
געבלעמערט, און זיך צוגעהערט כאטש ער האט זיך כלומרשט
ניט געוואלט צוהערען. קריסטאף פון זיין זייט איז ביסלעכ-
ווייז לעבעדיגער געווארען, און צום סוף האט ער זיך אין
נאנצען געפיהלט אין א צומרויליכער שטימונג. ער האט
גערעדט מיט א נאיווען ענטוויאזם פון זיינע פלענער און
פון זיין לעבען.

האסלער האט געשוויגען: ער האט זיך צוגעהערט און
די איראניע האט זיך איהם וויעדער אריינגעכאפט אין האר-
צען. ער האט קריסטאף'ן געלאזט ארויסנעהמען פון זיינע
הענט דאס העפט מוזיק; מיט'ן עלענביגען אָנגעשפארט
אויף דער פיאנאָ און מיט דעם שמערען אן דער האנט, האט
ער געקוקט אויף קריסטאף'ן, וואס האט גערעדט וועגען זיין

ווערק מיט יונגענדיכער אויפגענונג און ווארעמקייט. און ער האָט ביטער געשמייכלעלט, טראַכטענדיג פון דעם אַנפאַנג פון זיין אייגענער קאַריערע; פון זיינע ערשטע האַפענונגען, פון קריסטאָף'ס האַפענונגען, און פון די ענטווישונגען וואָס ערוואַרטען איהם.

קריסטאָף האָט גערעדט מיט אראַפגעלאַזטע אויגען. ער האָט ווי מורא געהאַט, אַז ער פאַרלירט דעם פּאַדים פון זיינע געדאַנקען. האַסלער'ס שטילשווייגען האָט איהם אָבער ער-מוטיגט. ער האָט געפיהלט אַז ער קוקט אויף איהם, אַז ער פאַרלירט ניט קיין איינציג וואָרט זיינס, אַז דאָס אייז צוויי שעה זיי איז געבראַכען — און קריסטאָף'ס האַרץ האָט גע-שטראַהלט מיט פרייד. ווען ער האָט אַפּגערעדט האָט ער שעמענדיג — און אויף מיט צוטרויען — אויפגעהויבען דעם קאַפּ און אַנגעקוקט האַסלער'ן. זיין אינערליכער קוואַל מיט פרייד איז פּלוצלונג, ווי אַ צו יונג פויגעלע, פאַרפראַרען געוואָרען, ווען ער האָט געזעהן די פאַרכמאַרעטע, בייזע, אַפּלאַכענדיגע אויגען וואָס האַבען אויף איהם געקוקט. ער איז אַנטשוויגען געוואָרען.

אַ שניידער-קאַלטע פּאַוזע איז אוועק, און האַסלער האָט אַנגעהויבען ריידען מיט אַ טרוקענע שטימ. ער האָט זיך אויפ'ס ניי געביטען: ער האָט אַנגענומען אַ מין שמרענ-גע, שאַרפע שטעלונג צום יונגען-מאַן; מיט אַ גרויזאַמען טאָן האָט ער גענומען אַפּלאַכען פון זיינע פּלענער, פון זיינע האַ-פענונגען אויף ערפּאָלג — פּונקט ווי ער וואַלט פון זיך אליין אַפּגעלאַכט, וואָרום אין קריסטאָף'ן האָט ער זיך אליין געזעהן. קאַלטבלוטיג, עקשנות'דיג האָט ער צוטראַטען זיין גלויבען און דעם לעבען, אין דער קונסט, אין זיך אליין. מיט ביטערניש האָט ער זיך אליין גענומען אַלס ביישפּיעל און

נערערט פון זיינע היינטיגע ווערק אויף באליידיגענדען שטיי-
נער.

— שוויינערייען! האָט ער געזאָגט. דאָס וואָס חזרים
דאַרפֿען. גלויבט איהר אַז ס'זיינען אפילו פאַראַן צעהן מעג-
שען אויף דער וועלט וואָס זאַלען לייעב האָבען די מוזיק?
איז דען פאַראַן אפילו איינער?
— איד! איד! האָב זי לייעב! האָט קריסטאָף שטור-
מיש אויסגערופֿען.

— איהר וועט ווערען ווי אַלע אַנדערע. איהר וועט
האַנדלען ווי די אַנדערע. איהר וועט וועלען ווערען ערפּאָלג-
רייך, זיך אַמוזירען... ווי די אַנדערע... און איהר וועט האָ-
בען רעכט...

קריסטאָף האָט געפרוּאוּט פּראָטעסטירען; האַסלער
האַט איהם אָבער איבערגעהאַקט די רייך און, נעהמענדיג
נאַכאַמאָל זיין מוזיק־העפט אין דער האַנט אַרײַן, אָנגעהױר
בען צו שאַרף קריטיקירען דאָס וואָס ער האָט ערשט געלויבט.
ניט נאָר האָט ער שאַרף און באַליידיגענדיג קריטיקירט די
אַמת נאַכלעסיגע שטעלען, די פּעהלערען אין טעכניק, געש-
מאַק און אויסדרוק וואָס האָבען זיך ביים יונגען קינסטלער
אַרויסגעכאַפט, נאָר ער האָט אויך געמאַכט די נאַרישסטע באַ-
מערקונגען—באַמערקונגען וואָס האָבען זיך געפּאַסט פאַר די
באַרגענעצסטע און הינטערשטעליגסטע מוזיקער, — פאַר די
פון וועלכע ער, האַסלער, האָט אַליין געליטען זיין גאַנצען
לעבען. ער האָט איהם געפרעגט וואָס פאַר אַ זינען זיינע
קאַמפּאָזיציעס האָבען. ער האָט שוין ניט קריטיקירט; ער
האַט פשוט געלייקענט אַזוי, ווי ער וואָלט מיט כּעס וועלען
אַפווישען דעם איינדרוק וואָס די מוזיק האָט געגען זיין איי-
גענעם ווילען אויף איהם געמאַכט.

קריסטאָף האָט אויפגעשוידערט און ניט געפרואוּט
ענטפערען. ווי אזוי האָט ער געקאָנט ענטפערען אויף די
נאַרישקייטען, פון וועלכע דעם פנים האָט איהם געפלאַמט
פאר שאַנד, און וואָס קומען ארויס פונ'ם מויל פון א מענ-
שען וועמען ער האָט געהערט און ליעב געהאַט? האַסלער
האַט, איבעריגענס, זיך ניט צוגעהערט צו איהם. — ער איז
געשטאַנען ווי א פארגליווערטער מיט'ן פאַרמאַכטען העפט
אין דער האַנט, מיט אויסדרוקלאָזע אויגען און איראַניש
פאַרקרימטען מויל. ענדליך האָט ער אויסגערופען, אזוי ווי
ער וואָלט וויעדער פאַרגעסען אַז קריסטאָף שטעהט פאַר
איהם:

— א! און דאָס ערנסטע, דאָס ביטערסטע איז וואָס
ס'איז ניטאָ קיין איין מענש וואָס זאָל דיך פאַרשטעהן!
א וואַרימער געפיהל האָט קריסטאָף'ן דורכגענומען; ער
האַט זיך פלוּצלונג אויסגערדעהט, אוועקגעלעגט זיין האַנט
אויף האַסלער'ס, און מיט אַ האַרץ אָנגעפילט מיט ליעבע,
ווי פריהער געזאָגט:

— איד! איד! פאַרשטעה אידך!

האַסלער'ס האַנט האָט זיך אָבער ניט געריהרט, און
אויב עפעס האָט יאָ אויפגעציטערט אויף א רגע אין זיין האַר-
צען פון דעם יוגענדליכען אויסגעשריי, — האָט אָבער קיין
ליכט ניט אויפגעשיינט און די פאַרלאָשענע אויגען וואָס
האַבען געקוקט אויף קריסטאָף'ן, די איראַניע און דער עגאָ-
זום האַבען גענומען די אויבערמאַכט. ער האָט זיך אַ נייג
געטאָן און מיט אַ צערעמאַניעלער, קאַמישער מינע געזאָגט:

— ס'פאַרשאַפט מיר פאַרגעניגען.

ער האָט זיך געטראַכט:

— א טובה טוט ער מיר! צוליעב דעם, גלויבסטו, האָב
איך מיין לעבען פארלאָרען?

ער האָט זיך אויפגעהויבען, א וואָרף געטאָן דאָס העפט
אויף דער פּיאַנאָ און מיט זיינע לאַנגע, דינע פּיס צוריק-
געגאָנגען צום דיוואַן אום זיך וויעדער אוועקצולעגען. קריסט-
טאָף האָט פאַרשטאַנען די פּאָר ווערטער, דערפיהלט די
מיאוסע באַליידיגונג, און געפרואווט ענטפערען מיט שטאַלץ
אַז מ'דאַרף ניט אומבאדינגט פאַרשטאַנען ווערען פון אַלע-
מען, אַז געוויסע איינצעלנע נשמות שטעהן פאַר א גאַנץ
פּאָלק; — זיי דענקען פאַר'ן פּאָלק און וואָס זיי דענקען,
מוז דאָס פּאָלק דענקען.

האַסלער האָט זיך אָבער ניט צוגעהערט. ער איז צור-
ריק אריינגעוונקען אין זיין פריהערדיגען אפאטישען געפיהל,
וועלכער איז געווען דער רעזולטאַט פון די אָפּגעשוואַכטע
לעבענס-כחות וואָס זיינען אין איהם איינגעשלאָפּען געוואָ-
רען. קריסטאָף איז געווען צו געזונט אום צו פאַרשטעהן די
פּלוצלונגע ענדערונג; ער האָט אָבער געפיהלט אַז דער שפּיעל
איז פאַרלאָרען. — און דאָך, ווייל ער האָט איהם שוין
שיעור געוואונען, האָט ער נאָך אַלץ געהאַפּט. ער האָט זיך
ווי א פאַרצווייפּעלטער אָנגעשטרענגט אויפצולעבען האַס-
לער'ס אינטערעס. ער האָט וויעדער גענומען דאָס מוזיק-
העפט און געזוכט איהם צו ערקלערען געוויסע אומרעגעל-
מעסיגע שטעלען אויף וועלכע האַסלער האָט זיך אָפּגעשטעלט.
האַסלער איז געזעסען פאַרזונקען אויף דעם דיוואַן און אר-
מעטיג געשוויגען; ער האָט ניט באַשטעטיגט און ניט ווי-
דערשפּראַכען קריסטאָף'ס רייד. ער האָט געווארט ער זאָל
שוין אָפּריידען.

קריסטאָף האָט געזעהן אַז ער האָט דאָ מעהר ניט וואָס

צו טאן. ער האט זיך פלוצלונג אין מיטען ריידען אפגע-
שטעלט. ער האט צונויפגעדריעהט זיין העפט און זיך אויפ-
געהויבען. האסלער האט זיך אויך אויפגעהויבען. קריסטאף,
א פארשעהמטער און אנגעשראקענער, האט זיך שטאמלענדיג
ענטשולדיגט. האסלער האט זיך לייכט פארנייגט מיט א
געוויסער שטאלצער, לאנגווייליג-פוסטער ווירדע. ער האט
איהם קאלט און העפליך דערלאנגט די האנט און באגלייט
ביז צו דער טיר, אהן א ווארט וואס זאל איהם צוריקהאלטען
אדער איינלאדען נאכאמאל צו קומען.

קריסטאף איז ארויס אויף דער גאס א שרעקליך דער-
שלאנגעטער. ער איז געגאנגען וואו די אויגען האָבען איהם
געטראָגען. נאָך דעם ווי ער איז אומאַמאַטיש אָפּגעגאָנגען
צוויי דריי גאַסען האָט ער זיך אַרומגעזעהן אז ער שמעהט
ביי דער זעלבער טראַמוויי־סטאַנציע דורך וועלכער ער איז
אַנגעקומען. ער האָט וויעדער גענומען דעם טראַמוויי, ניט
קלערענדיג וואָס ער טוט. ער איז אַנידערגעפאלען אויף דער
באַנק, א צובראַכענער. ס'איז איהם אומעגליך געווען צו
טראַכטען, צונויפצוקלייבען זיינע געדאַנקען. ער האָט פון
גאַרניט געטראַכט, פון גאַרניט ניט געוואָלט טראַכטען. ער
האָט מורא געהאַט זיך אַריינצוטראַכטען אין זיך. ער איז
געווען לעדיג, פוסט. ער האָט זיך איהם געדאַכט אז אַלץ
ארום איהם אין דער שטאָט איז לעדיג, פוסט. ער האָט ניט
געקאַנט אַטעמען: דער נעפעל, די הייזער האָבען איהם גע-
שטיקט. ער האָט געהאַט בלוז איין געדאַנק: אַנטלויפען,
אַנטלויפען וואָס שנעלער. — אַזוי ווי ער וואָלט מיט'ן אַנט-
לויפען פון דער שטאָט, דאָרט איבערגעלאָזט די ביטערע
אַנטווישונג וואָס ער האָט אין איהר איבערגעלעבט.
ער איז צוריקגעגאָנגען צו זיין האַמעל. ס'איז אפילו
נאָך ניט געווען האַלב איינס א זייגער. ערשט מיט צוויי
שטונדען פריהער איז ער אַנגעקומען — און מיט וואָס פאר
א וואַרעם, שטראַהלענד האַרץ! איצט איז דאָרט געווען
קאַלט, פינסטער.
ער האָט ניט געגעסען. ער איז ניט אַרויפגעגאָנגען אין

זיין צימער. צו אלעמענס ערשטוינונג האָט ער פארלאָנגט זיין רעכנונג, באַצאָהלט אַזוי, ווי ער וואָלט דאָרט איבער־גענעכטיגט און געזאָגט אז ער פאָהרט שוין. אומזיסט האָט מען איהם ערקלעהרט אז ער האָט זיך ניט וואָס צו איילען, ווייל דער צוג וועלכען ער וויל נעהמען, געהט ערשט אָפּ אין עטליכע שטונדען ארום און ער זאָל בעסער אָפּוואַרטען אין האַמעל. ער אָבער האָט שוין געוואָלט געהן צום וואָקזאַל: ער איז געווען ווי אַ קינד; ער האָט געוואָלט נעהמען דעם ערשטען צוג, אבי וואָס פאר אַ צוג, נאָר ניט צו פארבלייבען דאָ אַז איבעריגע רגע. נאָך דער גאַנצער, לאַנגער נסיעה, מיט די אַלע הוצאות וואָס ס'האָט איהם געקאָסט צו קומען, — כאַטש געוואָלט זעהן האָט ער דאָרט ניט נאָר האַסלער'ן, נאָר אויך די מוזעאומס, און דערצו האָט ער אויך גערעכענט צו הערען עטליכע קאַנצערטען און מאַכען געוויסע באַקאַנט־שאַפטען — איז איהם איצט געבליבען נאָר איין געדאַנק אין קאָפּ: — אוועקפאָהרען...

ער איז געקומען צום וואָקזאַל. זיין צוג האָט, לויט ווי מ'האָט איהם געזאָגט, ערשט געדאַרפט אָפּפאָהרען אין דריי שטונדען ארום. דערצו נאָך איז יענער צוג ניט געווען קיין שנעל־צוג — (וואָרום קריסטאָף האָט געמוזט פאָהרען מיט'ן דריטען קלאַס) און האָט זיך געדאַרפט אָפּשטעלען אויפ'ן וועג. קריסטאָף האָט געקאָנט בעסער פאָהרען מיט אַ צוג צוויי שעה שפעטער און דעריאָגען דעם ערשטען. דאָס האָט אָבער געהייסען פארבלייבען נאָך צוויי שטונדען דאָ און דאָס האָט קריסטאָף ניט געקאָנט אויסהאַלטען. ער האָט אפילו דערווייל ניט געוואָלט ארויסגעהן פון וואָקזאַל. ער האָט געוואַרט; — דאָס לאַנגע, טרויעריגע וואַרטען אין די גרויסע, רוישיגע און אומעטיגע, און ליידיגע זאַלען וואו עס

געהן אריין און ארויס שטענדיג פארהאוועטע, לויפענדיגע
 פרעמדע, גאנץ-פרעמדע, גלייכגילטיגע שאַטענס, וואו מ'קען
 קיינעם ניט, וואו מ'טרעפט ניט קיין פריינד. דער פארנעפעל-
 טער טאג איז אָפגעשטאַרבען. די פון טומאַן איינגעוויקעל-
 טע עלעקטרישע לאַמפען האָבען אויפגעלייכט דורך דער
 נאַכט און זי נאָך געמאַכט ווי פינסטערער. קריסטאָף, וואָס
 אמאָל אומעטיגער, האָט מיט אַ פיינליכען געפיהל געוואַרט
 אויפ'ן מאַמענט אָפצופאַהרען. יעדע פינף מינוט האָט ער
 איבעגעלייענט די באַהן-אַפישען כרי זיכער זיין אַז ער האָט
 ניט געמאַכט קיין טעות אין דער צייט. זיי נאַכאַמאָל אי-
 בערלעזענדיג אלס צייט-פארטרייב, פון איין עק צום אנדער-
 רען, איז איהם פלוצלונג דער נאָמען פון אַ געוויסער שטאַט
 אויפאלענד געוואָרען; ס'האָט זיך איהם געדאַכט אַז ער
 קען איהר; און אין אַ וויילע ארום האָט ער זיך דערמאַנט
 אַז דאָרט וואוינט דער אַלטער שולץ, דער מוזיק-דירעקטאָר
 וואָס האָט איהם געשריבען אַזעלכע גוטע און ענטוויאַסטישע
 בריעף. אין זיין אָנגעוועהטאַגטער שטימונג איז איהם איינ-
 געפאלען דער געדאַנק צו פאַהרען זעהן דעם אומבאַקאַנטען
 פריינד. די שטאָט איז ניט געווען אויף זיין וועג אַהיים
 צו; מ'האָט געדאַרפט מאַכען אַ צוויי-שטונדיגע רייזע מיט
 אַן אַרטיגען צוג. מען האָט געדאַרפט צוויי-דריי מאָל ביי-
 טען צוגען און וואַרטען אַהן אַ שיעור. קריסטאָף האָט דאָס
 ניט אויסגערעכענט. ער האָט אויפ'ן שטעל באַשלאָסען
 אַהין צו פאַהרען. ער האָט דערפיהלט אַן אינסטיקטיווע באַ-
 דירפניש זיך אַנצוקלאַמערען אַז אַ מיטפיהלענדען מענשען.
 ער האָט זיך ניט געוואַלט נעהמען די צייט די זאָך איבער-
 טראַכטען; ער האָט אָנגעשריבען אַ דעפעשע און טעלע-
 גראַפירט שולץ'ן אַז ער קומט אַז דעם צווייטען פרייה-

מארגען. ווי ער האָט נאָר די מעלעגראַמע אָפגעשיקט האָט איהם שוין באַנג געמאַן. ער האָט זיך מיט אַ ביטערען געלעכטער פאַרגעוואָרפען זיינע שטענדיגע אילוזיעס. פאַר-וואָס — האָט ער זיך געטראַכט — זאָל ער געהן זוכען אַן אַנדער ענטווישונג? — ס'איז שוין אָבער געווען פאַרפאַלען; — צו שפעט צו פאַריכטען דעם פעהלער.

די געדאַנקען האָבען איהם פאַרנומען די לעצטע שטונדע. — ענדליך איז זיין צוג פאַרטיג געווען צום אָפפּאַהרען. ער איז אריין דער ערשמער; און, אזוי קינדיש איז ער געווען, אַז ער האָט ערשט אָנגעהויבען רעכט אָפּצואַטמען ווען דער צוג האָט זיך אַ ריהר, אַ טרייסעל געמאַן, און ער האָט הינטער זיך דורך דער וואַגאַן-טיר דערזעהן די סילדער-טען פון דער שטאָט ווי זיי פאַרשווינדען דורך דער פינסטער-ניש אונטער דעם גרוי-טונקעלען הימעל.

צו דער זעלבער שטונדע — ארום זייגער זעקס אין אבענט — איז אַ בריעה פון האַסלער'ן אָנגעקומען צו קריס-טאָף'ן אין האַטעל. קריסטאָף'ס באַזוך האָט אין איהם דער-וועקט און אויפגעריהרט אַ סך זאַכען. דעם גאַנצען נאַכ-מיטאָג האָט ער פון זיך געטראַכט מיט ביטערקייט און מיט סימפּאַטיע פון דעם יונגען-מאַן וואָס איז צו איהם געקור מען מיט אַזאַ גרויסע ליעבשאפט, און וועמען ער האָט אויפ-גענומען אויף אַזאַ אייז-קאַלטען שטייגער. ער האָט זיך דאָס פאַרגעוואָרפען. אין דער אמת'ן איז דאָס פון זיין זייט בלויז געווען איינע פון זיינע געוועהנליכע ביזע אָנגעבלאַ-זענע שטימונגען. ער האָט עס גערעכנט גוט-צומאַכען, שיי-קענדיג קריסטאָף'ן אַ בילעט צו דער אָפּעראַ און דערמיט, אַ בריוועל אין וועלכען ער בעט איהם ער זאָל איהם באַגעגענען גלייך נאָך דער פאַרשטעלונג. — קריסטאָף האָט דערפון

גארניט געוואוסט. און זעהענדיג אז ער קומט ניט האט זיך
האסלער געטראכט :

— ער איז ברוגז. ס'מעג איהם באנגטאן! ..
ער האט א ציה געמאן מיט די אקסלען און ניט לאנג
געווארט אויף איהם. אויף מארגען האט ער אן איהם אין
גאנצען פארגעסען.

אויף מארגען איז שוין קריסטאף געווען ווייט פון איהם
— אזוי ווייט אז די גאנצע אייביגקייט האט זיי מעהר ניט
געקאנט דערנעהענטערען. און אויף אייביג זיינען זיי געבלי-
בען אפגעזונדערט איינער פונ'ם צווייטען.

פּעטער שולץ איז געווען א זקן פון פינף-און-זיבעציג יאָהר. ער איז שטענדיג געווען א שוואַכער און די עלטער האָט איהם ניט געשאַנעוועט. א הויכער, א איינגעבויגענער, מיט דעם קאָפּ אראָפהענגענדיג, האָט ער געהאַט א קראַנקען האַלז און שווער געאַטעמט. אַסטמאַ, קאַטאַר, בראַנכיטיאַס האָבען איהם שטענדיג געפלאַגט און די שפור פון זיין קאַמף מיט די קראַנקהייטען — גאַנצע נעכט פלעגט ער אָפּזיצען איז בעט מיט'ן קאָפּ און רוקען אָנגעבויגען און באַגאַסען פון שווייס, אום אַרײַנצוציהען א ביסעל לופט אין זיין שטיקענ-דיגער ברוסט — איז געלעגען און די טיעפע קנייטשען פון דעם לאַנגען, מאַגערען און ראַזירטען פנים. די נאָז איז ביי איהם געווען א לאַנגע און א ביסעל אַ אָנגעשוואַלענע ביים שפיץ. די קנייטשען האָבען זיך געצויגען פון אונטער די אויגען איבער די אויסגעצעהרטע באַקען ביז אַריבער זיין מויל אַהן ציין. עלטער און קראַנקהייטען זיינען ניט געווען די איינציגע וואָס האָבען זיין גוף אונטערגעגראַבען; דער צער פון לעבען האָט אין דעם אויך געהאַט זיין חלק. — און טראַץ דעם אַלעמען איז ער ניט געווען טרויעריג. די גרויסע דוהיגע מויל האָט אין זיך געהאַט אַן איידעלע, מילדע גוטס-קיט, און באַזונדערס אין די אויגען איז געלעגען א ריהרענ-דע מילדקייט וואָס האָט באַלייכט זיין אַלטען פנים. זיי זיי-גען געווען העל-גרוי, קלאַר און דורכזיכטיג; זיי האָבען גע-קוקט רוהיג, אַפּענהאַרציג און גלייך; זיי האָבען אַנטפּלעקט

די נשמה; אין זייערע טיעפענישען האָט מען געקאָנט זעהן דעם מענשען.

ער האָט געפיהרט אַן איינפאַך לעבען, אַהן קיין גרויסע געשעהנישען. יאָהרען-לאַנג איז ער געווען איינזאַם, אליין. זיין פרוי איז געשטאַרבען. זי איז ביים לעבען ניט געווען קיין גוטע, ניט קיין קלוגע און ניט קיין שעהנע. איהר אַך דענקען איז איהם אָבער געווען טייער. שוין צוואַנציג יאָהר אַז ער האָט זי פאַרלאָרען, און יעדען אָבענט איידער ער פלעגט איינשלאָפען פלעגט ער אין געדאַנק מיט איהר פאַר-פיהרען אַן אומטיגען, צאַרטען שמועס; זי האָט געהאַט איהר חלק אין זיינע טאַג-טעגליכע באַשעפטיגונגען. — ער האָט ניט געהאַט קיין קינד און דאָס איז געווען דער גרעס-טער צער אין זיין לעבען. זיין אינסטינקטיווע ליבע צו קינדער האָט ער אָנגעווענדט אויף זיינע תלמידים צו וועלכע ער איז געווען צוגעבונדען ווי אַ טאַטע צו זיינע אייגענע קינדער. זיי אָבער האָבען איהם וועניג-וואָס ליבע צוריק-געשאַנקען. אַז אַלט האַרץ קאַן זיך פיהלען שטאַרק נאָהענט צו אַ יונג האַרץ: ער פיהלט אַ שייכות צווישען ביידע און ווייסט ווי קורץ די יאָהרען זיינען וואָס טיילען זיי אָפּ איינס פון אַנדערען. דער יונגער מענש אָבער פאַרשטעהט דאָס ניט: דער זקן איז פאַר איהם אַ מענש פון אַן אַנדער צייט, אַ חוץ דעם איז ער צו פיעל פאַרטאָן מיט די לעבענס-זאכען און ער דרעהט אינסטינקטיוו אָפּ די אויגען פון דעם אומע-טיגען ענד-ציעל פון אלע זיינע אַנשטרענגונגען. אַ טייל תלמידים וועלכע פלעגען געריהרט ווערען פון דעם אַלטען שולץ'ס האַרציגען אינטערעס צו אַלץ וואָס איז מיט זיי פאַר-געקומען, — האָבען איהם אַרויסגעוויזען אביסעל דאַנקבאַר-קייט. זיי פלעגען איהם קומען זעהן צייטענווייז; זיי פלע-

נען איהם שרייבען, איהם דאַנקען, בעת זיי פלעגען פאַרענ־ דינען זייערע אוניווערסיטעטס־קורסען. א טייל פלעגען איהם שרייבען זאַנאר א פאַר יאָהר נאָך דעם. דאָן פלעגט דער אַלטער שולץ פון זיי ניט מעהר הערען, א חוץ דורך די צייטונגען וואָס פלעגען באַריכטען דעם אַדער יענעם ערפאַלג אַדער פאַרשריט; און דאָס פלעגט איהם דערפרייען פונקט ווי עס וואָלט זיך געהאַנדעלט וועגען איהם אליין. ער איז אויף זיי ניט געווען אין כעס וואָס זיי שרייבען איהם ניט. ער פלעגט דאָרויף געפינען טויזענדע תרוצים. ער האָט ניט געצווייפֿעלט אַז זיי האָבען איהם האָלט, און צו די ערנסטע ענאָיסטען פלעגט ער צושרייבען די געפיהלען וואָס ער האָט צו זיי געהאַט.

אַבער די גרעסטע טרייסט האָט ער געפונען אין זיינע ביכער: זיי האָבען איהם ניט פאַרגעסען, ניט אָפּגענאַרט. רי נשמות וואָס ער האָט אין זיי געפונען און ליעב געהאַט האָבן בען ארויסגעשוועבט פון שטראָם פון דער צייט: זיי האָבען זיך ניט געביטען, און שטענדיג געפונען זייער רוה־אַרט אין דער ליעבע וואָס זיי האָבען דערוועקט אין אַנדערע, וואָס זיי האָבען ווי עס ווייזט אויס אליין דורכגעלעבט, און אויך אָפּגעשטראַהלט אויף די וואָס האָבען זיי ליעב. ער איז גע־ ווען פּראָפּעסאָר פון עסטעטיק און מוזיק־געשיכטע און האָט ווי אַן אַלטער וואַלד אויפגעציטערט פונ'ם פויגעל־געזאַנג. א טייל פון די ליעדער האָבען אָפּגעקלונגען פון זעהר ווייט: זיי זיינען געווען זים און געהיימניספול. אַנדערע זיינען איהם געווען נאָהענט באַקאַנט און אינטים — זיי זיינען גע־ ווען טייערע חברים; יעדער פּראָזע זייערע האָט איהם דער־ מאַנט אַן פריידען און ליידען פון זיין פאַרגאַנגענעם לעבען --- דאָס באַוואוסטזיניגע און אומבאַוואוסטזיניגע. (וואָרעם

אונטער יעדען וואָס ווערט באַלייכט פון דער זון-לייכט אַנט-
 פּלעקען זיך אַנדערע טעג וואָס ווערען באַלייכט פון אַן אומ-
 באַקאַנטער לייכט. — און ס'זיינען געווען נאָך אַנדערע וואָס
 ער האָט נאָך קיינמאָל ניט געהערט און וואָס האָבען געזאָגט
 אזוינס אויף וואָס מ'האַט לאַנג געוואַרט, און אין וואָס מ'האַט
 זיך גענויטיגט: דאָס האַרץ האָט זיך געעפענט דאָס אויפ-
 צונעמען פונקט ווי די ערד נעהמט אויף דעם רעגען. און
 אזוי האָט דער אַלטער, שולץ זיך צוגעהערט, אין דער שטיל-
 קייט פון זיין איינזאַמען לעבען צו דעם פויגעל-געזאַנג וואָס
 האָט אָנגעפילט דעם וואַלד, און פונקט ווי דער לענגער-
 שער מאַנאָך, וואָס איז אַנטשלאָפען געוואָרען אונטער'ן עקס-
 טאַז פון דעם צויבער-פויגעל'ס געזאַנג, אזוי זיינען אויף
 פאַר איהם די יאָהרען אוועק און דער אבענט פון לעבען איז
 אָנגעקומען; און דאָך האָט ער געהאַט דאָס האַרץ פון א
 צוואַנציג-יאָהריגען בחור.

ער האָט ניט נאָר ליעב געהאַט די מוזיק, ער האָט אויף
 האַלט געהאַט די פּאָעמען: — די אַלטע און די נייע. ער
 האָט געהאַט א באזונדערע ליעבע צו די פּאָעמען פון זיין
 לאַנד, דער עיקר, צו געמע; ער האָט אָבער אויף ליעב
 געהאַט די פּאָעמען פון אַנדערע לענדער. ער איז געווען גע-
 בילדעט און געלעזען אין אייניגע שפּראַכען. ער איז גייסטיג
 געווען א צייט-גענאָסע פון הערדער'ן און פון אַנדערע גרויסע
 וועלט-בירגער פון ענדע פון אַכטצעהנטען יאָהרהונדערט.
 ער האָט דורכגעלעבט די שווערע קאַמף-יאָהרען פון פאַר און
 נאָך די זיבעציגער יאָהרען, א פאַרטיפּטער אין זייער גרויסען
 אידעאָל. און כאַטש ער האָט פאַרגעמערט דייטשלאַנד, האָט
 דאָס איהם ניט געטריבען צו קיין נאַרישען שטאָלץ. ער האָט
 געגלויבט הערדער'ן אַז „צווישען אַלע נאַריש-“

שטאַלצע איז דער וואָס שטאַלצירט
 נאָר איש מיט זיין נאציאָנאַליטעט.
 דער גרעסטער נאָר". און מיט שילער'ן און
 „דער אידעאל צו שרייבען נאָר פאַר
 איין פאַלק מוז באמת זיין א נאָלץ
 שוואַכער". זיין גייסט איז אַמאָל געווען באַגרענעצט.
 שרעקנדיג; אָבער זיין האַרץ איז געווען ברייט און גרייט מיט
 ליעבע אויפצונעהמען אַלץ וואָס איז שעהן אויף דער וועלט.
 אפשר איז ער ניט געווען גענוג שטרענג צו דער קליינליכער
 מיטעלמעסיגקייט; זיין אינסטינקט האָט אָבער גוט פאַר-
 שטאַנען דאָס בעסערע; און אויב ער האָט ניט געהאַט די
 קראַפט צו פאַרדאַמען די פאַלשע קינסטלער וועמען די
 עפענטליכע מיינונג האָט באַוואַנדערט, האָט ער אָבער שטענ-
 דיג געהאַט די קראַפט צו באַשיצען די אַריגינעלע, שטאַרקע
 קינסטלער, וועמען די עפענטליכע מיינונג האָט שלעכט פאַר-
 שטאַנען. זיין גוטסקייט האָט איהם אַפט אָפּגענאַרט: ער
 האָט געציטערט צו באַנעהן אַן אומגערעכטע טאַט און ווען
 ער האָט ניט ליעב געהאַט דאָס וואָס אַנדערע האָבען געשעצט
 האָט ער געצווייפעלט אין זיך און גערעכענט אַז ער האָט א
 טעות. — און סוף כל סוף האָט ער עס ליעב געקראַגען.
 ער האָט אַזאַ האַרציגע פרייד געהאַט פונ'ם ליעבען! ליעבע
 און באַוואַנדערונג זיינען פאַר זיין מאַראַליש לעבען געווען
 מעהר גייטיג ווי לופט פאַר זיין קראַנקע ברוסט. און ס'אַראַ
 דאַנקבאַרקייט ער האָט דערפאַר געפיהלט צו די וואָס האָבען
 איהם געגעבען א נייע געלעגנהייט זיי דורכצולעבען. —
 קריסטאָף האָט גאַרניט געקאַנט וויסען וואָס זיינע לייע-
 דער זיינען פאַר שולץ'ן געווען. ער האָט זיי אליין ביים
 שאַפען ניט אַזוי שטאַרק דורכגעפיהלט: פאַר קריסטאָף'

זיינען די געזאָנגען געווען בלויז א פאַר פונקען וואָס האָבען זיך ארויסגעריסען פון זיין אינערליכען פייער: עטליכע האָר־בען זיך ארויסגעריסען און נאָך אנדערע וועלען זיך ארויס־רייסען. אָבער פאר'ן אַלטען שולץ האָט זיך דערמיט פלוצ־לונג אַנטפלעקט א גאַנצע וועלט — א גאַנצע וועלט צו ליעבען. זיין לעבען איז דערפון באַלייכטערט געוואָרען.

זייט א יאָהר צייט האָט ער געמוזט אויפגעבען זיין שטעל אין דער אוניווערסיטעט. זיין געזונט, וואָס איז וואָס א מאָל שוואַכער געוואָרען, האָט איהם דערצו געטריבען. ער איז געווען קראַנק און געלעגען צום בעט, ווען דער בוך-הענדלער וואָלף האָט איהם ווי געוועהנליך, צוגעשיקט א פאָקעט מיט די לעצטע מוזיקאלישע ווערק, וואָס ער האָט ערהאלטען און צווישען זיי האָבען זיך אויך געפונען קריסטאָף'ס לייט. דער שולץ האָט זיך געפונען איינער אליין אויף דער וועלט. קיין קרוב אפילו האָט ער ניט געהאָט. דאָס ביסעל משפּחה וואָס ער האָט אמאָל יאָ געהאָט איז שוין לאַנג אויסגעשטאַרבען. אויפגעפאַסט אויף איהם האָט אַן אַלטע דיינערין, וואָס האָט אויסגענוצט זיין שלאַפקייט און מיט איהם געטאָן וואָס זי האָט געוואָלט. צוויי-דריי פריינד כמעט אין איין עלטער מיט איהם פלעגען איהם קומען זעהן פון צייט צו צייט. זיי זיינען אַבער אויך ניט געווען גאַנץ געזונט און ווען דאָס שלעכטע וועטער פלעגט באַפאַלען, פלעגען זיי אויך בלייבען אין דער היים און וואָס זעלטענער באַזוכען דעם אַלטען פּראַפעכאָר. ס'איז גראַד דאָמאָלט געווען ווינטער און די גאַסען זיינען געווען באַדעקט מיט צוגעהענדען שניי. שולץ האָט קיינעם ניט געזעהן דעם גאַנצען מאָנאט. ס'איז געווען טונקעל אין צימער, א געלער נעפעל האָט זיך, ווי א שווערער פאַרהאַנג, פאַרצויגען איבער די פענסטער, און פאַרשטעלט דאָס ליכט. אַ שווערע און דריקענדע היץ האָט זיך געצויגען פונ'ם אוווען. פון דער שכנה'דיגער קירך, האָט אַן אַלטער גלאַק פון דעם זיבעצעהנטען יאָרהונדערט אָפּגע-

קלונגען, יעדער פערטעל שטונדע מיט א צובראכען און מורא'דיג פאלשען קול, — מאנאטאנע כאַר־קלאַנען, וואָס האָבען מאַדנע גענרילצט אין די אויערען ווען מ'איז אליין אויך ניט געווען זעהר מונטער. דער אַלטער שולץ איז געזעסען אַנגעשפּאַרט אָן א באַרג קישענס און געהוסט. ער האָט געפרואוּט נאַכאַמאָל איבערלעזען מאַנטיוו, וועמען ער האָט לייעב געהאַט. דאָס לעזען האָט איהם אָבער יענעם טאָג ניט פאַרשאַפט דאָס געווענהליכע פאַרגעניגען. ער האָט אַראָפּ געלאָזט דאָס בוך; ער האָט שווער געאַטעמט, און געטרוימט. דאָס פעקעל מוזיק איז געלעגען אויפ'ן בעט: ער האָט ניט געהאַט דעם מוט עס צו עפענען; עס איז איהם געווען שטאַרק אומעטיג אויפ'ן האַרצען. ענדליך האָט ער אָפּגעזיפצט, שטאַרק פאַרויכטיג אויפגעבונדען דאָס שטריקעל, זיך אַנגעמאָן די ברילען און אַנגעהויבען לעזען די פאַרשיידענע שטיקער מוזיק. זיינע געדאַנקען זיינען געווען אַנדערשוואַן. זיי האָבען געוואַנדערט און זיך אָפּגעשטעלט אויף אַלמע ערינערונגען וואָס ער האָט געוואָלט פאַרטרייבען.

ער האָט געהאַלטען אין האַנט א העפט מיט קריסטאָף'ס ל י ע ד ע ר. זיין בליק איז געפאַלען אויף אן אַלט געזאַנג, וועמעס ווערטער זיינען געווען פון א נאַיווען, פרומען דיכטער פונ'ם זיבעצעהנטען יאָרהונדערט און קריסטאָף האָט צו זיי צוגעפאַסט מאַדערנע מוזיק. ס'איז געווען דאָס „ק ר י ס ט י כ ע ו ו א נ ד ע ר - ל י ע ד“, פון פּאָל געהאַרד.

“Hoff, o du arme Selle,
Hoff und Sei unversagt !

Erwarte nur die Zeit
So wirst du schon erblicken,
Die Sonn der schoensten Frennd.”

„האָף נאָר, אַ עלענדע נשמה
האָף נאָר און זיי נאָר מוטיג.

וואַרט נאָר, וואַרט אַ ביסעל
און דערזעהן וועסטו באַלד
די זון פון דער שעהנער פרייד.“

דער אַלמער שולץ האָט געקאָנט די נאָיור־האַרציגע ווער
מער; זיי האָבען אבער קיינמאָל ניט אזוי, אזוי... גערעדט
צו איהם. ס'איז שוין ניט געווען די שטילע פרומקייט וואָס
באַרהינגט און שלעפּערט איין די נשמה מיט איהר מאַנאָ-
טאָנקייט. ס'איז געוואָרען אַ נשמה עהנליך צו זיינער —
ס'איז געוואָרען זיין אייגענע נשמה, נאָר אַ אינגערע, אַ
שטאַרקערע, וועלכע האָט געליטען און געוואָלט האָפען, גע-
וואָלט זעהן די פ ר י ד, — און זי געזעהן. זיינע הענט
האָבען געציטערט, גרויסע טרערען האָבען גערונען אויף זיינע
באַקען; ער האָט ווייטער געלעזען.

Auf, Auf! Gieb deinem Schmerze
Und Sorgen gute Nacht!
Lass Fahren, was das Herze
Betruebt und traurig macht!

אויף אויף! און זאָג דיין שמערץ
און זאַרג, שנעל אַ גוטע נאַכט!
פאַרטרייב, טרייב פון דעם האַרץ
וואָס עס טריב און טרויעריג מאַכט!

קריסטאָף האָט אין די געדאַנקען אַריינגעלעגט אַ יוגענד-
ליכע שטאַרקע וואַרעמקייט, און אַ העראַישער געלעכטער.

האט אפגעקלונגען אין די לעצטע פארטרויליכע און נאיווע

פערזען :

Bist du doch nicht Regente,
Der alles fuehren soll.
Gott sitzt im Regimente
Und fuehret alles wohl.

דו ביסט דאך ניט קיין הערשער,
און פיהרסט ניט אלץ אליין ;
נאך גאט, ער איז דער הערשער,
און פיהרט די וועלט נאך שעהן !

און ווען ס'איז געקומען די שטאלצע אויפפאדערונג,
די שטארקע סטראפע, וואס ער האט מיט דער חוצפה פון א
יונגען בארבאר רוהיג ארויסגעריסען פון דער אלטער פאעמע
און פון איהר נעמאכט דעם שלום פון זיין ל י ע ד :

Und ob gleich alle Teufel
Hier wolten widerstehn,
So wird doch ohne Zweifel
Gott nicht Zuruecke gehn.

Was er sich vorgenommen
Und was er haben will
Das muss doch endlich kommen
Zu seinem Zweck und Ziel.

און ווען אפילו אלע טייוולען
זאלען איהם וועלען ווידערשטעהן
וועט נאט דאך אהן שום צווייפעל,
צוריק, — צוריק, א ניט געהן.

וואס ער האט זיך פארגענומען
און וואס ער, שטענדיג, וויל
דאס מוז דאך ענדליך קומען,
דערנרייכען דעם צוועק און ציל.

... דאן איז דערפון געווארען א פרייד־שטורם, א קריעג'ס־בארוישונג, א טריאומף פון א רוימישען אימפעראטאר.

דער אלטער האָט געציטערט מיט'ן גאַנצען קערפער. ער האָט נאָכגעפּאָלגט, מיט א פאַרכאַפטען אַטעם, די מאַר־יעסטעמישע מוזיק, פונקט ווי א קינד וואָס ווערט מיטגע־שלעפט פון א חבר בעת'ן לויפּען, און האַלט זיך אָן ביי דער האַנט. דאָס האַרץ האָט איהם געקלאַפּט. טרערען האָבען אַראָפּגערוּנען. ער האָט געשטאַמעלט:

— אַה! גאָט מיינער!.. גאָט מיינער!

ער האָט גענומען כליפּען, לאַכען: ער האָט זיך גע־פיהלט אויפ'ן זיבעטען הימעל. ס'האָט איהם אָנגעהויבען שטיקען און א שרעקליכער הוסט איז איהם אָנגעפּאָלען. סאַלאַמע, די אַלטע דיענסט, איז אַרײַנגעלאָפּען און געמיינט אַז דער אַלטער האַלט ביים שטאַרבען. ער האָט ווייטער געוויינט און געהוסט און איבערגע'חזר'ט:

— אַה! גאָט מיינער!.. גאָט מיינער!..

אין די קורצע פּאָזעס, וואָס דער הוסט האָט איהם גע־לאָזט אַפּאַטעמען, — אַפּרוּהען — האָט זיך א האַרציג קוויט־שעדיג געלעכטערעל פון איהם ארויסגערויסען.

סאַלאַמע האָט גערעכענט אַז ער ווערט משוגע. און ווען זי איז צום סוף דערגאַנגען די אורזאָד פון זיין אויפ־רע־גונג, האָט זי אויף איהם גענומען שטאַרק שרייען:

— ווי אזוי ווערט מען דאָס אזוי צוקאַכט צוליעב אַזאַ נאַרישקייט!.. ניט עם מיר אַהער! כ'וועל עם אוועקנעה־מען און איהר'ט שוין קיינמאַל אין די אויגען ניט אָנזעהן. אַבער דער אַלטער האָט זיך פעסט געהאַלטען, כאַטש ער האָט ווייטער געהוסט; ער האָט צו סאַלאַמע געשריען אַז

זי זאל איהם צורוה לאזען. אזוי ווי זי האט אבער ניט געוואלט אפשטעהן, איז ער אין כעס געוואָרען, געשריען העכער, געזידעלט און שיעור דערביי ניט דערשטיקט געוואָרען. זי איז געבליבען א צושראָקענע, א פארוואונדערטע און אַפּגעלאָזט דאָס פעקעל. זי האָט איהם אָבער גענומען שטרענג מוסר'ן; זי האָט איהם גערופען אלטער משוגענער און איהם אויף געזאָגט, אז זי האָט ביז איצט גערעכענט אז זי האָט צו טאָן מיט אַן אַנשטענדיגער צוויגענעם מענשען. נאָר אז איצט זעהט זי אז זי האָט א טעות געהאַט: ער קאָן זידלען ערגער ווי א בעל-עגלה, און די אויגען האָבען איהם אזוי ארויסגעשטארצט פון קאָפּ אז ווען זיי זיינען מעסערס וואָלטען זיי זי ממש דערשטאַכען... זי וואָלט נאָך געווען גע'דרש'עט אזוי א לאַנגע צייט ווען ער וואָלט מיט כעס זיך ניט אויפגעהויבען פון די קישענס און אויסגעשריען צו איהר: — ארויס! ארויס פון דאָנען!

עס איז געווען מיט אַזאַ באַפּעהלענדען טאָן אז זי איז גלייך אוועק, א שטאַרקען קלאָפּ טאָענדיג מיט דער טיר און אויסרופענדיג אז ער וועט זי שוין איצט מעגען רופען ווידער פיעל ער וויל, וועט זי איהם ניט ענטפערען און איהם לאָזען אליין אויסגעהן.

די נאַכט האָט זיך ערשט פאַרצויגען אין צימער און עס איז וויעדער שטייל געוואָרען. דער גלאַק האָט וויעדער גענומען קלינגען. מילך און זאַנערבאַר, אין דעם רוהיגען-פרידן ליכען אָבענט. א ביסעל פאַרשעהמט איבער זיין כעס האָט דער אלטער שולץ, ליגענדיג שטייל אויסגעצויגען, געוואָרט מיט א שווער-אַטעמענדער ברוסט, אז דאָס האַרץ זאל זיך איהם באַרוהיגען. ער האָט צו זיך געדריקט די טייערע ל י ע ד ע ר און געלאַכט ווי א קינד.

ער האָט פארכראַכט די נאַכקומענדע איינזאַמע טעג אין אַ מין עקסטאַז־צושטאַנד. ער האָט שוין ניט געטראַכט פון זיין קראַנקהייט, פונ'ם ווינטער, פון דער אומעטיג־טונקעלער ליכט, פון זיין איינזאַמקייט. אַלץ ארום איהם איז געוואָרען פול מיט ליכט און ליעבע. א זקן גאַנץ גאַהענט צום טויט האָט ער געפיהלט, אַז ער לעבט אויף אין דער יונגער נשמה פון אַן אומבאַקאַנטען פריינד.

ער האָט זיך געפראוואוט פאַרשמעלען קריסטאָף'. ער האָט איהם ניט געזעהן ווי ער איז באמת געווען. ער האָט זיך איהם געמאַהלען נאָך זיין אייגענער אידעאָליזירטער גע־שטאַלט — אַזוי ווי ער האָט אליין געוואָלט זיין: בלאַנד, צאַרט, מיט בלויע אויגען, מיט אַן איידעלען, פאַר'חלומ'טען, זיסען, שטילען קול. ער איז גרייט געווען איהם צו אידעאָלי־זירען ווי ער זאָל ניט זיין. ער פלעגט אידעאָליזירען אַלץ ארום זיך: די תלמידים, די שכנים, די פריינד, זיין אַלטע הויזדיענסט. זיין האַרציגע ליעבליכקייט און זיין ניט־קרי־טיקירענדער גייסט — טיילווייז אומיסנע אַזוי, כדי אָפצור־טרייבען פון זיך יעדען שטערענדען געדאַנק — האָבען ארום איהם אויסגעוועכט קלאָרע, אומבאַפֿלעקטע בילדער, פונקט ווי זיין אייגענס. די אילוזיע, דער ליגען איז פאַר איהם געווען אַ לעבענס־באַדירפניש. אין גאַנצען האָט ער זיך אפילו ניט אָפגענאַרט, און אָפט פלעגט ער ביי נאַכט אין בעט זיפצען און טראַכטען פון די פאַרשיידענע זאַכען וואָס זייגען איהם דורכ'ן מאַג פאַרנעקומען און ווידערשפראַכען

זיין אידעאלים. ער האט גאנץ גוט געוואוסט, אז די אלטע סאלאמע לאכט פון איהם הינטער די פליצעס מיט די וויי-בער פון דער גאס ארום, אז זי בא'גנב'ט איהם יעדע וואך אין די הויז-חשבות. ער האט גוט געוואוסט אז די תלמידים זיינע באנעהמען זיך הכנעה'דיג צו איהם כל זמן זיי דארפען איהם, און אז נאכדעם ווי זיי קריגען פון איהם ארויס אלץ וואס זיי האבען נאך געקאנט ערווארטען, פארגעסען זיי און איהם. ער האט געוואוסט, אז זיינע פריהערדיגע אוניווערסיטעט-קאלעגען האבען איהם שוין אויף אין גאנצען פאר-געסען זינט ער האט זיך צוריקגעצויגען און אז זיין נאכפאל-גער באפאלט איהם אין זיינע ארטיקלען. ניט דערמאנענ-דיג אפילו זיין נאמען, — און אויב יא איז עס אויף א פאלש-גיפטגען שטייגער, אום צו ציטרען זיינע א ווערטלאזע פראזע און נאכדעם אנצואווייזען אויף זיינע פעהלערען. —

(א גאנץ געוועהנליכער מיטעל אויף דעם געביט פון דער קריטיק). — ער האט געוואוסט, אז זיין אלטער פריינד קונץ האט איהם היינט גאכמיטאג געזאגט א גרויסען ליגען, — געוואוסט אז ער וועט שוין מעהר ניט זעהן די ביכער וואס זיין צווייטער פריינד, פאטפעטשמידט האט פון איהם אנט-ליהען אויף עטליכע טעג — און א מענש ווי ער וואס איז געווען צוגעבונדען צו ביכער ווי צו לעבעדיגע פריינד האט דערפון שטארק געליטען. ער פלעגט זיך דערמאנען און א סך אלטע און נייע טרויעריגע זאכען; ער האט פון זיי ניט געוואלט טראכטען; זיי זיינען אבער דאך אין איהם געלע-גען און ער האט זיי געפיהלט. די ערינירונגען פלעגען איהם טייל מאל דורכנעהמען ווי א שניידערדער וועהטאג.

— אה! מיין גאט! מיין גאט!

... פלעגט ער זיפצען ביי נאכט אין דער שטיל. — ער

פלעגט זיך אבער אויף אזוינע מחשבות ניט לאנג אפשטער לען: ער האט זיי געזוכט צו פארלייקענען. ער האט געוואלט זיין אפטימיסטיש, האבען צוטרויען און גלויבען אין די מענרשען. עס האט זיך איהם איינגעגעבען; — כאטש זיינע אילוזיעס פלעגען אפט צו נישטווערען אויף א ברומאלען שטייגער פלעגען אבער אנדערע שטענדיג, שטענדיג... גער בארען ווערען אויף זייער ארט. ער האט אהן זיי ניט גערקאנט לעבען.

דער אומבאקאנטער קריסטאף איז געווארען א נייע שטראהלענדע טרייסט אין זיין לעבען. קריסטאף'ס ערשטער קאלט-גלייכנילטיגער בריעה וואלט איהם געדארפט וועהטאן; — (און אפשר האט ער איהם טאקע וועה געמאט) — ער האט דאס אבער ניט געוואלט צוגעבען און האט פון איהם געהאט א קינדערשע פרייד. ער איז געווען אזוי באשיידען און האט אזוי וועניג פארלאנגט פון די מענשען אז דאס ביסעל וואס ער האט פון זיי געקראגען איז גענוג געווען אויפצוהאלטען זיין ליבע צו זיי, און ארויסצורופען זיין דאנקבארקייט. ער האט קיינמאל ניט געוואגט צו האטפען אויפ'ן גליק צו זעהן קריסטאף'ן; און ער איז שוין איצט צו אלט געווען צו מאכען א נסיעה בין צום ריין; און וואס אנבאלאנגט בעטען קריסטאף'ן ער זאל איהם באזוכען, איז איהם דער געדאנק אפילו ניט איינגעפאלען.

קריסטאף'ס דעפעשע איז איהם אָנגעקומען אין אבענט פונקט בשעת ער האט זיך געזעצט עסען. די חתימה האט איהם אויסגעוויזען אומבאקאנט און ער האט גערעכענט אז ס'מוז זיין א טעות, אז די דעפעשע איז ניט צו איהם. ער האט זי איבערגעלעזען דריי מאל. ער איז מבולבל געווארען: די ברילען האבען זיך ניט געקאנט האלטען, דער לאמפ

האָט טונקעל געברענט, די אותיות האָבען געטאָנצט פאר זיינע אויגען. און ווען ער האָט ענדליך פארשטאָנען, איז ער אזוי צוטומעלט פארבליבען, אז ער האָט פאָרגעסען אָן עסען. סאָלאָמע האָט אויף איהם געשריען; ס'איז איהם אָבער אומגעליך געווען אראָפצושלינגען א ביסען. ער האָט א וואָרף געטאָן די סערוועטקע אויפ'ן טיש, — ניט צונויף געלעגט ווי ער פלעגט עס שטענדיג טאָן; ער האָט זיך טרייסלענדיג אויפגעהויבען, איז געגאָנגען זוכען זיין קאָפּעל לויש און שפּאַציר-שטעקען. ערהאַלטענדיג די גוטע בשורה, איז געווען זיין פרייד זיך צו צוטיילען מיט אַנדערע, און לאָזען צו וויסען זיינע פריינד אַז קריסטאָף דאַרף אַנקומען. ער האָט געהאַט צוויי פריינד, געוואָלטיגע מוזיק-ליעב-האַבער ווי ער, וועלכע זיינען דורך זיין מיה אויך באַגייב-טערט געוואָרען פון קריסטאָף'ן: — דער ריכטער סאַמועל קונץ און דער דענטיסט אַסקאַר פאַטפּעטשמידט, וועלכער איז געווען אַן אויסגעצייכענטער זינגער. די דריי אַלטע חברים פלעגען אָפט צוזאַמען ריידען פון קריסטאָף'ן, און זיי האָבען געשפּיעלט יעדעס שטיק מוזיק זיינס וואָס זיי האָבען נאָר געקאָנט קריגען. פאַטפּעטשמידט האָט געזונגען, שולץ האָט אַקאָמפּאַנירט און קונץ האָט צוגעהערט. שטונדען-לאַנג פלעגען זיי בלייבען אין התלהבות. ווי פיעל מאָל האָבען זיי צווישען זיך געזאָגט באַזת זיי פלעגען שפּיעלען און זינגען די מוזיק:

— אַה! ווען קראַפט זאָל דאָ זיין!

שולץ האָט צו זיך געלאַכט פאר פרייד — זיין פרייד און די פרייד וואָס ער וועט זיי פארשאַפען. די נאַכט איז דערווייַל צוגעפאַלען. קונץ האָט געוואוינט אין א שטע-טעלע א האַלבע שעה גאַנג פון דער שטאָט. אָבער דער הי-

מעל איז געווען קלאַר: ס'איז געווען א זעהר מילדער אפֿ-
 ריל אַבענט; די נאַכטיגאַלען האַבען געזונגען. ביים אַלמען
 שולץ איז דאָס האַרץ פול געווען מיט גליק; ער האָט לייכט
 געאַטעמט, די פיס זיינען געוואָרען גרינג ווי ביי א צוואַנציג-
 יאַהריגען בחור. ער האָט געשפּרייזט לוסטיג, און זיך ניט
 אומגעקוקט אויף די שטיינער אָן וועלכע ער האָט זיך אין
 דער פינסטער אָנגעשלאָגען. ער האָט פלינק א שפרונג גע-
 טאָן ביים זייט פונ'ם וועג ווען א וואָגען איז אָנגעקומען און
 זיך פרייליך באַגריסט מיט'ן פוהרמאַן, וועלכער האָט פאַר-
 וואונדערט געקוקט, ביי דער שיין פון דעם לאַממערו, אויף
 דעם זקן ווי ער שפּרינגט ארויף אויף א בערגעלע ביים ברעג
 וועג.

ס'איז שוין געווען שטאַק-פינסטער ווען ער איז אָנגע-
 קומען צו קונץ'ס הויז, — א ביסעל אויף יענער זייט שמע-
 טעל אין מיטען פון גערטענדעל. ער האָט לייכט אָנגעקלאַפּט
 אָן טיר און גענומען רופען אויפ'ן קול. א פענסטער האָט
 זיך געעפענט און קונץ, א צוטומעלטער, האָט זיך באַוויזען.
 ער האָט געפרוואוּט זעהן אין דער פינסטערניש און געפרעגט:

— ווער איז דאָרט? וואָס איז אַזוינס?

שולץ האָט סאַפענדיג און פרייליך, אויסגעשריען:

— קראַפּט... קראַפּט קומט מאַרגען...

קונץ האָט ניט פאַרשטאַנען וואָס ער מיינט; נאָר ער
 האָט דערקאַנט דעם קול.

— שולץ!.. ווי! אַזוי שפעט! וואָס איז געשעהן?

שולץ האָט איבערגע'חזר'ט:

— ער קומט מאַרגען... מאַרגען איז דער פריה!..

— וואָס! האָט נאָר אַלץ קונץ געפרעגט, א דערשראָ-

קענער.

— קראפט! האָט שולץ ווייטער געשריען.
 קונץ האָט זיך פארטראַכט א מינוט איבער דעם וואָרט
 און א הילכיגער אויסגעשריי — „איך קום אַראָפּ!“ — האָט
 באַלד דערוויזען אַז ער האָט פארשטאַנען.

דאָס פענסטער האָט זיך צוגעמאַכט. קונץ איז אַרויס
 אויף די טרעפּ מיט אַ לאַמפּ אין דער האַנט און איז אַרום-
 טער אין גאַרטען. ער איז געווען אַן אַלטינקער מיט אַ
 שווערען קערפּער, מיט אַ גרויסען, גרויען קאַפּ, אַ רויטע באַרד,
 און רויטע שפּרינקלעך אויפ'ן פנים און אויף די הענט. ער
 איז געגאַנגען מיט דראַבנע טריט און גערויכערט זיין פאַר-
 צעלייענע לולקע. דער גוט-מוטיגער, שלעפעריגער אַלטער
 האָט שטענדיג רוהיג געלעבט און האָט כמעט פון קיין זאך
 ניט געזאָרגט. דאָך האָט איהם שולץ'ס בשורה אויפגערי-
 דערט: ער האָט געוואָרפען מיט די הענט, געשאַקעלט מיט'ן
 לאַמפּ און געפרעגט:

— וואָס? ס'איז אמת? ער קומט טאַקע?
 — מאָרגען אין דער פריה! האָט שולץ מיט נצחון
 איבערגע'חזר'ט איהם ווייזענדיג די דעפעשע.

די צוויי פריינד האָבען זיך אוועקגעזעצט אויף אַ באַנק
 ביים פּאַויליאָן. שולץ האָט גענומען דעם לאַמפּ. קונץ
 האָט פאַרזיכטיג געעפענט די דעפעשע און לאַנגזאַם מיט אַ
 מורמעל זי געלעזען. שולץ האָט זי נאַכאַמאל הויך געלעזען
 איבער זיינע אַקסלען. קונץ האָט אַלץ געקוקט אויפ'ן פאַ-
 פיר, אויף די פאַרשיידענע אַנמערקונגען אויף דער טעלעגראַ-
 מע. — די צייט ווען זי איז אַרויסגעשיקט געוואָרען, די
 צייט ווען זי איז אַנגעקומען, די צאָהל ווערטער. דערנאָך
 האָט ער דאָס טייערע זייטעל פּאַפיר צוריקגעגעבען שולץ'ן.

שולץ האָט דערביי האַרצליך געלאַכט, געקוקט שאַקלענדיג מיט'ן קאָפּ אויף זיין חבר און געזאָגט:

— נו, וואָס זאָנסטו עפעס? האָ!

קונץ האָט זיך אַ וויילע פאַרטראַכט, איינגעצויגען און אַרויסגעלאָזען אַ גאַנצע כּמאַרע מיט טאַבאַק־רויך, און נאָכ־דעם אוועקגעלעגט זיין האַנט אויף שולץ'ס קניָה זאָגענדיג:

— מ'דאַרף צו וויסען לאָזען פּאַטפּעטשמירט'ן.

— איך האָב טאַקע דאָס נאָר וואָס ברעָה געהאַט.

— איך געה מיט דיר.

ער איז אַריינגעגאַנגען אוועקשטעלען דעם לאַמפּ און איז גלייך צוריקגעקומען. די צוויי אַלטע זייגען, געאַרעמט, אוועקגעגאַנגען. פּאַטפּעטשמירט האָט געוואוינט ביים אַני־דער עק שטעטעל. שולץ און קונץ האָבען סתּם אַ פּאַר ווערטער צווישען זיך איבערגעביטען; זיי האָבען ביידע גע־טראַכט פּון דער גרויסער נייעס. פּלוצלונג האָט זיך קונץ אָפּגעשטעלט, אַ קלאַפּ געטאָן מיט'ן שטעקען און אויסגע־שריען:

— אַה, צום טיוועל... ער איז ניטאָ הי!..

ער האָט זיך אַקאַדשט דערמאַנט אַז פּאַטפּעטשמירט האָט געמוזט דעם נאַכמיטאָג אָפּפּאַהרען צוליבע אַן אָפּעראַציע אין אַ צווייטער שטאַט, וואו ער האָט געדאַרפט איבערנעכ־טיגען און פאַרבלייבען אַ טאַג־צוויי. שולץ איז שטעהן גע־בליבען אַ דערשלאָגענער, און קונץ — ניט וועניגער ווי זיין באַגלייטער. זיי האָבען שטאַלצירט מיט פּאַטפּעטשמירט'ן און ס'האַט זיך זיי זייער געוואָלט באַווייזען וועמען זיי פאַר־מאַגען. זיי זיינען געבליבען שטעהן אין מיטען גאַס און ניט געוואוסט וואָס ווייטער צו טאָן.

— וואס טוט מען? וואס טוט מען? האט קוניג גע-
פרענט.

— קראפט מוז אומבאדינגט הערען פאטפעטשמידט'ן.
האט זיך שולץ אפגערופען.

ער האט זיך פארטראכט און ווייטער געזאגט:

— מ'מוז פאטפעטשמידט'ן שיקען א דעפעשע.

זיי זיינען צוגעגאנגען צום טעלעגראף-ביורא און ביידע
אויסגעשטעלט א לאנגע, ריהרענדע טעלעגראמע, וואס מ'האט
קוים געקאנט פארשטעהן. דערנאך זיינען זיי צוריקגעקור-
מען. שולץ האט אויסגערעכענט:

— ער קאן דא זיין מארגען אין דער פריה, אויב ער זאל
נעהמען דעם ערשטען צוג.

קוניג האט איהם אבער אנגעוויזען אז ס'איז שוין איצט
צו שפעט און אז די דעפעשע וועט איהם אודאי ערשט אי-
בערגעגעבען ווערען דעם צווייטען טאג.

שולץ האט געשאקעלט מיט'ן קאפ און זיי האבען ביידע
איבערגע'חזר'ט:

— ס'ארא אומגליק! .. ס'ארא אומגליק! ..

זיי האבען זיך צושיידט געבען קוניג'ס הויז; ווארום
ווי גרויס קוניג'ס פריינדשאפט איז ניט געווען צו שולץ'ן,
האט זי איהם דאך אזוי ווייט ניט פארפיהרט אז ער זאל
שולץ'ן באגלייטען ביז ארויס פון שטעטעל, אדער אפילו
ביז צום וועג, און ער זאל דארפען נאכדעם אליין צוריקגעהן
אין דער פינסטערניש. זיי האבען אפגערעדט אז קוניג זאל
מארגען קומען עסען מיטאג ביי שולץ'ן. שולץ האט מיט א
טארזארגטער מינע געקוקט צום הימעל און אויסגערופען:

— ס'זאל נאר זיין שעה מארגען!

און ס'איז איהם גרינגער געווארען אויפ'ן הארצען, ווען

קונץ, וועלכער איז באקאנט געווען אלס א גאנצער קענער
איז מעטעאראלאגיע, האט ערנסט ארויפגעקוקט צום הימעל
— (ווארום ער האט פונקט ווי שולץ געוואלט אז קריסטאף
זאל זעהן זייער שטעמעל און די אומגענעד אין זייער גאנץ
צער שעהנקייטען) — און געזאגט:
— ס'וועט זיין שעה מארגען.

שולץ האט זיך געלאזט אין שטאט אריין און זיך אויפ'ן וועג פארטשעפעט מעהר ווי איין מאל אן די העלצער און שטייגער וואס זיינען דארט געווען אָנגעוואָרפֿען. איידער ער איז אָנגעקומען אהיים, איז ער אריין אין א קאָנדימעריי און באַשטעלט א מין טאָרט מיט וועלכער די שטאָט האָט זיך געריהמט. דאָן איז ער אהיים געגאַנגען, אָבער פֿונקט פֿאַר'ן אַריינגעהן האָט ער זיך אומגעקעהרט און איז צוגע'גאַנגען צום וואָקזאַל כדי אקוראַט אויסצוגעפינען ווען דער צוג קומט אָן. ענדליך איז ער אריין צו זיך אין הויז, גערר פען סאַלאַמע, מיט איהר לאַנג באַשפּראַכען דעם מאַרגענ'דיגען מאַלצייט, און ערשט נאָכדעם זיך געלעגט שלאָפען. ער איז געווען אַזוי אומרוהיג, אויפגערעגט און פרייליך ווי א קינד פאר וויינאכטען; ער האָט זיך ארומגעוואָרפען די גאַנצע נאַכט און ניט צוגעמאַכט אן אויג. ארום איינס ביי נאַכט איז איהם איינגעפאלען אויפצושטעהן און צו געהן זאַגען סאַלאַמע, אַז זי זאָל בעסער מאַכען צו מיטאַג א גע'פרעגעלטען קאַרפּ, וואָרום דער מאַכל פֿלעגט זיך איהר זעהר גוט איינגעבען. ער האָט עס איהר ניט געזאָגט, און מסתמא גלייך געטאָן. ער איז אָבער אויפגעשטאַנען און צונויפגע'לעגט, צורעכט געמאַכט געוויסע זאַכען אין צימער וואָס ער האָט געוואָלט אָפּגעבען קריסטאָף'ן. ער האָט גוט אַכטונג געגעבען ניט אויפצוואוועקען סאַלאַמע, וואָרום ער האָט פשוט מורא געהאַט זי זאָל אויף איהם ניט אָנשרייען. די גאַנצע נאַכט האָט ער מורא געהאַט אַז ער וועט פֿאַרשפּעטיגען דעם

צונג. און כאַטש קריסטאָף האָט ערשט געדאַרפֿט אַנקומען זייגער ניין איז ער אויפגעשטאַנען נאַנץ פֿריה. ער האָט דאָס ערשטע גלייך אַ קוק געטאָן אויפ'ן הימעל: קונץ האָט קיין טעות ניט געמאַכט. דאָס וועטער איז געווען וואונדער־שעהן. אויף די שפיץ־פינגער איז ער אַראָפּגעגאַנגען אין קע־לער, וואו ער איז שוין לאַנג ניט געווען צוליב די משופּה־דיגע טרעפּ און דער קעלמ. ער האָט אויסגעקליבען די בעס־טע פֿלעשער וויין, זיך צושלאָגען דעם קאָפּ אַן דער סטעלע ארויפקומענדיג, און ביז ער איז ארויסגעקומען מיט דעם פֿולען קאַרב האָט זיך איהם געדאַכט אַז ער ווערט דערשטיקט. נאַכדעם איז ער אריינגעגאַנגען אין גאַרטען און אומבע־רחמנות־דיג אַפּגעשניטען די שעהנסטע רויזען און לייליען בלומען. דערנאָך איז ער צוריק ארויף צו זיך, מיט אַ פיעבע־רישער האַנט זיך ראַזירט און צושניטען צוויי־דריי מאָל. זיך שעהן אַנגעטאָן און איז אוועקגעגאַנגען צום וואַקזאַל. ס'איז געווען זייגער זיבען. סאַלאַמע האָט ניט געקאַנט פּועל'ן ער זאָל אפילו טרינקען אַ טראָפען מילך. ער האָט גע'מענה'ט אַז קריסטאָף וועט מסתמא פאר'ן אַנקומען נאָך ניט האַבען געגעסען און אַז זיי וועלען ביידע עסען צוזאַמען נאָכ'ן צו־ריקומען פון וואַקזאַל.

ער איז אַנגעקומען צום באַהן־הויף דריי־פּערטעל שטונ־דע פאר דער צייט. ער האָט געוואַרט און געוואַרט, און קריסטאָף'ן דאָך ניט געטראָפען. אַנשטאָט צו וואַרטען גע־דולדיג ביים ארויסגאַנג־טויער, איז ער ארויס אויף'ן טרעפּ און צוטומעלט געוואַרען איז מיטען פון דער כוואַליע אַנקור־מענדע און אַפּפּאַהרענדע פּאַסאַזשירען. טראָץ די באַשטימ־טע אַנדייטונגען פון דער דעפּעשע איז איהם גאָר איינגעפאַ־לען גאָט ווייסט פארוואָס, אַז קריסטאָף וועט אַנקומען מיט

אז אנדער צוג און ניט מיט דעם אָנגעגעבענעם. הויז דעם איז
 איהם אויף דער מחשבה ניט געקומען אז קריסטאף וועט
 ארויס פון א דריטע־קלאסע־וואגאָן. בעת קריסטאף איז אָנ־
 געקומען און גלייך געגאנגען אַנקלאַפען אין זיין טיר, האט
 שולץ נאָך אַלץ געוואַרט ביים וואַקזאַל — און געוואַרט האָט
 ער א האַלבע שעה. און צו דעם אלעמען איז צוגעקומען נאָך
 אז אומגליק: סאַלאַמע איז גראַד נאָך וואָס אַרויסגעגאַנגען
 און זיך געלאָזט אין מאַרק אַרײַן. קריסטאָף האָט געפונען
 א פאַרשלאָסענע טיר. די שכנה וועמען סאַלאַמע האָט אָנגע־
 בעטען אז אויב עמיצער וועט אַנקלינגען זאָל מען איהם זאָגען
 אז זי וועט באלד זיין צוריק—האָט די ווערטער איבערגעגעבען
 און מעהר גאַרניט צוגעלענט. קריסטאָף, וויסענדיג אז ער
 איז ניט געקומען זעהן סאַלאַמע, האָט דאָס באַטראַכט פאַר
 אַ מיאוס'ן ווייז. ער האָט זיך נאָכגעפרעגט צי דער הער
 און נײַו ערסיטעס—מױק־דירעקטאָר
 וואוינט נאָך אַלץ דאָ. מ'האָט איהם געענטפערט אז יאָ;
 מ'האָט איהם אָבער ניט געקאָנט זאָגען וואו ער איז. קריס־
 טאָף איז שטאַרק אין כעס געוואָרען און איז אוועקגעגאַנגען.
 ווען שולץ איז צוריקגעקומען מיט א מוראדיג לאַנגען
 פנים און דערהערט פון סאַלאַמע וועלכע איז אויך אַקאַרשט
 אַרײַנגעקומען, וואָס עס איז פאַרגעקומען, איז ער געבליבען
 אַ פאַרצווייפּעלטער. ער האָט גענומען וויינען. ער האָט
 געשריען, געשטורעמט אויף דער דיענסט וואָס זי איז אַזוי
 נאַריש געווען, און איז אוועקגעגאַנגען אין זיין אַפּוועזענ־
 הייט און ניט געהאַט אפילו גענוג שכל אַנצוזאָגען אז מ'זאָל
 קריסטאָף'ן הייסען ווארטען. דער אַלטער האָט זיך אָבער
 לאַנג ניט אָפּגעשטעלט אויסטענה'ן. ער האָט קיין מינוט ניט
 פאַרלאָרען, איז שנעל וויעדער אראַפּגעלאַפען די טרעפּ און

זיך געלאזט זוכען קריסטאָף'ן, לויט די פֿאַר אומבאַשטימטע שפורען וואָס די שכנים האָבען איהם געגעבען.

קריסטאָף האָט זיך געפיהלט באַליידיגט ניט געפינענדיג קיינעם — אפילו ניט קיין איין ענטשולדיגונגס־וואָרט. ניט וויסענדיג וואָס צו טאָן ביז צום צווייטען צוג איז ער זיך געגאָנגען שפּאַצירען אין שטאָט און אין די אַרומיגע שעהנע פעלדער. דאָס איז געווען אַ רוהיג־שטילע שטעמעל, וואָס איז געלעגען ווי אַ נעסט צווישען צוויי ניט־הויכע בערג. אַרום די הייזער זיינען געווען גערטנער מיט קאַרשען־בויםער און בלומען, גראַבע, שעהנע, שאַטענדיגע בוימער, נאַכגי־מאַכט ווי אַלטהייסטאָרישע חורבות, ווייסע בייסמען פון אַמאָליגע פּרינצעסינס אויף מאַרמאָרנע זיילען אין מיטען פון די גערטנער, מיט מילדע, שעהנע געזיכטער. אַרום דער שטאָט זיינען געווען פעלדער מיט בערגלאַך, אויף די בוי־מער און בלומען האָבען פּויגעלאַך לוסטיג געשפּיעלט, און צונויפגעשטעלט קאַנצערטלאַך פון לאַכענדיגע און אַפּקלינג־גענדיגע פליימען. קריסטאָף'ס שלעכטע שטימונג איז באַלד אוועק. ער האָט פאַרגעסען אָן שולץ'ן.

דער אַלטער איז אומזיסט אַרומגעלאַפען איבער די גאַסען זיך נאַכפרעגענדיג ביי די פאַרבייגעהר; ער איז אַרויפ־געגאָנגען ביז צום אַלטען שלאָם אויפ'ן בערגעל איבער דער שטאָט און געהאַלטען אַ דערשלאָגענער אין צוריקנעהן. פּלוצלונג האָבען אַבער זיינע שאַרפע אויגען דערזעהן פון דער ווייטען אַ מענשען ליינענדיג אויפ'ן פעלד אונטער'ן שאַטען פון אַ דערנער־קוסט. ער האָט ניט געקענט קריסטאָף'ן; ער האָט ניט געקאָנט וויסען צי דאָס איז ער; און אַ חוץ דעם, איז דער מענש געלעגען מיט'ן רוקען צו איהם און מיט'ן קאָפּ האַלבריינגענאַבען אין גראַז. שולץ האָט זיך לויטערענדיג

אדומגעדריעהט אויפ'ן וועג, און ארום דעם פעלד, מיט א
קלאפענדיג הארץ, און זיך געטראכט:
— ער איז עס... ניין, ס'איז ניט ער...
ער האָט זיך געשעהמט איהם צו רופען. א נעדאנק
איז איהם איינגעפאלען: ער האָט אָנגעהויבען זינגען די
ערשטע פראזע פון קריסטאָפּ'ס א ליעד:
— אויף! אויף!..

קריסטאָפּ איז אויפגעשפרונגען ווי א פיש אין וואסער
און פאַרגעזעצט אויף א קול דאָס ליעד. א דערפרייטער האָט
ער זיך אויסגעדריעהט. זיין פנים איז געווען רויט און שטיק
לאך גראָז האָבען געשטעקט אין די האַר. זיי האָבען איינגער
דעם אַנדערען א רוף געטאָן ביים נאָמען און געלאָפען זיך
אַנטקעגען. שולץ איז אריבערגעשפרונגען די גרוב ביי דער
זייט פון וועג. קריסטאָפּ איז מיט איין שפרונג געווען אויף
יענער זייט פאַרקאָן. זיי האָבען זיך וואָרים געדריקט די
הענט און זיינען צוזאַמען אהיים געגאַנגען, לאַכענדיג און
ריידענדיג הויך. דער אַלטער האָט דערצעהלט פארוואָס ער
האָט איהם ניט באַגעגענט ביים וואָקזאַל; און קריסטאָפּ,
וועלכער איז א מינוט פריהער געווען ענטשלאָסען זיך מעהר
ניט אַפּשטעלען ביי שולץ'ס הויז, און ווייטער געהן זיין וועג
— האָט גלייך דערפיהלט זיין נאָיוו אויפריכטיגע גוטס-
קייט און איהם ליעב געקראָגען. איידער זיי זיינען צום הויז
אָנגעקומען האָבען זיי זיך שוין געהאַט פארטרויט צעהנדליגע
אַכען.

אריינגעהענדיג האָבען זיי געפונען קונץ'. ער האָט
זיך דערוואוסט אַז שולץ איז אוועק אויפזוכען קריסטאָפּ'
און ער האָט רוהיג געוואַרט. מ'האָט דערלאָנגט קאווע מיט
מילך; קריסטאָפּ האָט שוין אַבער פריהער געפרישטיקט אין

א גאסט-הויז אין שטאט. דער אלטער האט זיך דערפון שטארק געדרגערט; ער האט באמת געליטען פון דעם וואס קריסטאף האט ביי א י ה ם ניט געגעסען דעם ערשטען מאלצייט: אזעלכע קליינע זאכען האבען געשפיעלט א גרוי-סע ראלע ביי דעם גוטהארציגען אלטען. קריסטאף האט דאס פארשטאנען און זיך דערפון שמילעהייט אמוזירט. ער האט איהם דערפאר נאך ליעבער געקראגען, און אום איהם צו טרייסטען, האט ער איהם פארזיכערט אז ער האט גענוג אפעטיט אויף צוויי פריהשטיקען: און ער האט עס טאקע באוויזען.

אלע זארגען זיינען איהם ארויס פון קאפ. זינט ער האט זיך דערפיהלט צווישען אמת'ע פריינד איז ער ווי אויפ-געלעבט. ער האט זיי דערצעהלט וועגען זיין רייזע אין בער-לין, וועגען זיינע ענטווישונגען אין וויציגען שטייגער. ער האט אויסגעזעהן ווי א שול-אינגעל בעת דער וואקאציע. שולץ האט געשיינט פאר פרייד, אָנגעקוועלט קוקענדיג אויף איהם און הארציג געלאכט.

באלד האט זיך דער שמועס פארצויגען איבער דעם וואס ס'האט זיי אלע דריי פארבונדען: איבער קריסטאף'ס מוזיק. שולץ'ן האט זיך שטארק געוואלט הערען ווי קריסטאף שפיעלט זיינע קאמפאזיציעס. ער האט איהם אָבער ניט געוואגט דאס צו בעטען. זיי האבען ווייטער גערעדט און קריסטאף איז בשעת מעשה ארומגעגאנגען הין און צוריק איבער'ן צימער. שולץ האט איהם נאָכגעקוקט יעדעס מאל וואס ער איז פארבייגעגאנגען נעבען דער אָפענער פּיאנאָ, און איז זיך געבעטען אז קריסטאף זאל זיך ביי איהר אָפּ-שמעלען. קונץ האט געהאט די זעלבע מחשבות. דאס הארץ האט זיי אָנגעהויבען שטארקער קלאָפען ווען זיי האָבען גע-

זעהן אז ער זעצט זיך נלייכגילטיג אוועק אויפ'ן פיאנאָ שטול, און רעדט טאָקע ווייטער און פיהרט דאָך איבער די פינגער אויף די ביינדלאַך פון דעם אינסטרומענט, כאָטש ער קוקט ניט אויף איהם. און געשעהן איז טאָקע דאָס וואָס שולץ האָט ערוואַרט: ווי קריסטאָף האָט נאָר אָנגעשפיעלט עט-ליכע אַרפּערזשיאָס, אזוי האָט איהם שוין די מוזיק אַרומ-גענומען. ער האָט ווייטער געשפיעלט א פאָר לייכטע אַקאָרד דען און געשמועסט דערביי; נאָכדעם האָט ער גענומען שפיעלען גאַנצע פראָזען; און ערשט דערנאָך האָט ער אויפ-געהערט ריידען און אָנגעפאנגען באמת שפיעלען. די אַלטע האָבען זיך איבערגעוואונקען מיט אַ כיטרען און צופרידענעם שמייכלעל.

ווייסט איהר וואָס דאָס איז? — האָט קריסטאָף גע-פרעגט, שפיעלענדיג איינע פון זיינע ל י ע ד ע ר.
— צו איד ווייס! — האָט שולץ אַן ענטציקטער גע-ענטפערט.

קריסטאָף האָט ווייטער געשפיעלט און אויסדרעהענדיג אַביסעל דעם קאָפּ האָט ער געזאָגט:

— עה! ניט זעהר גוט אייער פיאנאָ!

— דער אַלטער האָט זיך געפיהלט ווי אַ שולדיגער און זיך ענטשולדיגט:

— זי איז שוין זעהר אַלט — האָט ער עניות'דיג גע-ענטפערט, — זי איז ווי איד אליין.

שולץ האָט געלאַכט מיט אַ האַרציגען געלעכטער, און גענומען ריידען וועגען זיין עלטער, וועגען זיינע שלאַפקיי-טען...

— טע, טע, טע! האָט קריסטאָף אויסגערופען, מ'רעדט נאָר ניט פון דעם; איד ווייס וואָס איד זאָג. ניט אמת

קונץ? (ער האָט שוין אוועקגעמאַכט מיט'ן וואָרט — „הער“.)

קונץ האָט פּאַלקאַם איינגעשטימט מיט איהם.
קונץ האָט געפֿראוויט צוריקברענגען דעם שמועס אויף זיין אַלטער פּיאַנאָ.

— זי האָט נאָר גאנץ שעהנע טענער — האָט ער, באַ-
שיידען, זיך אָפּגערופען.

און ער האָט זי אָנגעריהרט — פּיער־פּינאָ גאנץ קלאָרע
קלאַנגען, א האַלבע אַקטאַווע אין דעם מיטעלסטען רעגיס-
טער. קריסטאָף האָט פֿאַרשטאַנען אז די פּיאַנאָ איז אַן אַל-
טער פּריינר זיינער און ער האָט גוטמוטיג געזאָגט — טראַכט
טענדיג בשעת דעם פון שולץ'עס אויגען.

— יא, זי האָט נאָך שעהנע אויגען. שולץ'עס פנים
האָט אויפגעלויכטען. ער האָט גענומען זינגען אַ גאנץ
צען לויב־געזאַנג צו זיין אַלטער פּיאַנאָ; ער איז אַבער באַלד
שטיל געבליבען זעהענדיג אַן קריסטאָף נעהמט זיך וויעדער
שפּיעלען. ער האָט געשפּיעלט איין ל י ע ד נאָכ'ן אַנ-
דער'ן; קריסטאָף האָט זיי שטיל צוגעזונגען. שולץ האָט
מיט פּייכטע אויגען נאָכגעקוקט יעדען ריהר. קונץ האָט פֿאַר-
לייגט די הענט אויפ'ן שויס, און צוגעמאַכט די אויגען, כדי
וואָס מעהר הנאה צו האָבען. פון צייט צו צייט האָט זיך
קריסטאָף אומגעקוקט מיט אַ שטראַהלענד פנים צו די צוויי
ענטציקטע אַלמע לייט, און געזאָגט מיט אַ נאָווען ענטוון-
אָם, פון וועלכען סאיז זיי גאַרניט איינגעפאלען צו לאַכען.
— היי! ס'איז גוט!.. און דאָס! וואָס זאָגט איהר
עפּים דערויף?.. און אַט־דאָס!.. דאָס איז דאָס שעהנע
סמע פון אַלע... — און איצט וועל איך אייך שפּיעלען עפעס
פון וואָס עס וועלען זיך אייך שטעלען די האַר קאַפּויר...

פלוצלונג, בעת ער האָט געהאַלטען אין שפּיעלען א טרוימעריש שטיק־מוזיק, האָט דער קוקס פון וואַנט־זייגער גענומען אויסקלינגען. קריסטאָף איז אויפגעשפרונגען און מיט כעס זיך צושריען. קונץ האָט זיך פון זיין שפרונג אויפ־געכאַפט און ארומגעקוקט מיט צושראַקענע אויגען. שולץ אליין האָט עס צו ערשט אויך ניט פאַרשטאַנען. דערנאָך ווען ער האָט געזעהן ווי קריסטאָף ווייזט דעם זינגענדיגען פּויגעל א פּויסט און שרייט אויפֿ'ן קול אַז מ'זאָל למאז־השם צונעהמען דעם אידיאָט, דעם בויך־רעדנערישען גייסט—האָט ער זיך צום ערשטען מאָל אין זיין לעבען ארומגעזעהן אַז דער גערויש איז באמת א שרעקליכער. ער האָט גענומען א שטיל און געוואַלט ארויפקריכען כּרי אראָפּצונעהמען דעם יומ־טוב־פאַרשטערער; ער איז אָבער שיעור ניט אראָפּגעפאַלען, און קונץ האָט איהם מעהר ניט געלאָזט ארויפקריכען. ער האָט גערופען סאַלאַמע. זי איז ווי געוועהנליך פאַמעלאך אריינגעקומען און איז מבולבל געוואָרען ווען מ'האָט איהר אויף די הענט אַרויפגעלעגט דעם וואַנט־זייגער, וועלכען קריסטאָף האָט אליין, פאַרלירענדיג די געדולד, אראָפּגענומען.

— וואָס זאָל איך דערמיט מאַן? — האָט זי געפרעגט.
 — וואָס דו ווילסט נאָר אליין, אָבי אוועקגענומען!
 און מעהר זאָל איך איהם דאָ ניט זעהן! האָט שולץ געענט־פערט מיט דער זעלבער אומגעדולד ווי קריסטאָף.

(ס'האָט איהם אפילו ניט געוואונדערט פארוואָס ער האָט ביז איצט געקאַנט פאַרליידען דעם שרעקליכען זייגער.)
 און סאַלאַמע האָט זיך געטראַכט, אַז זיי זיינען אַלע אַ צודרעהטע חברה.

מ'האָט ווייטער געשפּיעלט. שטונדען זיינען אוועק. סאַלאַמע איז געקומען אַנזאַגען אַז דער מיטאַג שטעהט שוין

אויפ'ן טיש. שולץ האָט איהר געהייסען שוויגען. זי איז צוריקגעקומען אין צעהן מינוטען ארום, און נאָכאָמאָל איז נאָך צעהן מינוטען ארום. דעם מאָל איז זי געווען אויסער זיך און געזאָמען פאר כעס בעת זי האָט אָנגעשטעלט א גלייכניטיגע מינע און זיך אוועקגעשטעלט אין מיטען ציר-מער. כאַטש שולץ האָט צו איהר געמאכט פארצווייפעלטע העוויות, האָט זי מיט א הילכטיגען קול געפרעגט:

— אויב, איהר, מיינע הערען, ווילט עסען א קאַלטען אָדער צוגעברענטען מיטאָג, — אַרט עס מיך ניט. איך וואָרט נאָר אויף אייער וואָרט.

שולץ איז ווי א צוטומעלטער געוואָרען פון איהרע העזה'דיגע רייד און געוואָלט אָפּשפּיעלען דער דיענסט א סצענע. קריסטאָף האָט אָבער אויסגעשאַסען אין א געלעכ-טער. און קונץ — נאָך איהם. שולץ האָט זיך צום סוף אויך צולאָכט. סאָלאָמע, א צופרידענע פון דעם עפעקט פון איהר דרשה, האָט זיך אויסגעדריעהט צו דער טיר און איז ארויסגעגאַנגען מיט דער מינע פון א קעניגין וואָס איז נאָך אַלעמען וויליג מוחל צו זיין איהרע אונטערטאָנען, וואָס בעטען מחילה.

— א גאַנצער כוואַט! האָט זיך קריסטאָף אָפּגערופען, זיך אויפהויבענדיג פון דער פּיאַנאָ. זי האָט רעכט. ניטאָ קיין אומערטרעגליכערע זאָך ווי א פּובליקום וואָס קומט אָן אין מיטען קאַנצערט!

זיי האָבען זיך געזעצט צום טיש. ס'איז געווען א נאָך גרויסער און געשמאַקער מאָלצייט. שולץ האָט אָנגעדריהרט סאָלאָמע'ס שטאַלץ אַלס קעכין און דאַס האָט זי געטריבען ארויסצואווייזען איהר גאַנצע קונסט. זי האָט אָפּט געהאַט

די געלענענהייט אויף דעם געביט זיך אויסצוצוכיינען. די אלטע פריינד זיינען געווען זעהר גרויסע עסערס. קונץ פלעגט גאר ווערען אן אנדער מענש ביים טיש; ער האט אויפגעשיינט ווי א זון: ער האט געקאנט דיענען אלס א שילד פון א רעסטאראן. און שולץ האט אויך ניט וועניגער לייעב געהאט א גוטען ביסען; זיין שוואכע געזונד האט איהם אבער געצוואונגען זיך ניט שטארק נאכצוגעבען. אמת ער האט זיך אפט אן דעם פארגעסען; און האט דערפאר טייער באצאהלט; ער פלעגט זיך אבער ניט באקלאגען: אויב ער איז קראנק געווארען האט ער כאטש געוואוסט פארוואס. ער און קונץ האבען געוואוסט פון געוויסע מאכלים, וואס האט בען גע'שמ'ט פון דורות. סאלאמע איז אלץ געוואוינט גע'ווען צו קאכען פאר מכינים. דעם מאל האט זי זיך אבער די מיה געגעבען אריינצושטעלען אין איין פראגראם אלע איהרע מייסטער-ווערק. ס'איז געווען א מין אויסשטעלונג פון דער איינפאכער, ריינער דייטשער קאך-קונסט מיט איהרע פייע ריחות פון גרינצייג מיט די געדיכטע סאוסען און זופען, מיט די געשמאקע ראסעל-פליישען און בראטענס, מיט די גוטע, גרויסע קארפען, מיט דעם זויער-קרויט, די גענז, די הימישע געבעקס און די פארשיידענע מינים ברוי-טען. קרויסטאף איז דערפון ענטציקט געווארען, דער מויל האט ביי איהם ניט גערוהט און ער האט געגעסען ווי א וואלף. ער האט געהאט דעם מאגען פון זיין פאטער און זיידען, וועלכע האבען פשוט געקאנט איינשלינגען א גאנצע גאנז. דערפאר אבער האט ער זיך געקאנט אמאל באגעהן א גאנצע וואך בלויז מיט ברויט און קעז; נאך אז די געלענענהייט האט זיך געמאכט, האט ער געקאנט עסען פאר דריי. שולץ מיט א גוטמוטיגער און פארדנער מינע האט אויף איהם

געקוקט מיט צארטע אויגען און איהם יעדער וויילע צוגעד
רוקט א גלאַז מיט גוטען ריין־וויין — און אלע מאָל אַן אַנד־
דער מין. קונץ האָט געשיינט, און אין איהם דערקאָנט אַן
אייגענעם מענשען. סאַלאַמע מיט איהר ברייט פנים האָט
געלאַכט פון צופרידענהייט.

— צוערשט, ווען קריסטאָף איז אריינגעקומען איז זי
געבליבען אַן אַנטוישמע. שולץ האָט פון פריהער אַזוי פיעל
גערעדט וועגען איהם, אַז זי האָט זיך פאַרגעשטעלט צו דער־
זעהן א גאַנצען שררה, באַהאַנגען מיט מעדאַלען און עהרע־
טיטלען. און ווען זי האָט איהם באמת דערזעהן האָט זי
אויסגעשריען:

— וואָס? דאָס איז עס?

ביים טיש האָט ער אַבער ביי איהר נושאַחן געווען.
זי האָט נאָך ביז דעמאָלט קיינעם ניט געזעהן וואָס זאָל אַזוי
אויסגעצייכענט „אַנערקענען“ איהר טאַלאַנט. אַנשטאָט צו־
ריקצוגעהן אין קיך אריין איז זי געבליבען שטעהן אויפ'ן
שוועל פון מיר און געקוקט אויף קריסטאָף'ן, וועלכער האָט
ניט פאַרפעהלט קיין ביסען און צו דערזעלבער צייט זיך געד־
וויצעלט. זי איז געשטאַנען מיט די הענט אין די קלובעס
און געלאַכט אויפ'ן קול. אלע זיינען געווען פרייליך. נאָר
איין וואָלקענדעל איז געווען אויף זייער לויטערען הימעל:
פאַטפעטשמידט איז דאָרט ניט געווען. זיי האָבען זיך אַן
איהם פון צייט צו צייט דערמאַנט:

— אַי, ווען ער זאָל דאָ זיין! ער וואָלט עס געגעסען!

ער וואָלט עס געטרונקען! און אַי וואָלט ער געזונגען!
די שבחים איבער איהם האָבען גאַרניט אויפגעהערט.
— ווען קריסטאָף זאָל איהם נאָר געווען הערען! און אפשר
וועט ער איהם הערען. אפשר וועט פאַטפעטשמידט צוריק־

קומען היינט אָבענט — היינט ביי נאַכט אין שפּעטסטענס...
 — אַה! היינט ביינאַכט וועל איך שוין זיין ווייט
 פון דאַנען. — האָט זיך קריסטאָף אָפּגערוּפּען.
 שולץ'עס שיינעדיג פנים איז פאַרוואַלקענט געוואָרען.
 וואָס? שוין? האָט ער אויסגערוּפּען מיט א ציטער
 רענדיגער שטים. ניין, איהר וועט אַזוי גיך ניט אַוועק-
 פּאַהרען!
 — יאָ! האָט קריסטאָף מונטער אויסגערוּפּען — איך
 מוז כאַפּען דעם צוג היינט אָבענט.
 שולץ איז געבליבען ווי דערשלאָגען. ער האָט גערעכענט
 אַז קריסטאָף וועט ביי איהם פאַרבלייבען איבער דער נאַכט
 — און אפשר נאָך א פּאַר נעכט. ער האָט געמורמעלט:
 — ניין, ניין! דאַס איז ניט מעגליך.
 קונץ האָט איבערגע'חזר'ט:
 — און פּאַטפּעטשמירט!..
 קריסטאָף האָט זיי ביידען אָנגעקוקט: די אַנטווישונג
 האָט זיך אַזוי טיעף אויסגעדריקט אויף זייערע גוטע אַלמע
 פנים'ער, אַז ער איז דערפון געריהרט געוואָרען און געזאַגט:
 — ווי גוט איהר זייט!.. אויב איהר ווילט דוקא, וועל
 איך ערשט מאַרגען אָפּפּאַהרען!
 שולץ האָט איהם אָנגעכאַפּט די האַנט.
 — אַ! ווי גליקליך איהר מאַכט מיר דערמיט! א
 דאַנק! א דאַנק אייך!
 ער איז געווען ווי א קינד, וועמען ס'דאַכט זיך אַז דער
 מאַרגענדיגער טאַג איז ווייט, ווייט, — אַזוי ווייט אַז מ'דאַרף
 גאָר דערפון ניט טראַכטען. קריסטאָף פּאַהרט היינט ניט
 אַוועק, זיי וועלען איהם האַבען דעם גאַנצען אָבענט פאַר זיך,
 זיי וועלען צוזאַמען פאַרברענגען דעם גאַנצען אָבענט, זיי

וועלען שלאָפען אונטער איין דאָך: נאָר דאָס האָט שולץ פאר זיך געזעהן, ווייטער האָט ער ניט געוואָלט קוקען. זיי זיינען וויעדער פרייליך געוואָרען. שולץ האָט זיך פלוצלונג אין א פייערליך־ערנסטער שטימונג אויפגעהויבען, געהאַלטען א קורצע רעדע און געטרונקען א טאַסט לכבוד דעם נאסט „וואָס האָט זיי פארשאַפט די גרויסע פרייד און עהרע צו באַזוכען זייער שטעטל און איבערטרעמען די שוועל פון זיין איינפאַכען הויז“; ער האָט געטרונקען פאַר זיין גליקליכען אהיים־קעהר, פאַר זיין ערפאַלג, פאַר זיין באַ־רימקייט, צום גליק פון דער גאַנצער וועלט — און דאָס האָט ער איהם געוואונשען מיט'ן גאַנצען האַרצען. נאָכדעם האָט ער אויפגעהויבען א טאַסט „פאַר דער נאָכעלער מוזיק“ — א טאַסט פאַר זיין פריינד קונץ — נאָך איינעם פאַר'ן פרייה לינג — און ער האָט אויך ניט פאַרגעסען פאַטפעטשמידט'ן. קונץ האָט פון זייט געטרונקען צום געזונד פון שולץ'ן אין פאַר די אנדערע. און קריסטאָף נאָך זיי האָט אַלס קלי־מאַס אויך געטרונקען פאַר דאָס געזונט פון „פּרוי סאַלאַמע“, וועלכע איז דערביי פלאַם־רויט געוואָרען. נאָך דעם, ניט גע־בענדיג די רעדנער קיין געלעגענהייט צו ענטפערען, האָט ער אַנגעפאנגען שפיעלען א באַקאַנט לייער, וועלכעס די צוויי אַלטע האַבען אונטערגעכאַפט; און נאָך דעם אַן אנדערס, און באַלד נאָך דעם נאָך אַן אנדערס — א טריאַ — וואו דער מחבר האָט צונויפגעפלאַכטען דעם באַנעהר נאָך פריינדשאַפט, נאָך מוזיק און נאָך וויין; און דאָס אַלץ האָבען זיי אַלע דריי באַגלייט מיט א הויכען געלעכטער, מיט לחיים'ס און מיט'ן קלאַנג פון גלעזלאַך. וואָס שטויסען זיך אָן איינע די אנדערע. דער זיגער איז שוין געווען האַלב־פיער, ווען זיי האָ־בען זיך אויפגעהויבען פונ'ם טיש. זיי האָבען זיך געפיהלט

שווערלאך, שלעפערדיג. קונץ איז אריינגעפאלען אין א פיר טעל און געוואלט כאפען א דרעמעל. שולץ'ן האבען די פיס געבראכען פון דער פארמיטאג'דיגער אויפרעגונג און פון די טאסמען. זיי האבען ביידע געהאפט אז קריסטאף וועט זיך ווידער אוועקזעצען ביי דער פיאנא און שפיעלען שטונדער-לאנג. דער פארשייטער בחור, א פרייליכער און אויפגעלעבטער, האט אבער בלויז אויסגעקלאפט א פאר אקארדען אויף דער פיאנא און זי פלוצלונג פארמאכט. ער האט גענומען ארויסקוקען דורכ'ן פענסטער און געפרעגט: צו מען וואלט זיך ניט געקאנט אביסעל דורכשפאצירען ביז'ן אָבענט-ברויט. די לאַנדשאפט האט איהם צוגעצויגען. קונץ האט ארויסגע-ווידען ווייניג-וואָס ענטוואַרט; אָבער שולץ'ן איז דער גע-דאנק באלד שטארק געפעלען געוואָרען. ער האט ערקלערט אז מ'מוז דעם נאָסט ווייזען די געגענד ארום די ש ע ה - ב ו כ ו ו ע ל ד ע ר. קונץ האט זיך אביסעל געקרימט, ער האט אָבער גאַרניט געזאָגט געגען דעם און זיך אויפגעהויבן בען גלייך מיט די אַנדערע: ער האט אויך געוואָלט ווייזען קריסטאָף'ן די שעהע ארומיגע לאַנדשאַפטען.

זיי זיינען ארויסגעגאנגען. קריסטאָף האט אָנגענומען שולץ'ן ביים אָרעם און איז מיט איהם געגאנגען א ביסעל שנעלער ווי דעם אַלמען האט זיך געוואָלט. קונץ איז זיי נאָכגעגאנגען זיך ווישענדיג דעם שמערען. זיי האָבען צוויי שעהן זיך לוסטיג גערעדט. די מענשען וואָס זיינען געשטאָר-נען אויף די שוועלען פון זייערע טירען האָבען אויף זיי גע-קוקט בעת זיי זיינען פארביי געגאנגען און ס'האָט זיך זיי געדאַכט אז ד ע ר ה ע ר פ ר א פ ע ס אָ ר שולץ זעהט היינט אויס ווי א יוגער-מאַן. ארויסגעהענדיג פון שטאָט האָבען זיי זיך פאַרנומען איבער די פעלדער. קונץ האט זיך

באקלאגט אויף דער היץ. קריסטאף האָט קיין רחמנות ניט געהאָט און געזאָגט, אָן די לופט איז אויסגעצייכענט. צום גליק פאר די צוויי אלטע לייט האָט מען זיך אלעמאָל אָפּגע- שטעלט צוליעב פארשיידענע וכוחים, און צוליעב דעם גע- שפרעך האָבען זיי פארגעסען אָן דער שפּאַציר ציהט זיך לאַנג. מ'איז אריינגעגאַנגען אין וואַלד. שולץ האָט דעקלאַ- מירט פּאַעמען פון געטע און מעריק. קריסטאף האָט אויך ליעב געהאַט די פּאַעזי, אָבער ער האָט קיינמאָל ניט געקאָנט אויסוועניג קיין פּערזען. ער האָט זיך צוגעהערט צו שולץ'ן; ביסלעכווייז האָט ער זיך אָבער פאר'חלום'ט און געהערט מוזיק-מעלאָדיען אַנשטאַט דעם אלטענ'ם ווערטער. ער האָט באַוואונדערט שולץ'ס זכרון. וואָס פאר אַן אונטערשייד צווישען אַט דעם קראַנקען זקן, דעם שלאַפען מענשען, וועל- כער איז א טייל פונ'ם יאָהר אָפּגעשלאָסען אין זיין צימער און דאָס גאַנצע לעבען כמעט אָפּגעשלאָסען אין דער פּראַווינ- ציעלער שטאָט — און האַסלער'ן, וועלכער איז יונג, באַ- ריהמט, לעבט אין סאַמע צענטער פון אַלע קונסט-שטרע- מונגען, פּאַהרט איבער גאַנץ אייראָפּא צוליעב זיינע קאַנצע- רטען, און אינטערעסירט זיך דאָך ניט מיט גאָרניט און וויל ניט וויסען פון גאָרניט! שולץ האָט ניט נאָר געוואוסט אַלע נייעס פון דער מוזיק-וועלט וואָס איז קריסטאף'ן באַ- קאַנט געווען, נאָר ער האָט אויך געוואוסט א סך זאַכען ווע- גען די אמאָליגע און די פּרעמדע קינסטלער, פון וועלכע קריסטאף האָט אפילו ניט געהערט. זיין זכרון איז געווען א טיעפער קוואַל וואו אַלע שענהנסטע הימלישע וואַסערען האָבען זיך צונויפגעקליבען. קריסטאף איז ניט מיעד געוואָ- רען שעפענדיג דערפון און שולץ האָט זיך געפיהלט גליקליך מיט קריסטאף'ס אינטערעס. ער האָט אַמאָל אָנגעטראַפּען

אויף גוטע צוהערערס און געהארכזאמע תלמידים, ער האט אבער נאך קיינמאל ניט געפונען קיין יונג, שטורעמדע הארץ מיט וועלכען ער זאל זיך קאנען טיילען די באגייסטערונג וואס האט אין איהם טיילמאל אויפגעשטורעמט — ביז דער שטיקט צו ווערען.

זיי זיינען אין דער קורצער צייט געווארען אמת'ע בר זים פריינד. דורך א צופאל האט אבער פלוצלונג דער אל-טער שולץ גענומען ריידען פון בראהמס'ן און אויסדריקען זיין באוואונדערונג פאר איהם. קריסטאף איז אין כעס גע-ווארען. ער האט אפגעלאזט שולץ'ס ארעם און געזאגט מיט א שניידענדע טאן אז דער וואס האט ליעב בראהמס'ן קאן זיין פריינד ניט זיין. דאס האט זייער פרייליכע שטימונג אפ-געקיהלט ווי מיט קאלטע וואסער. שולץ איז געווען א צו באשיידענער זיך אויסצו'טענה'ען און א צו אויפריכטיגער א ליגען צו זאגען; ער האט געשטאמעלט, געמורמעלט און געפרוואוט ערקלערען. קריסטאף האט איהם אבער אפגע-שמעלט:

— גענוג! —

ער האט דאס ארויסגעזאגט מיט אזא שניידענדען קול, אז ס'איז שוין אומעגליך געווען צו ענטפערען. א קאלטע שטילקייט איז אריינגעטראטען. זיי זיינען ווייטער געגאנגען. די צוויי זקנים האבען ווי מורא געהאט צו קוקען איי-נער אויפ'ן צווייטען. קונץ האט נאך א לענגערער פאווע גענומען צוהוסטען און געפרוואוט אויפלעבען דעם געשפרעה, ריידענדיג וועגען דעם וואלד און דעם שעהנעם וועטער. קריסטאף אז אגעכמורעטער האט אבער ניט געוואלט ריי-דען און בלויז געענטפערט מיט האלבע ווערטער. זעהענדיג אז ער קאן גארניט מאכען מיט קריסטאף'ן האט קונץ, אום

צו ברעכען די שטילקייט, געפרואוויט אַנפאַנגען ריידען מיט שולץ'ן; שולץ'ן איז אַבער דער האַלז געווען איינגעצויגען און ער האָט פשוט ניט געקאָנט ריידען. קריסטאָף האָט אויף זיי געוואָרפען א פאַר'גנב'טען בליק און געוואָלט אויסשיסען אין א געלעכטער. ער האָט זיי שוין מוחל געווען. ער איז אויף זיי פריהער אויך ניט שטאַרק אין כעס געווען; ער האָט זיך אפילו פאַרגעוואָרפען, אַז ער איז ממש א גולן דערמיט וואָס ער האָט פארטרויערט דעם אַלטינקען. ער האָט מיט-ברויכט זיין קראַפט און ניט געוואָלט אויסזעהן ווי איינער וואָס האָט חרטה אויף דעם וואָס ער האָט פריהער געזאָגט. זיי זיינען אזוי פאַרבליבען ביז צום ארויסגאַנג פון וואַלד; ס'איז געווען שטיל און מ'האַט נאָר געהערט די שאַרענדיגע טריט פון די צוויי אומעטיגע אַלמע לייט. קריסטאָף אַליין האָט געפייפט און זיך אויף זיי ווי ניט אומגעקוקט. פלוצ-לונג האָט ער זיך אָפגעשטעלט; ער האָט שוין מעהר ניט גע-קאָנט אויסהאַלטען און זיך אויסגערעהט צו שולץ'ן איהם אַנכאַפענדיג ביי די אַרעמס מיט זיינע פעסטע הענט:

— מיין טייערער אַלמער, גוטער שולץ — האָט ער אויסגערופען איהם אַנקוקענדיג מיט ליכטשאַפט. — ווי שעהו דאָס איז!

ער האָט גערעדט פון דער לאַנדשאַפט ארום, און פון דעם שעהנעם טאַג; אַבער זיינע לאַכענדיגע אויגען האָבען ווי געזאָגט: — דו ביזט גוט. איך בין אַן אכזר. זיי מיר מוחל! איך האָב דיך שטאַרק ליכט.

דעם אַלמען'ס האַרץ איז ווי צוגאַנגען, — אזוי ווי ווען די זון קומט ארויס פון הינטער א שווערען וואַלקען און באַ-ווייזט זיך וויעדער. ס'האַט איהם גענומען א פאַר מינוטען

איידער ער האָט געקאָנט ארויסרידען אַ וואָרט. קריסטאָף האָט איהם געהאַט אָנגענומען ביים אַרעם און מיט איהם געשמועסט נאָך פריינדליכער ווי פריהער. ער האָט פרייליך געשפּרייזט וואָס אַ מאָל שנעלער און גאַרניט באַמערקט, אַז ער מאַטערט דערמיט אויס זיינע צוויי באַגלייטערס. שולץ האָט זיך ניט באַקלאָגט; ער איז געווען אַזוי גוט אויפגעלעגט, אַז ער האָט אפילו ניט דערפיהלט די מיעדקייט. ער האָט געוואוסט אַז ער וועט פאר דאָס אלעס טייער באַצאָהן לען; ער האָט זיך אָבער געטראַכט:

— אַ דאָגה מיר! — אויף מאַרגען ווען ער וועט אַוועקפאַהרען, וועל איך האַבען גענוג צייט זיך אויסצורוהען. קונץ איז אָבער געווען געלאַסענער. ער האָט זיך הינט טער זיי נאַכגעשלעפט און געהאַט אַ רחמנות'דיגען אויסזעהן. קריסטאָף האָט עס ענדליך דערזעהן. ער האָט זיך ענטשולדיגט, מיט אַ פאַרשעהמטער מינע און זיי פאַרגעשלאָגן גען זיי זאָלען זיך אַביסעל אויסרוהען אויפ'ן פעלד אונטער'ן שאַטען פון אַ פאַר דעמבע-בויער. שולץ האָט נאָטירליך אַיינגעשטימט ניט טראַכטענדיג אפילו צו דאָס איז גוט פאַר זיין קראַנקער ברוסט. קונץ האָט עס איהם אָבער דערמאָנט, אָדער וועניגסטענס האָט עס איהם געדינט אַלס אַ תירוץ, כדי פאַרשוויצטערהייט ניט אַיינצושטעלען זיין געזונט אין דער פייכטקייט פון גראַז. ער האָט זיי בעסער פאַרגעשלאָגן גען זיי זאָלען צוגעהוזן ביז צו דער דערבייאַגער סטאַנציע און דאָרט געהמען די באַהן צוריק אין שטאָט אריין. זיי האָבן בען אַזוי געמאָן; און ניט קוקענדיג אויף זייער מיעדקייט, האָבען זיי זיך געמוזט צואַיילען כדי ניט צו פאַרשפעטיגען דעם צוג. זיי זיינען צוגעקומען צום וואַקזאַל פונקט בעת דער צוג איז אָנגעקומען.

און דאָ איז עטוואָס אומערואַרטעטעס געשעהן. אַ הויכער, פעסטגעבויטער מענש האָט זיי דערזעהן און זיך אַרויסגעריסען פּונ'ם וואַגאָן, אויסשרייענדיג מיט אַ מורא'— דיגען קול, שולץ'עם און קונץ'עם נעמען, צוזאמען מיט זיך ערע טיטולען און מעלות און וואַרפענדיג מיט די הענט ווי אַ משוגע'נער. שולץ און קונץ האָבען איהם אָפּגעענטפּערט מיט אַ געשריי און אויך גענומען וואַרפען מיט די הענט. זיי זיינען צוגעשפרונגען צו דעם פּאַרשוין'ס וואַגאָן, און ער איז זיי אויך אַנטקעגען געלאָפּען אָפּשטויסענדיג די פּאַסאַזשיר' רען אויפ'ן וועג. קריסטאָף, אַן אַנגעשראַקענער, איז זיי נאַכגעלאָפּען און געפרעגט:

— וואָס איז אַזוינס?

די צוויי אַלטע האָבען שטורמיש געענטפּערט:

— ס'איז דאָך פּאַטפּעטשמידט!

דער נאָמען האָט איהם וועניג-וואָס געזאָגט. ער האָט פּאַרגעסען אַן די טאַסטען ביים מיטאָג. פּאַטפּעטשמידט איז דערווייל געשטאַנען אויף דער פּלאַטפּאָרמע פון וואַגאָן און שולץ און קונץ אויף די טרעפּ און אַלע דריי האָבען זיי גע- מאַכט אַ פּאַרטויבענדען גערודער: זיי האָבען זיך גע'חידוש'ט איבער זייער גליקליכען צוזאַמענערעף: זיי זיינען אַלע אַרויפגעשפרונגען אויף דעם אָפּגעהענדען צוג. שולץ האָט זיי פּאַרגעשטעלט. פּאַטפּעטשמידט, וועמעס פנים איז פּלוצ- לונג ווי פּאַרשטיינערט געוואָרען האָט זיך שטייף ווי אַ סאָל- דאָט פּאַרנייגט; נאָך די פּאַרמאָליטעטען אָבער, האָט ער זיך אַ וואַרף געטאָן אויף קריסטאָף, איהם גענומען דריקען די האַנט פינגערעקס מאַל, אַזוי ווי ער וואָלט זיי וועלען אויס- רייסען; און וויעדער אַנגעהויבען ליאַרמען. קריסטאָף האָט איז די געשרייען דערהערט אַז ער, פּאַטפּעטשמידט, דאַנקט

נאָט און דער השגחה וואָס ער האָט זוכה געווען איהם צו באַגענגען. שפעטער א וויילע האָט ער זיך אָבער געגעבען א פאָטש איבער'ן פּוס און גענומען שרייען אויף זיין שלים-מזל וואָס האָט איהם, וועלכער איז שטענדיג אין שטאָט — ארויסגעשיקט פון דאָרט פונקט ווען דער ה ע ר ק א - פ ע ל מ י ס ט ע ר האָט געדאַרפט אַנקומען. שולץ'עס דעפעשע איז איהם ערשט איבערגעגעבען געוואָרען אין דער פריה, א שעה נאָכדעם ווי דער ערשטער צוג איז אָפּגעפּאָהר רען. ער איז געשלאָפּען ווען די טעלעגראַמע איז אָנגעקור מען און די מענשען ארום האַבען גערעכענט אַז זיי דאַרפען איהם ניט אויפוועקען. ער האָט איבער דעם געוואָלדעוועט דעם גאַנצען פאַרמיטאַג, ער האָט משלח געווען זיינע קליענ-טען, אויפגעגעבען אַלץ וואָס ער האָט געדאַרפט טאָן און זיך געאיילט אהיימצוקומען און גענומען דעם ערשטען צוג; אָבער דער צוג האָט צום אומגליק ניט געהאַט קיין פאַרבינד דונג מיט דער הויפט-ליניע. פאַטפעטשמירט האָט געמוזט וואַרטען דריי שעה אויף א סטאַנציע; ער האָט שוין געהאַט אויסגעשעפט זיין גאַנצען לשון און צוואַנציג מאָל איבער-דערצעהלט זיין אומגליקליכע רייזע צו די רייזענרע וואָס האָט בען גלייך מיט איהם געוואַרט און צו דעם טרענער אויפ'ן וואַקזאַל און געציטערט טאַמער וועט ער אַנקומען צו שפעט... אָבער גאָט צו דאַנקען. גאָט צו דאַנקען!!

ער האָט וויעדער אָנגענומען קריסטאָף'ס הענט און זיי ווי צוקוועטשט צווישען זיינע לאַפעס מיט די האַריגע פינגער. ער איז געווען משונה גראַב און הויך; א פיער-עקיגער קאַפּ, רויטליכע, גלאַט-געשניטענע האַר, א געשטופּעלטער, רייז-ראַזירטער פנים, גרויסע אויגען, א גרויסע, גראַבע נאָז, גראַבע ליפען, א דאַפּעלטער גוידער, א קורצע האַלז, אומ-

געהייער גרויסע פלייצעס, א כויד ווי א פאם, ארעמס וועל-
 כע האַבען זיך ווי ארויסגעריסען פונ'ם קערפער, משונה-
 גרויסע הענט און פיס — א ריעזיגע מאסע פלייש, פארנאנג-
 דערנגענאסען און פארמיאוסט דורך דאָס צופיעל עסען און
 טרינקען—א גרויסער טאבאק-טאָפּ, מיט א מענשליכען פנים,
 פון די וואָס מ'זעהט אמאָל אויף די גאַסען פון די בייערישע
 שטעט, און וועלכע האַלטען אין זיך דעם סוד פון דעם מענש-
 ליכען מין—וואָס ווערען געשטאָפּט און וואקסען אויס אויף
 דעם זעלבען שטייגער ווי די שטראַסבורגער גענז. פון פרייד
 און פון וואַרעמקייט האָט ער גענלאַנצט ווי א גרויס שטיק
 פוטער; און מיט די הענט אויף זיינע אָדער זיינע שכנים'ס
 צוושפרייטע פיס האָט ער געהאַלטען אין איין ריידען, גע-
 לופטערט די האַרטע קאַנסאַנאַנטען און זיי ארויסגעוואַרפען
 מיט דער קראַפּט פון א וואַרפּמאַשין. פון צייט צו צייט האָט
 איהם אַנגעכאַפּט א געלעכטער, פון וועלכען ער האָט זיך אין
 גאַנצען געטרייסעלט: ער פלעגט צוריקוואַרפען דעם קאַפּ,
 עפענען די מויל, כאַרבלען, ברומען און זיך שטיקען. זיין
 געלעכטער האָט געווירקט אויף אויף שולץ'ן און קונץ'ן, און
 ווען זיי פלעגען זיך גענוג אַנלאַכען, פלעגען זיי קוקען אויף
 קריסטאָף'ן און זיך אַפּווישען די אויגען. ס'האָט אויסגעזעהן
 אזוי ווי זיי וואַלטען איהם געפרעגט:

— האַ! ..! וואָס זאָגט איהר עפעס דערצו?

קריסטאָף האָט אַבער גאַרניט געזאָגט און זיך נאָר גע-

טראַכט:

— און אַט דאָס פאַרזעהעניש זינגט עס מיינע ליעדער?

זיי זיינען אהיימגעגאַנגען צו שולץ'ן. קריסטאָף האָט

זעהר געוואַלט אויסמיידען פאַטפעטשמידט'ס זינגען, און

האָט איהם אַז דעם גאַרניט דערמאַנט, כאַטש יענער האָט

איהם א פאר אנצוהערענישען געגעבען און האָט געברענגט מ'זאָל הערען זיין קול. אָבער שולץ און קונץ האָבען שטארק געגארט ארויסצואווייזען וואָס זייער פריינד קאָן, און קריס-טאָף האָט געמוזט הערען. ער האָט זיך אוועקגעזעצט ביי דער פּיאַנאָ מיט אַן אומצופרידענער מינע. ער האָט זיך געטראַכט:

— אַי, פעטער'ס, פעטער'ס, דו ווייסט נאָר ניט וואָס ס'וואַרט אויף דיר! גיב אַכטונג! כ'וועל דיר גאָרניט שענע-קען.

ער האָט זיך אויך געטראַכט אַז דערמיט ווער ער ער-גערען שולץ'ן און דאָס האָט איהם באַמט פאַרדראָסען, אָבער ער איז דאָך געווען מעהר אַנטשלאָסען איהם צו ער-גערען איידער צו שאַנעווען דעם פאַלסטאָף וואָס וויל אַ תל מאַכען פון זיין מוזיק. ער האָט זיך אָבער פאַרשפּאַרט די יסורים פון וועה טאָן זיין אַלטען פריינד: פאַטפּעטשמידט האָט אויסגעצייכענט געזונגען. גלייך נאָך די ערשטע פאַר טענער האָט זיך קריסטאָף פון איבעראַשונג אַ הויב געטאָן. שולץ וואָס האָט פון איהם ניט אַראַפּגענומען די אויגען, האָט אויפגעציטערט. ער האָט גערעכענט אַז קריסטאָף איז אומ-צופרידען, און האָט זיך ערשט באַרוהיגט ווען ער האָט גע-זעהן אַז זיין געזיכט ווערט וואָס ווייטער אַלץ מעהר באַלויב-טען. ער אליין האָט פון פרייד געשיינט; און ווען פאַט-פּעטשמידט האָט אָפּגעזונגען דאָס ל י ע ד און קריסטאָף האָט זיך אומגעדערעהט אויסשרייענדיג אַז ער האָט נאָך קיינ-מאַל ניט געהערט אַזוי זינגען קיינע פון זיינע ליעדער — האָט שולץ דורכגעפיהלט אַ פרייד וואָס איז געווען זיסער און טיעפער ווי קריסטאָף'ס צופרידענהייט און פאַטפּעט-שמידט'ס נצחון-געפיהל, וואָרום זיי האָבען נאָר געהאַט זיי-

ער אייגען פארגעניגען, שולץ אבער האָט געהאַט זייערע ביידענ'ס פארגעניגען. מ'האַט ווייטער געשפיעלט און גע- זונגען. קריסטאָף האָט יעדעס מאל פארוואונדערט אויסגע- שריען: ער האָט ניט געקאָנט פארשטעהן ווי אזוי די שווע- רע באשעפעניש דריקט אזוי גוט אויס דעם געדאַנק פון זיינע לייערער. אמת — ס'האַט נאָך געפעהלט די פינקטליכע ניור- אַנסען; ס'האַט זיך אָבער געפיהלט דער שוואונג, די ליידענ- שאפט, וואָס ס'האַט זיך איהם קיינמאל ניט איינגעגעבען איר בערצוגעבען צו די פראַפעסיאָנעלע זינגער. ער האָט אַנגע- קוקט פאַטפעטשמידט'ן און זיך געפרעגט:

— פיהלט ער דאָס טאָקע?

ער האָט אָבער אין פאַטפעטשמידט'ס אויגען נאָך גע- זעהן דאָס ליכט פון א צופרידענגעשטעלטער נאווה. אַז אומד- באוואוסטע קראַפט האָט באוועגט אָט די שווערע מאַשין; די דאָזיגע בלינדע און פאַסיווע קראַפט איז געווען ווי אַז אַרמיי, וועלכע שלאָגט זיך ניט-וויסענדיג קעגען וועמען און פארוואָס זי קעמפט. דער גייסט פון די ליערער האָט אָט די מאַשין באַצוואונגען און זי האָט לוסטיג געפאַלנט זיין באַפעהל; ווייל זי האָט געמוזט האַבען באוועגונג און אַליין וואַלט זי געווען אומבאַהאַלפען.

קריסטאָף האָט זיך דערביי געטראַכט, אַז אין דעם טאָג פון בריאת העולם האָט זיך מסתמא דער גרויסער סקוואַר ניט געגעבען פיעל מיה אַקוראַט צונויפ- צושטעלען די צעוואָרפענע גלידער פון זיינע רוי-אויסגע- שטאַלטע באשעפענישען, אַז ער האָט זיי צונויפגעפאַרט ווי עס איז גענאָגען און זיך ניט אומגעקוקט צו זיי פאַסען זיך איינער צום אַנדערען; און אזוי איז יעדער איינציגער אויפ- געבויט געוואָרען פון פאַרשיידענע שטיקער און דעם זעלבען

מענש האָט ער צוטיילט אויף פינף-זעקס מענשען: איינער האָט געהאָט דעם מאַרד, א צווייטער — דאָס האַרץ, און א דריטער דעם קערפער וואָס האָט געהערט צו אַן אַנדער נשמה; דער אינסטרומענט איז געשטאַנען אויף איין זייט און דער שפיעלער אויף א צווייטער. געוויסע מענשען זיינען פאַרבליבען ווי די אויסגעצייכענסטע פידלען, אויף אייַן בינג פאַרשלאָסען אין זייערע קאָסעס, ווייל ס'פעהלט דער וואָס זאָל אויף זיי קאָנען שפיעלען. און די וואָס זיינען באַשאַפען געווען אויף זיי צו שפיעלען, מוזען זייער גאַנצען אַלבען זיך באַגנוגען מיט צה'דיגע, סקריפענדיקע פידלען. אַ חוץ אַלעמען האָט ער דאָס אפּשר געטראַכט, דער פאר ווייל ער איז אויף זיך אליין אין כּעס געווען, וואָס ער האָט קיינמאַל ניט געקאָנט רעכט אויסזינגען א שטיקעל מור זיך. ער האָט געהאַט אַ פאַלשע שטים און האָט אויפגעשווייִ דערט זיך צוהערענדיג צו איהר.

דערווייל האָט פּאָטפּעטשמידט אַ פאַרשכור'טער פון זיין ערפאַלג אָנגעהויבען „אריינצולעגען אויסדרוק" אין קריסטאָף'ס ליעדער — דאָס הייסט ער האָט גענומען ארייַן לעגען זיין אייגענעם אויסדרוק אַנשטאַט קריסטאָף'ס. דער בייט איז קריסטאָף'ן ניט געפעלען געווען, און ער איז געוואָרען אומעטיג. שולץ האָט דאָס דערזעהן, זיין ווייניגוואָס קריטישער גייסט און די באַוואַנדערונג וואָס ער האָט געהאַט פאר זיינע פריינד, וואָלט איהם אליין באַיַן אופן ניט ערלויבט צו דערפיהלען פּאָטפּעטשמידט'ס שלעכטען געשמאַק. אָבער זיין ליעבע צו קריסטאָף'ן האָט איהם געמאַכט פאַרשטעהן די פאַרבאָרגענסטע ניואַנסען פון דעם יונגען קינסטלער'ס געדאַנקען. ער האָט שוין ניט געלעבט אין זיך, נאָר אין קריסטאָף'ן; און ער האָט דערפאַר אויך געליטען פון פּאָט-

פעטשמירט'ס פאלשער באַטאָנונג. ער האָט זיך אָנגע-
שטרענגט איהם אַפצושטעלען אויף דעם געפעהרליכען וועג
באַרג־אַראָפּ. ס'איז אָבער ניט גרינג געווען איינצושטילען
פאַטפעטשמירט'ן. און ווען ער האָט שוין אויסגעזונגען
קריסטאָפּ'ס גאַנצען רעפערטואַר איז שולג'ן שווער אָנגעקור-
מען איהם אַפצוהאַלטען ער זאָל זיך ניט נעהמען זינגען
אלערליי נאַרישע ליעדלעך פון די מיטעלמעסיגע קאַמפּאָזי-
טאָרס, וואָס בלויז ביים דערהערען זייער נאָמען האָט זיך שוין
קריסטאָפּ אָנגעהויבען בלאָזען און ארויסשטעלען זיינע
שטעך־האַר ווי אַ ווילדער חור.

צום גליק האָט סאָלאָמע גראַדע דעמאָלט אויסגערופען
אַז דער נאַכטמאַל איז פאַרטיג און דאָס האָט פאַטפעט-
שמירט'ן פאַרשטאַפּט די מויל. אַן אַנדער געביעט האָט זיך
געעפענט, וואו ער האָט געקאָנט ארויסווייזען זיין העלדיש-
קייט. דאָרט האָט ער ניט געהאַט קיין געגנער; און קריס-
טאָפּ, וועמען די „העראַישע אויסצייכנונג“ ביים מיטאָג האָט
אַביסעל אויסגעמאַטערט — האָט גאָר ניט געפרואוּט מיט
איהם קעמפען.

די נאַכט איז צוגעפאַלען און ס'האָט אָנגעהויבען ווערען
שפעט. די דריי פריינד זיינען געזעסען ארום טיש און געקוקט
אויף קריסטאָפּ'ן; זיי האָבען געשלאָנגען זיינע רייד. קריס-
טאָפּ'ן האָט אויסגעזעהן מאָדנע וואָס ער געפינט זיך איז
דעם קליינעם, פאַרוואָרפענעם שטעטעל, צווישען די אַלטע
לייט, וועלכע ער האָט קיינמאַל ביז דעמאָלט ניט געזעהן און
פיהלט זיך דאָך מעהר אינטיים מיט זיי, ווי ווען זיי זאָלען זיין
פון זיין אייגענער משפּחה. ער האָט זיך פאַרטראַכט איבער
דעם און ווי וואויל און גוט עס וואָלט געווען יעדען קינסט-
לער ווען ער זאָל וויסען פון די אומבאַקאַנטע פריינד וועלכע

זיינע געזאנגען טרעפען אז אויף דער וועלט — ווי דאס וואָלט דערקוויקט זיין האַרץ און פארגרעסערט זיינע כחות... אָבער דאָס טרעפט גאָר זעלטען; יעדער לֵעבט אַליין און שטאַרבט אַליין, און וואָס מעהר עס ווילט זיך איהם אויס־דריקען דאָס וואָס ער פיהלט, אַלץ מעהר האָט ער מורא דאָס צו טאָן. חונפניקעס האָבען אַ לייכטע צונג, אָבער די וואָס האָבען באַמת ליעב מענשען, רייסען קוים אויף זייערע ליפען אום דאָס אַרויסצוואַגען. און דער קינסטלער דאַרף טאַקע שטאַרק דאַנקבאַר זיין די וואָס וואַגען צו ריידען; זיי זיינען. אַהן זייער וויסען, דעם קינסטלער'ס מיטאַרבייטער. — קריס־טאָף האָט געפיהלט אַ גרויסע דאַנקבאַרקייט צום אַלטען שולץ. ער האָט איהם אין געדאַנק אַפגעטיילט פון זיינע צוויי חברים; ער האָט געפיהלט אַז שולץ איז די נשמה פון דער קליינער גרופע, אַז זיי זיינען בלויז דער אַפשיין פון דעם ליעבענדען און גוטען פייער וואָס ברענט אין איהם. די פריינדשאַפט וואָס קונץ און פאַטפעטשמידט האָבען געפיהלט איז געווען גאָר אַן אַנדערע. קונץ איז געווען אַן עגאָיסט; די מוזיק האָט איהם געמיטליך צופרידענגעשטעלט ווי אַ קאַץ בעת מ'גלעט זי. פאַטפעטשמידט האָט דערמיט געזוכט צו באַפרידיגען זיין גאָה און זיין פאַרלאַנג צו פיזישער איבונג. ניט דער איינער און ניט דער אַנדערער האָט אפילו גע־פראוואַט איהם פאַרשטעהן. שולץ אבער האָט אַן זיך אין גאַנצען פאַרגעסען: ער האָט געליעבט. ס'איז שוין געווען שפעט. די צוויי איינגעלאַדענע פריינד זיינען אוועק. קריסטאָף איז געבליבען בלויז מיט שולץ'ן. ער האָט זיך צו איהם אַפגערוּפּען: — איצט וועל איד שפיעלען פאַר אייך אַליין. — ער האָט זיך געזעצט ביי דער פיאַנאַ און געשפיעלט. —

ווי ער האָט געקאָנט שפּילען זוען ער האָט נעבען זיך געהאַט אימעצען וואָס איז איהם ליעב געווען. ער האָט געשפּיעלט א טייל פון זיינע לעצטע קאָמפּאָזיציעס. דער אַלטער איז שטאַרק באַגייסטערט געווען. ער איז געזעסען נעבען קריס-טאַף'ן, פון איהם ניט אראָפּגענומען די אויגען און איינגע-האַלטען דעם אַטעם. איבער זיין געוועהנליכער גוטסקייט האָט ער צוליעב זיך אַליין ניט געקאָנט געניסען דעם מינרס-טען פאַרנעניגען, און ער האָט געגען זיין אייגענעם ווילען געהאַלטען אין איין איבערזאָגען :

— אַה! ס'אַראַ שאַד וואָס קונץ איז שוין אוועקגע-גאַנגען! (און דאָס האָט קריסטאַף'ן אויפגערעגט.)

א שטונדע איז אוועק. קריסטאַף האָט אַלץ געשפּיעלט. זיי האָבען צווישען זיך ניט איבערגעביטען קיין וואָרט. ווען קריסטאַף האָט ענדליך אָפּגעשפּיעלט, האָבען זיי אויף קיין וואָרט ניט אַרויסגערעדט. אַלץ אַרום איז געווען שטיל — דאָס הויז און די גאַס זיינען געשלאָפּען. קריסטאַף האָט זיך אויסגערעהט און געזעהן אַז דער אַלטער וויינט: ער האָט זיך אויפגעהויבען און איהם אומאַרעמט. זיי האָבען גענומען ריידען שטיל צווישען זיך — אַזוי ווי זיי וואָלטען ניט וועלען שטערען די רוהיגקייט פון דער נאַכט. דער טיק-טאַק פונ'ם וואַנד-זייגער האָט לייכט געקלאָפּט אין א צוויי-טען צימער. שולץ האָט שעפּטשענדיג גערעדט, מיט צונגיפ-געלעגטע הענט און אַז איינגעבויגענעם קערפּער. ער האָט געענטפּערט קריסטאַף'ן אויף זיינע פּראָגען. ער האָט איהם דערצעהלט וועגען זיין לעבען, זיינע אַנטווישונגען. אַלעמאַל האָט זיך איהם געדאַכט אַז ער דאַרף זיך ניט באַקלאָגען, און די ווערטער האָבען זיך אַרויסגעריסען :

— ניין ס'איז ניט רעכט... איך האב קיין רעכט ניט זיך
 צו באקלאַגען... אלע זיינען געווען גוט צו מיר...
 און ער האָט זיך אין אמת'ן ניט באַקלאַגט; א ניט-
 ווילענדיגער אומעט האָט זיך געצויגען פון דעם דערצעהלען
 די געשיכטע פון זיין איינזאַמען לעבען. אין די שמערצליכ-
 סטע מאַמענטען האָט ער גענומען ריידען פון זיינע פרינצי-
 פען, פון זיינע זעהר אומבאַשטימטע און סענטימענטאַלע
 אידעאַלען. קריסטאָף האָט דאָס ניט געקאַנט ליידען —
 אָבער ווער האָט געקאַנט זיין אזוי גרויזאַם איהר ווידער-
 צושפּרעכען. אין תּוֹך איז דאָס ניט געווען קיין פעסטער
 גלויבען; ס'איז מעהר געווען א טיעפער פאַרלאַנג צו גלויבען
 — אַן אומבאַשטימטע האַפענונג, אַן וועלכער ער האָט זיך
 אָנגעכאַפט ווי אַן א רעטונגס-מיטעל. ער האָט געזוכט
 קריסטאָף'ס הסכמה אין זיינע אויגען. קריסטאָף האָט דער-
 פיהלט דעם אויפרוֹף אין זיין פריינד'ס אויגען, וועלכע האָ-
 בען זיך צו איהם געווענדט מיט א ריהרענדען צוטרויען און
 איהם געבעטען — און איהם דיקטירט זיין ענטפער. ער
 האָט איהם געענטפערט, איהם ערקלערט ווערטער וועלכע
 דער אַלטער האָט ערוואַרט, און איהם דערטוויקט: דער
 רוהיג-פעסטער גלויבען, דאָס זעלבסט-צוטרויען, די אינער-
 ליכע אייגענע קראַפט. דער זקן און דער יונגער-מאַן האַבען
 פאַרנעסען אַז די יאהרען וואָס טיילען זיי פאַנאַנדער: זיי
 זיינען געווען איינער נעבען צווייטען ווי ברידער פון דעם
 זעלבען עלטער, וואָס האַבען זיך האַלט און זוכען זיך צו העל-
 פען; דער שוואַכערער האָט זיך אָנגעשפּאַרט אַז דעם שטאַר-
 קערען: דער זקן האָט געזוכט רוה און שוץ אין דעם יונגען-
 מאַן'ס נשמה.

זיי האַבען זיך צושיידט נאַכ'ן מיטען נאַכט. קריסטאָף

האָט געדאַרפט אויפשטעהן גאַנץ פריה כדי צו כאַפּען דעם זעלבען צוג מיט וועלכען ער איז געקומען. ער האָט זיך דערפאַר טאַקע באַלד אויסגעטאַן. דער אַלטער האָט געהאַט צוגעגרייט זיין צימער, פונקט ווי ער וואַלט דאַרט דאַרפּען פאַרבלייבען עטליכע חדשים. ער האָט אַוועקגעשטעלט אויפ'ן טיש רויזען אין א וואַזע און א לאַרבער-צווייג. ער האָט אַוועקגעלעגט א ריין בויגען לעש-פּאַפּיער אויפ'ן טיש, און האָט דעם זעלבען פריהמאַרגען געלאָזט אריינשטעלען א פּיאַנאָ. דערצו האָט ער אויסגעקליבען, און זיי געלעגט ביים בעט צו-קאַפּענס, עטליכע פון זיינע טייערסטע און באַליעבטעסטע ביכער. ער האָט יעדע קלייניגקייט מיט לייענ-שאַפּט פאַרזאָרגט. ס'איז אַבער אין גאַנצען געווען איבעריג: קריסטאָף האָט זיך אויף קיין זאַך ניט אומגעקוקט. ער האָט זיך אַנידערגעוואַרפּען אויפ'ן בעט און איז באַלד פּעסט אַנטשלאַפּען געוואָרען.

שולץ איז ניט געשלאַפּען. ער האָט זיך פאַרטראַכט איבער דער פּרייד וואָס ער האָט יענעם טאַג איבערגעלעבט און איבער דעם צער וואָס ער וועט האַבען ווען קריסטאָף וועט אַוועקפּאַהרען. ער האָט זיך דערמאַנט אַן אַלץ וואָס זיי האַבען צווישען זיך איבערגערעדט, געקלערט אַז זיין לייע-בער קריסטאָף שלאַפּט געבען איהם, אויף יענער זייט וואַנט, — די זעלבע וואַנט אַן וועלכער זיין בעט איז אַנגעשפּאַרט. ער איז געווען אויסגעמאַטערט פון מיעדקייט, און געדריקט: ער האָט געפיהלט, אַז ער האָט זיך פאַרקיהלט בעת'ן שפּאַ-ציר, און אַז דאָס וועט איהם אויף'ס ניי צושמידען צום בעט. ער האָט אַבער געהאַט נאָר איין געדאַנק:

— אַבי איד זאָל מיד קאַנען האַלטען אויף די פּיס ביז נאָך זיין אַוועקפּאַהרען!

און ער האט געציטערט טאָמער באַפאַלט איהם א הוסט וואָס וועט, חלילה, אויפֿוועקען קריסטאָף'ן. דאָס האַרץ איז איהם פול געווען מיט דאַנקבאַרקייט צו גאָט. ער האָט גע-
נומען צוטראַכטען פּערזען צום אַלטען סימעאָן'ס קאַנטאָ:
Nunc dimittis דער שווייס האָט פון איהם גערוינען,
אַבער ער האָט זיך אויפֿגעהויבען, פאַרזיכטיג קאַפּירט ביי
זיין שרייבֿטיש די פּערזען, צוגעשריבען א פּאַר האַרציגע
שורות אַלס א ווידמונג, זיך געחתמ'עט און ניט פאַרגעסען
צו פאַרציכנען אונטען דעם דאָטום און די שטונדע. נאָכ-
דעם האָט ער זיך צוריקגעלעגט, געציטערט און זיך ניט גע-
קאַנט דערוואַרעמען די גאַנצע נאַכט.

ס'איז טאָג געוואָרען. שולץ האָט מיט א פאַרקלעמט
האַרץ געטראַכט פּונ'ם נעכטיגען באַגינען. אָבער ער איז
אויף זיך אין כּעס געוואָרען פאַר וואָס ער פאַרשטערט מיט
די דאָזיגע געדאַנקען די לעצטע פּאַר גליקליכע מינוטען וואָס
זיינען איהם נאָך פאַרבליבען. ער האָט גאַנץ גוט געוואוסט
אַז אויף מאַרגען וועט איהם באַנג טאָן נאָך דער איצט־פּאַר-
בייגעהענדער שטונדע, און ער האָט זיך פאַרגענומען קיין
רגע ניט צו פאַרלירען. ער האָט זיך צוגעהערט צום מינד-
סטען שאַרף פּונ'ם צווייטען צימער. קריסטאָף האָט זיך
אַבער נאָך ניט גערירהט. דאָרט וואו ער האָט זיך אנדרער-
געלעגט, דאָרט איז ער איצט אויף געלענען. ער האָט זיך די
גאַנצע נאַכט קיין ריהר ניט געמאָן. דער זייגער האָט שוין
געקלונגען באלד זיבען און ער איז נאָך אַלץ געשלאָפּען.
ס'איז געווען די גרינגסטע זאָך איהם צו לאָזען פאַרשפּעט-
גען דעם צוג און קריסטאָף וואָלט עס אורדאי ניט ערנסט גע-
נומען. דעם אַלטען שולץ'ס געוויסען איז אָבער געווען צו
איירעל אַזוי זיך צו באַגעהן מיט א פּריינד—ווען דער פּריינד

איז דערצו ניט מסכים. אומזיסט האָט ער אין זיך געהאַל־
טען אין איין איבערטראַכטען :

— ס'וועט ניט הייסען מיין שולד. איך האָב מיר אין
דעם ניט געמישט. איך דאַרף נאָר שווייגען. און אויב ער
שטעהט ניט אויף צו דער צייט וועל איך נאָר קאָנען מיט
איהם פאַרבריינגען א גאַנצען טאָג.

א שטים האָט איהם אָבער געענטפערט :

— ניין, איך האָב ניט דאָס רעכט דערצו.

ער האָט גערעכענט, אז ס'איז זיין פליכט איהם אויפ־
צואוועקען. ער האָט אָנגעקלאַפט אָן טיר. קריסטאָף האָט
עס ניט באַלד דערהערט. ער האָט געמוזט נאָכאָמאָל קלאַ-
פען. דאָס האָט דעם אלטען וועה געטאָן און ער האָט זיך גע-
טראַכט :

— א! ווי געשמאַק ער שלאָפט דאָרט! ער וואַלט

אזוי אָפגעשלאָפען ביז מיטאַג־צייט!..

ענדליך האָט קריסטאָף'ס פרייליכער קול געענטפערט
פון דער אַנדערער זייט טיר. ווען ער האָט זיך דערוואוסט
ווי שפעט ס'איז, האָט ער הויך אויסגעשריען, און שולץ
האָט געהערט ווי ער געהט האַסטיג ארום איבער'ן צימער
און טוט זיך רושיג אָן, זינגט זיך דערביי א ליעדעל, וואַרפט
צו דעם אלטען א פאָר פריינדליכע ווערטער דורך דער וואַנט
און מאַכט נאָר דערצו א וויי־צוויי פון וועלכע שולץ האָט,
ניט קוקענדיג אויף זיינע יסורים, געמוזט לאַכען. די טיר
האָט זיך געעפענט, און ער איז ארויסגעקומען א פרישער,
אז אויסגערעהמער, מיט א שיינענד געזיכט : ס'איז איהם
גאַרניט איינגעפאלען, אז ער פאַרשאפט אימעצען שמערצען
דערמיט. אין אמת'ן האָט ער זיך גאָר ניט געדאַרפט אזוי
איילען אוועקצופאַהרען ; ער האָט גרינג געקאָנט פאַרבלייבען

נאָד א פאָר טעג און דערמיט פארשאַפּען גרויס פארנעניגען שולץ'ן. קריסטאָף האָט אָבער דערפון ניט געטראַכט. א חוץ דעם האָט זיך איהם פשוט געוואָלט אוועק פאַהרען כאַטש ער האָט דעם אַלטען באַמת ליעב געקראָגען; ער איז מיעד געווען פון דעם פריהעריגען טאָג מיט'ן שמענדיגען ריידען, און פון די מענשען וועלכע האָבען זיך מיט זייער ליעבע אָן איהם אָנגעכאַפט ווי פארצווייפעלטע. און אויסער דעם איז ער דאָר געווען יונג; ער האָט גערעכענט אַז ער וועט נאָד האָבען צייט זיי א צווייטען מאָל צו זעהן: ער פאַהרט דאָר ניט אוועק אין עק וועלט! — דער אַלטער האָט געוואוסט, אַז ער וועט אין ניכען זיין נאָד ווייטער ווי די עק וועלט און האָט אויף קריסטאָף'ן געקוקט, ווי איינער וואָס זעגענט זיך אָפּ אויף אייביג.

ניט קוקענדיג אויף זיין אויסגעמאַטערטקייט האָט ער איהם באַגלייט צום וואַקזאַל. א דראַכנער, קאַלטער רעגען איז געפאַלען. קריסטאָף האָט זיך ביים באַהד-הויף אַרומ געזעהן, עפענדיג זיין פאַרט-מאַנע, אַז ער האָט ניט גענוג געלט זיך צו קויפען א בילעט בין אהיים צו זיין שמעטעל. ער האָט געוואוסט אַז שולץ וועט איהם גערין ליהען דאָס נויטיגע געלט; ער האָט עס פון איהם ניט געוואָלט בעטען... פאַרוואָס? פאַרוואָס ניט פאַרשאַפּען די פרייד צו די וואָס האָבען אונז ליעב, זיי זאָלען אונז מיט עפעס באַהילפיג זיין?.. קריסטאָף האָט עס ניט געוואָלט... צוליעב טאַקט... אָדער אפשר צוליעב נאָוה. ער האָט גענומען א בילעט בין צו א געוויסער סטאַנציע און פון דאָרט האָט ער גערעכענט צוצוגעהן צופּוס אהיים.

און אַט האָט שוין דער צוג געדאַרפט אָפּגעהן. אויף די טרעפּ פּונם וואַגאָן האָבען זיי זיך אומאַרעמט און גע-

קושט. שולץ האט אריינגערוקט קריסטאף'ן אין דער האנט אריין די פאָעמע וואָס ער האָט אָנגעשריבען דורך דער נאָכט. ער איז געבליבען שטעהן אויפ'ן באַהן־שטייג נעבען וואָג־גאַן. זיי האָבען שוין גאַרניט געהאָט וואָס זיך צו זאָגען — ווי עס מאַכט זיך אָפט ווען דאָס געזעגענען פאַרציהט זיך. שולץ'ס אויגען האָבען אַבער גערעדט, ניט אויפגעהערט ריי־דען; ער האָט זיי ניט אַראָפגענומען פון קריסטאָף'ס פנים ביז דער צונג איז ניט אָפגעגאַנגען.

דער וואַגאַן האָט זיך באַלד פאַרקירעוועט און איז פאַר־שוואַנדען. שולץ איז געבליבען אליין. ער האָט זיך אהיים־געלאָזט איבער דער בלאַטיגער גאַס; ער האָט זיך געשלעפּט; ער האָט פּלוצלונג שטאַרקער דערפיהלט די מיעדקייט, די קעלט און די אומעטיגקייט פון דעם רעגענדיגען מאָג. ער איז קוים דערנאָנגען אהיים, קוים אַרויף די טרעפּ. און ווי ער איז נאָר אריין אין זיין צימער איז אויף איהם אָנגעפאַ־לען א שטיקעניש און א מוראַ'דיגער הוסט. סאַלאַמע איז געקומען צולויפּען. אין מיטען פון זיין ניט־ווילענדיגען קרעכ־צען האָט ער געהאַלטען אין איין איבערוואַגען:

— א גליק! ס'אַר א גליק וואָס ס'איז ניט געשעהן פאַר

זיין...

ער האָט זיך געפיהלט שטאַרק קראַנק. ער האָט זיך געלעגט אין בעט אריין. סאַלאַמע איז געלאָפּען רופּען דעם דאָקטאָר. אין בעט האָט ער געפיהלט ווי דער קערפּער צו־פאַלט זיך; ער האָט זיך ניט געקאָגט א דיהר טאָן; ער האָט נאָר געסאַפּעט און געבלאָזען ווי דער קויםען פון א פאַכ־ריק. דער קאַפּ איז איהם געווען שווער און פיבעריש. דעם גאַנצען טאָג האָט ער נאָר געטראַכט פון דעם פריהעריגען

טאג און איבערגעלעבט יעדע מינוט. ער האָט זיך דערמיט
געמאטערט און איז דאָך דערנאָך אין כעס געוואָרען וואָס ער
באַקלאַנגט זיך נאָך אזא גליק. מיט די הענט צונויפגעלעגט
און מיט אַ האַרץ פול מיט ליעבע, האָט ער געדאַנקט גאָט.

קריסטאף האט זיך נאך דעם טאג געפיהלט א באַרוהיג
 טער. דער געפיהל אז ער לאַזט הינטער זיך ליעבערע הער-
 צער האט איהם אויך געגעבען מעהר צוטרויען צו זיך. —
 און ער האט זיך געלאַזט אהיים פאַהרען. אַנקומענדיג צו
 דער סטאנציע בין וואַנענט דער בילעט איז געווען גילטיג.
 איז ער לוסטיג אראַפגעשטיגען און זיך גענומען געהן צו
 פּוס. ער האט געדאַרפט מאַכען א זעכציג מייל. ער האט
 זיך ניט געאיילט און איז זיך מונטער געגאַנגען ווי א שול-
 אינגעל. ס'איז געווען אין אַפּריל. די לאַנדשאַפט האט ערשט
 ניט לאַנג אראַפגעוואַרפען פון זיך דעם ווינטער־מאַנטעל.
 די בלעטער האַבען זיך געעפענט ווי ציטערענדיגע, געקנייט-
 שטע הענטלעך אויף די שוואַרצע צווייגען; די עפעל־בוימער
 האַבען געבליהט, און איידעלע ווילד־רויען האַבען געשמיי-
 כעלט. איבער דעם נאָר־ניט באַבלעטערטען וואַלד, וואו א
 צאַמרגרינער פּוּד האט זיך אַנגעהויבען באַווייזען, האט זיך
 געהויבען אויפ'ן שפיץ פון א בערגעל א ראַמאַנטישער שלאַם
 — ווי א זיענצייכען אויף א שפּיץ. אויף דעם בלויען, זעהר
 מילדען הימעל האַבען זיך גערוקט גאר שוואַרצע כמאַרעס.
 שאַטענס זיינען ווי ארומגעלאַפּען אויף דער פריהלינגס-
 לאַנדשאַפט. דינע, דראַבנע רעגענס האַבען אַלעמאַל גע-
 שפּריצט און באַלד האט זיך די זון וויערער באַווייזען און די
 פויגלען האַבען געזונגען.

קריסטאף האט זיך ארוימגעזעהן, אז ער טראַכט זינט
 עטליכע מינוטען פונ'ם פעטער נאַטפריעד. שוין א לאַנגע

צייט אז ער האט ניט געטראכט פון דעם אלטינקען. און ער האט זיך געפרעגט, פארוואס ער דערמאנט זיך אזוי שטארק און איהם גראד איצט. ער איז געגאנגען אויף א שטעג נע- בען א קאנאל, וואו די פאפעליבויער האבען זיך אָפגעשפּיר- געלט און דער געדאנק האט איהם פארפאלגט. און דאס בילד פונ'ם אלטען נאטפריד איז איהם אזוי קלאר געווארען. אז ארויסדרעהענדיג זיך פון הינטער א הויכער וואנד, האט זיך איהם ממש געדראכט אז ער זעהט איהם אנטקעגען קומענ- דיג.

דער הימעל איז געווען פארטונקעלט. א שטארקער רעגען און האגל איז געפאלען און פון ווייטען האט דער דונער געברומט. קריסטאף איז געווען ניט ווייט פון א דאָרף און האט געזעהן די ראָזעווע ווענט און די רוימע דעכער צווישען די בויער. ער האט גענומען שנעלער געהן און זיך גע- שמעלט אונטער'ן דאָך פון דעם ערשטען הויז. דער האגל האט שטארק געקלאפט, אָפגעקלונגען אויף די דעכער און אַראָפגעשפרונגען אויף דער גאס ווי שטיקלאך בליי. אין די גריבער ביי דער זייט פון וועג איז דאָס וואסער אַריבערגע- גאנגען. איבער די בליהענדע סעדער האט זיך א שטארקער פיעל-פארביגער רעגען-בויען אויסגעצויגען און אָפגעשיינט אויף די בלו-טונקעלע וואַלדענס.

אויף דער שוועל פון דער טיר איז געשטאנען א מיי- דעל און געשטריקט. זי האט מיט א פריינדליכער שטים געבעטען קריסטאף'ן, ער זאל אריינגעהן. ער האט די אייני- לאדונג אנגענומען. דאָס צימער איז וועלכען ער איז ארייני- געקומען האט געדינט אלס קיך, עס-צימער און שלאף-צימער. נאָר הינטען איז געשטאנען א קעסעל איבער א גרויסען פּייער. א פּויערטע האט אָפגעוואָשען און גערייניגט אביסעל

גרינס. זי האט קריסטאף'ן געזאגט „גאט העלף“, און איהם געהייסען צוקומען געהענטער צום פייער אום זיד אפצוטריי קענען. די מיידעל האט געבראכט א פלעשעל וויין און איהם געגעבען טרינקען. זיצענדיג ביים אנדערען עק מיט האט זי ווייטער געשמריקט און צו דער זעלבער צייט אכטונג געגעבן אויף צוויי קינדער, וועלכע האבען זיך געשפילט ארייני ווארפענדיג זיך אין האלץ אזא מין גראז, וואס ווערט אין די דערפער אנגערופען „גנבים“ אדער „ראמאנאס“. זי האט פארפיהרט א שמועס מיט קריסטאף'ן. אין א וויילע ארום האט ער ערשט באמערקט אז זי איז בלינד. זי איז ניט געווען שעה. זי איז געווען א הויכע, שטארקע מיידעל, מיט רויטע באקען, ווייסע ציין און געזונטע, פעסטע ארעמס; די געזוכטציגען איהרע זיינען אבער געווען אומרעגעלמעסיג; זי האט געהאט דעם שמייכלענדען און כמעט אויסדרוקסלאז זען שטריך פון פיעל בלינדע ווי אויך די מאניע צו ריידען פון מענשען און זאכען פונקט ווי זי וואלט זיי געזעהן. צו ערשט איז קריסטאף געבליבען א פארוואונדערטער; ער האט גערעכענט אז זי מאכט חזק פון איהם ווען זי האט איהם געזאגט, אז ער זעהט אויס גוט און אז די לאנדשאפט איז היינט זעהר שעהן. אבער אנקוקענדיג די בלינדע און נאך איהר די פרוי וואס האט געוואשען די גרינס, האט ער געזעהן אז קיינער חידוש'ט זיך ניט דערפון, און אז קיינעם פאלט ניט איין צו שפאסען: — (ס'איז אודאי ניט געווען איבער וואס צו שפאסען.) — די צוויי פרויען האבען פריינדליך גערעדט מיט קריסטאף'ן און זיך נאכגעפרעגט פון וואנען ער קומט און וואוהין ער געהט. די בלינדע האט זיך מיט אז איבערטרובענעם אינטערעס אריינגעמישט אין שמועס. זי האט אבער איינגעשטימט מיט קריסטאף'ס באמערקונגען ווע-

גען דעם וועג איבער די פעלדער — אָדער עפעס געזאָגט דאַגעגען, און איהרע זוערטער זיינען, נאטירליך, אפט ניט געווען אַם פלאץ. זי האָט זיך ווי געוואָלט אייגרעדען אָן זי זעהט אזוי גוט ווי ער.

אַנדערע מענשען פונ'ם הויזגעזינד זיינען אריינגעקור-מען: א געזונט־פעסטער פויער פון א יאָהר דרייסיג און זיין יונגע פרוי. קריסטאָף האָט געשמעסט מיט איינע און מיט די אַנדערע; און קוקענדיג אויפ'ן הימעל וואָס האָט זיך געהאַלטען אין אויסלייטערען האָט ער געוואַרט אויפ'ן מאַ-מענט אוועקצוגעהן.

די בלינדע האָט שטריקענדיג און ציהענדיג די שפּיזלען דערווייל אָנגעהויבען אונטערצוזינגען א מעלאָדיע. די מעלאָ-דיע האָט קריסטאָף'ן דערמאָנט אָן א סך אמאָליגע, אַלטע, זאַכען.

— וואָס! איהר קאַנט עס אויך? — האָט ער גע-פרעגט? (גאַטפריעד האָט דאָס איהם אמאָל אויסגעלערנט.) ער האָט מיט איהר גענומען מיטזינגען. די מיידעל האָט אָנגעהויבען לאַכען. זי האָט געזונגען דעם אָנפאַנג פון דער מעלאָדיע און ער האָט זי פארענדיגט. דערווייל האָט ער זיך אויפגעהויבען, כדי אַ קוק צו טאָן אויפ'ן וועטער און זיך גערעהט איבער'ן צימער און ווי ניט ווילענדיג געקוקט אין יעדען ווינקעל פון צימער. — פּלוצלונג האָט ער דער-זעהן נעבען קאַמאָד אַ זאַך פון וועלכער ער איז אויפגע-שפרונגען. ס'איז געווען אַ לאַנגער, געבויגענער שטעקען. מיט אַ פּראַסט אויסגעשניצט הענטעל וואָס האָט פאַרנע-שטעלט אַן איינגעהויערט מענשעל אין אַ פאַרניגענדיג פּאַזע. קריסטאָף האָט דעם שטעקען גוט געקענט: ער האָט זיך מיט איהם געשפיעלט אַלס קינד. ער האָט אַ שפּרונג

געטאָן צום שטעקען און געפרעגט מיט א פארשטיקטער שטים:

— פון וואָנען קומט... פון וואָנען האָט איהר דאָס גע-
נומען?

דער פויער האָט איהם אָנגעקוקט און געענטפערט:
— א גוטער פריינד האָט דאָס איבערגעלאָזען; און
אלטער פריינד וואָס איז שוין געשטארבען.
קריסטאָף האָט אויסגעשריען:
— גאָטפריעד?

אלע האָבען זיך אומגעקוקט, און געפרעגט:
— ווי אזוי ווייסט איהר...?

און ווען קריסטאָף האָט זיי דערצעהלט אז גאָטפריעד
איז זיין פעטער, זיינען זיי אלע אויפגערודערט געוואָרען.
די בלינדע האָט זיך אויפגעהויבען. איהר קנױל באַוועלט האָט
זיך אראָפגעקייקעלט אויף דער ערד איבער'ן צימער; זי איז
אויף דעם ארויפגעטראָטען, אָנגעכאַפט קריסטאָף'ס הענט
און מיט אַ ציטערענדיגען קול געזאָגט:

— איהר זייט זיין נעפע?

אלע האָבען אויף אַמאָל אָנגעהויבען רעדען. און קריס-
טאָף פון זיין זייט האָט זיי געפרעגט:

אבער איהר, ווי אזוי... — ווי אזוי קענט איהר איהם?
דער פויער האָט איהם וויעדער געענטפערט:

— ער איז דאָ געשטארבען.

מ'האָט זיך וויעדער אוועקגעזעצט און ווען די אויפֿרע-
גונג האָט זיך אביסעל איינגעשטילט, האָט די מאַמע, זיך
וויעדער געמענדיג צו דער ארכױט, דערצעהלט אז גאָטפריעד
פלעגט קומען צו זיי שוין פון יאהרען, אז ער פלעגט זיך
דאָרט שטענדיג אָפּשטעלען ווען ער פלעגט זיך אוועקלאָזען

אויפ'ן וועג און ביים צוריקקומען. דאס לעצטע מאל וואס
 ער איז אהין געקומען — (דאס איז געווען אין פריהערדיגען
 יולי) — האט ער אויסגעזעהן שטארק אויסגעמאטערט, און
 ווען ער האט דעם פאק אראפגעלאזט האט איהם גענומען
 א היבשע וויילע איידער ער האט געקאנט אויסריידען א
 ווארט. מ'האט זיך אבער אויף דעם ניט אומגעקוקט, ווייל
 מ'איז שוין געווען געוואוינט איהם אזוי צו זעהן ביים אַנ-
 קומען און מ'האט געוואוסט אז ער האט א שווערען אטעם.
 חוץ דעם האט ער זיך אויף גאר ניט באקלאַגט. — ער פלעגט
 זיך קיינמאל ניט באקלאַגען, ער פלעגט שטענדיג געפינען
 עפעס, מיט וואס צופרידען צו זיין אפילו אין די ערגסטע
 זאכען. ווען ער פלעגט שווער הארעווען, פלעגט ער זיך
 פרייען מיט'ן געדאַנק ווי מחיה'דיג ער וועט זיך פיהלען אין
 בעט ביינאכט, און ווען ער פלעגט קרענקען, פלעגט ער טראַכ-
 טען ווי גוט ס'וועט איהם זיין ווען ער וועט געזונט ווערען...
 — און ס'איז א חסרון מיין הער, שטענדיג צופרידען
 צו זיין — האט די אַלטע צוגעלעגט — ווארום אז מ'קלאַגט
 זיך ניט האַט קיינער אויף אייך קיין רחמנות ניט. — אַט
 איד... איד קלאַג מיך שטענדיג...

נו, האַט מען זיך גאַרניט צוגעקוקט צו איהם. מ'האט
 זיך אפילו מיט איהם אביסעל גערייצט... איהם געזאָגט אז
 ער זעהט גאַר גוט אויס, און מאַדעסטא — (אזוי האַט געהיי-
 סען די בלינדע מיידעל.) — וועלכע האַט איהם געהאַלפּען
 אראַפּנעמען דעם פּאַק, האַט איהם געפרעגט: צו ער וועט ווען
 מיער ווערען פון דעם ארומלויפען, גראד ווי א יונגער-מאַן.
 ער האַט איהר בלוז מיט א שמייכעל געענטפערט, ווארום
 ריידען האַט ער ניט געקאָנט. ער האַט זיך אוועקגעזעצט
 פאר דער טיר. איטליכער האַט זיך גענומען צו זיין ארבייט;

די מענער אויפ'ן פעלד און די מאמע אין קיך. מאַדעסטא איז צוגעקומען, געבליבען שמעהן, אַנגעשפּאַרט אַז דער טיר, מיט איהר געניי אין דער האנט און מיט גאַטפּריעד'ן פאַר-פיהרט א שמועס. ער אָבער האָט איהר ניט געענטפערט, און זי האָט קיין ענטפער ניט ערווארט, ווארום זי האָט איהם דערצעהלט אלץ וואָס איז געשעהן זינט זיין לעצטען באזוך. ער האָט שווער געאַטעמט און זי האָט געהערט ווי ער שטרענגט זיך אַז צו ריידען. אַנשטאַט צו ווערען באומרד-היגט דערפון האָט זי איהם געזאָגט: — נישקשה! רייד ניט. הוה דיר אַפּ! וועסט שפּעטער אַביסעל דיידען. א מענש מאַטערט זיך דאָס אויס!... וואָס גיסטו ניט אַכטונג אויף זיך!

...האָט ער מעהר טאַקע ניט גערעדט, און ניט געד-פראווארט ריידען. זי האָט ווייטער דערצעהלט און גערעכענט אַז ער הערט זיך צו... ער האָט געזיפצט און געשוויגען. שפּעטער אביסעל ווען די מאמע איז ארויסגעקומען, האָט זי געזעהן ווי מאַדעסטאַ רעדט, און גאַטפּריעד זיצט אויף דער באַנק אַהן באוועגונג, מיט'ן קאַפּ אַרונטערגעווארפען. ווי קור קענדיג ארויף צום הימעל צו. שוין א פאַר מינוטען אַז מאַדעסטאַ האָט גערעדט צו א טויטען. דעמאָלט האָט זי פאַרשטאַנען אַז דער אַלטער נעבעד האָט פאַר'ן טויט געד-וואָלט זאָגען א פאַר ווערטער, נאָר ער האָט פשוט ניט געקאָנט; — און ניט האַבענדיג קיין ברירה, האָט ער דאָס אַנגענומען פאַר ליעב, א טרויעריגען שמייכעל געמאַן און פאַרמאַכט די אויגען, אין דעם פרידען פון דעם זומער-אַבענט...

דער רעגען האָט דערווייל אויפגעהערט. די שנור איז אוועק אין שטאַל אריין; דער זוהן האָט גענומען די פיקע

אפצוגראבען און אוועקצושארען די בלאטע פון פאר דער טיר. מאדעסטא איז געווען ארויסגעגאנגען גלייך נאכ'ן אנהויב פון דער דערציילונג. קריסטאף איז געבליבען אליין מיט דער אלטער אין צימער און איז א געריהרטער געשוויגען. די אלטע אבער, א פלוידערזאק, האט די שטילקייט לאנג ניט געקאנט פארטראגען, און זיך גענומען איהם דערציילען די גאנצע געשיכטע ווי אזוי זי האט זיך באקענט מיט גאט פריער'ן. דאס האט זיך געצויגען צוריק מיט פיעל יאהרען. זי איז נאך דאמאלט געווען גאנץ יונג און גאטפריעד האט זי ליעב געהאט. ער האט זיך אבער ניט דערוואגט דאס איהר צו זאגען; נאך מ'האט זיך מיט איהם דעריבער גע-רייצט; זי האט פון איהם געלאכט און אלע האבען פון איהם געלאכט: — (אזוי איז עס געווען אומעטום וואו ער איז פארבייגעגאנגען). נאר גאטפריעד פלעגט דאך צוריקקומען אקוראט יעדען יאהר. ער האט פשוט פארשטאנען אז מ'דארף פון איהם אביסעל אפלאכען, אז זי דארף איהם ניט ליעב האבען, אז זי האט געדארפט חתונה האבען מיט אן אנדערן און מיט איהם גליקליך זיין. גליקליך איז זי געווען — צו גליקליך; זי האט זיך דערמיט צופיעל באריהמט, האט זי גאט באשטראפט: דער מאן איהרער איז פלוצלונג געשטארבן בען און די טאכטער — א שעהנע, געזונטע און פעסטע מיידל דעל וואס אימליכער האט באוואונדערט און וואס האט שוין געהאלטען ביים חתונה האבען מיט'ן זעהן פון דעם רייכסטען פויער אין דער געגענד, איז דורך אן אומגליק בלינד געווארען. — זי איז איין מאל ארויף אויפ'ן הויכען בארנע-בוים הינטער'ן הויז אפרייסען די פירות, האט זיך די לייטער אראפגעגליכט, און אראפפאלענדיג, האט איהר א צוברא-כענער צווייג א שטארקען קלאפ געטאן נעבען אויג. מ'האט

אין אנהויב געגלויבט אז זי וועט אַפּקומען מיט א צייכען, ס'האָט זי אבער נאָכדעם גענומען שטעכען אין שטערען. — זי האָט פּאַרלאָרען די ראיה פון איין אויג, און דערנאָך פּונ'ם צווייטען, און אַלע רפואות זיינען געווען אומזיסט. פון דער חתונה איז אודאי געוואָרען גאָרנישט, דער חתן האָט זיך אַפּגעטראָגען אַהן א וואָרט; און פון אַלע בחורים, וואָס וואָל־טען מיט א וואָך פריהער איינער דעם צווייטען דער־הרג'עט אבי מיט איהר צו טאַנצען, האָט קיין איינער ניט געהאט דעם מוט — (און ס'איז גאַנץ פאַרשטענדליך) — אויף זיך צו נעמען א בלינדע. מאַדעסטאַ, וועלכע איז בין דאמאָלט געווען א זאַרגלאָזע, לעבעדיגע באַשעפעניש — איז דאן אריינגעפאלען אין אזא פאַרצווייפלונג און זי האָט זיך געוואונשען דעם טויט. זי פלעגט ניט וועלען עסען און נאר געוויינט פון טאָג בין נאַכט; און ביי נאַכט אין בעט האָט מען זי אויך געהערט זיפצען און קלאַגען. מ'האָט שוין ניט געוואוסט וואָס צו טאָן, און נאר געקאָנט מיטטרויערן מיט איהר, און דאָס האָט זי געטריבען נאָך צו גרעסערע יללות. סוף־כל־סוף איז מען פון איהר קלאַגען מיעד געווארען; האָט מען אויף איהר אָנגעשריען; האָט זי גענומען ריידען פון אריינוואַרפען זיך אין קאַנאַל. דער גלח פלעגט אַמאָל קור־מען; ער פלעגט מיט איהר ריידען פון גאָט, ווי גוט ער איז, פון דער אייביגקייט, פון דעם שכר וואָס ער וואָרט איהר אויף יענער וועלט, דערפאַר וואָס זי שטעהט אויס די צרות. דאָס האָט זי אַבער גאָרניט געטרייסט.

אין א געוויסען טאָג איז גאָטפריעד אָנגעקומען. מאַד דעסטאַ איז קיינמאָל ניט געווען גאָר גוט צו איהם, ניט מחמת זי איז בטבע געווען א שלעכטע, נאר זי איז פשוט געווען א שטאַלצע; — אחוץ דעם, איז זי ניט געווען קיין

איבערלעגטע און האָט ליעב געהאט צו לאַכען. זי פלעגט איהם זאָגען אלע מינים שטעד־ווערטער אדער איהם אַפּטאָן אלע סאַרטען שפיצלאַך. ווען ער האָט דערהערט פּונ'ם אומד גליק איז ער געבליבען א דערשלאָגענער, ווי אז אייגענער פון דער משפּחה. ער האָט עס אָבער איהר ניט ארויסגע־וווּזען ווען ער האָט זי צום ערשטען מאל דערזעהן. ער האָט זיך נעבען איהר אוועקגעזעצט, זי מיט קיין וואָרט ניט דער־מאַנט אָן איהר בלינדקייט און גענומען שמועסען רוהיג, געלאַסען, ווי ער פלעגט דאָס שטענדיג טאָן, פריהער. ער האָט זיך מיט קיין רחמנות־וואָרט ניט געווענדט צו איהר; ס'האָט אויסגעוווּזען אזוי ווי ער זעהט גאָר ניט אז זי איז בלינד. ער האָט אָבער מיט איהר קיינמאל ניט גערעדט פון אזוינס וואָס זי קאָן ניט זעהן. ער פלעגט מיט איהר ריידען פון אלץ וואָס זי קאָן הערען, און באַמערקען אין איהר צוש־טאנד. און דאָס האָט ער געטאָן אויף אזא איינפאַכען שטיי־גער, אזוי ווי עס וואָלט געווען א גאַנץ נאַטירליכע זאך; מ'האָט געקאָנט מיינען אז ער איז אויך בלינד...

און — האָט די מאַמע ווייטער געזאָגט — איך ווייס ניט וואָס ער האָט איהר געקאָנט דערציילען; איך האָב קיין צייט ניט געהאט מיט איהר זיך אָפּצוגעבען ווייל ס'איז גראַד געווען היי־צייט. אין אבענט אבער, ווען מיר זיינען צוריק־געקומען פון פּעלד, האָבען מיר זי געטראָפען רוהיג שמועסענ־דיג מיט איהם. און זינט דאמאלט האָט זי אנגעהויבען צו פיהלען בעסער. זי האָט ווי פאַרגעסען איהר אומגליק. פון צייט צו צייט פלעגט זי זיך דאָך אָן דעם דערמאָנען, און פלעגט וויינען איינע אליוו אדער פּרוואווען פארפיהרען א שמועס מיט גאַטפריעד'ן וועגען טרויעריגע ענינים. ער האָט זיך אָבער געמאַכט ווי ניט הערענדיג און איהר ניט געענט־

פערט אין זעלבען טאג; ער פלעגט ריידען געלאסען כמעט פריילאך פון זאכען וואס האבען זי בארוהיגט און אינטער-רעסירט. צו לעצט האט ער אויף איהר געווירקט, אז זי זאל זיך דורכשפאצירען, ארויסגעהן פון הויז — פון וואנען זי האט ניט געוואלט ארויסטרעטען זינט דעם אומגליק; — צו ערשט א פאך טריט אין גארטען און נאכדעם, ביסלעכווייז, זיך דורכצוגעהן וואס אמאל מעהר איבער די פעלדער, אזוי ווייט, אז איצט פיהלט זי זיך היימיש אומעטום און דער קענט אלצדינג, אזוי ווי זי וואלט געזעהן. זי באמערקט אפילו אזעלכע זאכען אויף וועלכע מיר שטעלען זיך ניט אפ. און זי ריזעלכע וועלכע האט זיך פריהער כמעט ניט אינטערעסירט מיט קיין זאך אויסער זיך אליין — אינטערעסירט זיך איצט מיט אלצדינג. נאטפריעד איז דאמאלט פארבליבען לענגער ווי געוועהנליך ביי אונז. מיר האבען ניט געהאט דעם מוט איהם צו בעמען ער זאל נאך אפלייגען זיין אוועק פאהר; ער איז אבער אליין געבליבען ביז ער האט געזעהן אז זי פיהלט זיך רוהיגער. און איין מאל — זי איז געווען דארט אין הויף — האב איך זי געהערט לאכען. איך קאן איך גארניט זאגען וואס איך האב בשעת מעשה געפיהלט. נאטפריעד האט אויך אויסגעזעהן שטארק צופרידען. ער איז גראד געזעסען נעבען מיר. מיר האבען זיך אנגעקוקט, און איך שעהם זיך ניט איך צו זאגען, מיין הער, אז איך האב איהם ארומגענומען און געקושט מיט'ן גאנצען הארצען. דאן האט ער מיר געזאגט:

— איצט, גלויב איך, קאן איך אוועקגעהן. מ'דארף מיר שוין מעהר ניט.

איך האב איהם געפרואווט צודיקצוהאלטען. ער האט מיר אבער געענטפערט:

— ניין. איצט מוז איד אוועקגעהן. איד קאז מעהר ניט בלייבען דא.

יעדער האט געוואוסט אז ער איז געווען ווי דער וואגן-
דערענדיגער איד: ניט געקאנט פארבלייבען אויף אן ארט.
מ'איז אויפגעשטאנען; און ער איז אוועק. ער פלעגט אבער
נאכדעם אזוי מאכען, אז ער פלעגט זיך דא אפטער אפשטע-
לען ווי פריהער און יעדעס מאל איז דאס געווען אלץ א
גרעסערע פרייד פאר מאדעסטא'ן: נאך זיין פארבייפאָהרען
פלעגט זי זיך שטענדיג פיהלען בעסער. מיט דער צייט האט
זי זיך וויעדער גענומען צו דער באַלעבאטישקייט; איהר ברר-
דער האט חתונה געהאט; זי גיט זיך אפ מיט די קינדער.
און איצט קלאַנגט זי זיך שוין קיינמאל ניט, און זעהט שטענ-
דיג אויס א צופרידענע. טיילמאל פרעג איד מיד: צו זי
וואָלט זיך געפיהלט אזוי גליקליך ווען זי זאל האַבען ביידע
אויגען? יא, יא, גלויבט מיר, מיין הער, א סך מאל טראַכט
מען זיך אז ס'וואָלט בעסער געווען צו זיין ווי זי איז, און
ניט צו זעהן א טייל מיאוסע בריאות און פאַסקודנע זאַכען.
ס'זערט א מיאוסע וועלט... און וואָס א טאָג מעהר ווערט עס
ערגער... נאר פונדעסטוועגען וואָלט איד שטאַרק מורא גע-
האַט, גאַט זאל מיר ניט כאַפען ביים וואָרט; און דעם אמת
געזאַגט, וויל איד פון מיינטוועגען, נאָר אלץ גיכער זעהן די
וועלט — ווי מיאוס זי זאל ניט זיין...

מאָדעסטא איז צוריקגעקומען און דער שמועס האַט זיך
געביטען. אין דרויסען איז וויעדער געווארען שעהן, און
קריסטאָף האַט געוואָלט אוועקגעהן; זיי האַבען איהם אַבער
ניט געלאָזט. ער האַט געמוזט פארבלייבען ביי זיי צו
וועטשערע און דאָרט איבערנעכטיגען. מאָדעסטא האַט זיך

נעבען קריסטאָף'ן אַנידערגעזעצט און פון איהם ניט אוועק
גענאנגען דעם גאַנצען אבענט. קריסטאָף'ן האָט זיך גע-
וואַלט ריידען אינטיים מיט דער מיידעל וועמעס שיקזאל עס
האָט אין איהם דערוועקט אַ גרויס רחמנות. זי האָט איהם
אבער דערצו קיין געלעגענהייט ניט געגעבען. זי האָט נאר
געזוכט איהם אויסצופרעגען וועגען גאַטפריעד'ן; און ווען
קריסטאָף האָט איהר עפעס דערציילט וועגען איהם אזוינס
וואָס זי האָט ניט געוואוסט, איז זי געווען צופרידען און
אביסעל ווי אייפערזיכטיג. אַליין האָט זיך איהר עפעס ווי
ניט געוואַלט ריידען וועגען גאַטפריעד'ן; מ'האָט געקאָנט
זעהן אז זי זאָגט ניט אַלץ, אדער, אויב זי זאָגט עס יא —
טוט עס איהר באלד באַנג. איהרע ערינערונגען זיינען גע-
ווען איהר אייגענס, און זי האָט זיך דערמיט ניט געוואַלט
טיילען מיט אַ צווייטען. זי איז צו זיי געווען צוגעבונדען
מיט דער ליבעשאַפט פון אַ פויער, אדער פויערמע צו זייער
שטיקעל ערד. ס'האָט זי פארדראָסען וואָס אַ צווייטער האָט
אזוי לייעב גאַטפריעד'ן ווי זי. אין אמת'ן האָט זי דאָס ניט
געגלויבט; דאָך קריסטאָף איז געבליבען מיט דעם געפיהל.
הערענדיג ווי זי רערט האָט ער געפיהלט, אז כאַטש זי האָט
גאַטפריעד'ן אַמאָל געזעהן — און אויף איהם דאן געקוקט
מיט אומפריינדליכע אויגען — האָט זי, זינט זי איז בלינד
געוואָרען, זיך געשאַפען פון איהם אַ בילד וואָס איז געווען
פונקט דער היפוך פון דער ווירקליכקייט און האָט דער גייס-
טיגער פאַנטאַמע געשאַנקען די גאַנצע לייעבע נאָך וועלכער
זי האָט געדורשט. קיין זאך האָט ניט געשמערט איהר אילזויע.
מיט דער דרייטער זיכערקייט פון די בלינדע, וועלכע טראַכט
טען פשוט אַלעס אויס דאָס וואָס זיי ווייסען ניט, — האָט
זי געזאָגט צו קריסטאָף'ן:

— איהר זייט צו איהם עהנליך.

קריסטאף האט פארשטאנען אז זי האט זיך שוין פון יאהרעז-לאנג צוגעוואוינט צו לעבען אין א הויז מיט פאך מאכטע לאדענס, וואו דער אמת קאן ניט אריינקומען. — און אז שוין א צייט-לאנג ווי זי האט זיך אויסגעלערנט צו זעהן אין דער פינסטער, און אפילו צו פארגעסן אן דער פינסטערניש. — זי וואלט אפשר מורא געהאט פאר א ליכט שטראל וואס זאל זיך אריינרייסען אין דער טונקעלקייט. זי האט זיך און קריסטאף'ן דערמאנט אן אסך קלייניקייט טען, נארישקייטען און דערמיט פארפיהרט א צוצויגענעם, שמייכלענדיגען שמועס וואס האט קריסטאף'ן ווייניג-וואס אינטערעסירט. דאס פלוידערען האט איהם אביסעל אויפ-גערענט; ער האט ניט געקאנט פארשטעהן ווי אזוי א מענש וואס האט זיך אזוי פיעל אנגעליטען, איז דורך דעם ניט ערנסטער געווארען אום ניט צו האבען קיין הנאה פון אזעל-כע קינדערשע זאכען. ער האט פון צייט צו צייט געפרואווט ריידען איבער ערנסטערע זאכען; אבער זי האט אויף זיי כמעט ניט געענטפערט. מאדעסטא האט ניט געקאנט — אדער ניט געוואלט — איהם נאכפאלגען.

מ'איז געגאנגען זיך לייגען שלאפען. עס האט קריסטאף'ן לאנג גענומען ביז ער איז אנטשלאפען געווארען. ער האט געטראכט פון נאטפריעד'ן; זיך אנגעשטרענגט אפצו-טרייבען מאדעסטא'ס קינדערשע ערינערונגען און זעהן זיין ריינע געשטאלט. דאס איז איהם שווער אנגעקומען און איהם אויפגערעגט. דאס הארץ האט איהם וועה געמאז טראכטענדיג אז ער איז דא געשטארבען, אז זיין קערפער האט זיך אודאי אין דעם בעט אפגערוהט. ער האט גע-פרואווט איבערלעבען די לעצטע פאר אנגסט-מינוטען, בשעת

ער האָט ניט געקאָנט ריידען, ניט געקאָנט געבען צו פאר-
שטעהן דער בלינדער, און צוגעמאַכט די אויגען — אויף
אייביג. אַך! ווי עס האָט זיך איהם געוואָלט דאמאָלט
דאָרט זיין, — ער וואָלט געווען אויפמאַכען דעם טויטענ'ס
אויגען, איבערלעזען די געדאַנקען וואָס האָבען זיך הינטער
זיי באַהאַלטען — די נשמה־געהיימנים וואָס איז אוועק זיך
ניט אַנטפלעקענדיג צו קיינעם, בלייבענדיג אַפּשר ניט אַנט-
פּלעקט פאר דעם שטאַרבענדען אַליין! זיין נשמה האָט די
געהיימנים ניט געזוכט. גאַטפריעד'ס חכמה איז באַשטאַ-
נען אין זיין ניט זוכען, ניט וועלען די חכמה — ניט וועלען
ארויפצווינגען זיין ווילען אויפ'ן לעבען, געהן מיט'ן לעבענס-
שטראַם, דאָס מקבל באַהבה זיין און לעב האָבען. און אזוי
האָט ער אין זיך אַרײַנגענומען די מיסטעריעזע לעבענס-
עסענץ, ניט וויסענדיג עס אפילו. און אויב ער האָט פיעל
גוטס געטאָן דער בלינדער, קריסטאָף, און פיעל אנדערע
פון וועלכע מ'וועט מן הסתם קיינמאל ניט וויסען, איז דאָס
געווען דערפאר ווייל, אַנשטאט צו ברענגען דאָס געוועהנליכע
וואָרט פון מענשענ'ס אויפשטאַנד און קאַמף געגען דער נאָ-
טור, פלעגט ער ברענגען א טייל פון דעם גלייכגילטיגען נאָ-
טור־פרידען, און מיט איהר איבערגעביטען די שטילע, נאָכ-
געבענדיגע נשמה. ער האָט געווירקט אויף די מענשען, ווי
די פעלדער, די וועלדער, די נאַטור — מיט וועלכע זיין וועזען
איז דורכגענומען געווען.

קריסטאָף האָט אין זיין זכרון אַרויסגערופען די ער-
נערונג אָן די אַמאָליגע אַבענטען מיט גאַטפריעד'ן אויף די
פעלדער, אָן די שפּאַצירען אַלס קינד, און זיינע מעשה'לאַף
און געזאַנגען ביי נאַכט. ער האָט זיך דערמאַנט אָן דעם
לעצטען שפּאַציר וואָס ער האָט געמאַכט מיט זיין פעטער

אויפ'ן בערגעל, איבער'ן שמעטעל, אין א קאלטען ווינטער-דיגען פריהמארגען; — און טרערען זיינען איהם געקומען אין די אויגען. ער האט ניט געוואלט שלאפען כדי וואד-צו בלייבען מיט זיינע ערינערונגען. ער האט קיין רגע ניט גע-וואלט פארלירען פון דער נאכט אין דעם דערפעל וואס איז פול געווען מיט גאטפריעד'ס גייסט, וואוהין זיינע טריט הא-בען איהם געפיהרט ווי געטריבען פון אן אומבאקאנטער מאכט. אבער בעת ער איז אזוי געלעגען און זיך צוגעהערט צום שוואכערען און שטארקערען רוישען פון א דערבייאיען קוואל, צום גרילצענדיגען געשריי פון די פלעדער-מיז, האט איהם די פעסטע יוגענד-מיעדקייט ארומגענומען, בייגעקומען זיין ווילען, — און ער איז אנטשלאפען געווארען.

ווען ער האט זיך אויפגעכאפט האט שוין די זון גע-שיינט, און איטליכער אין הויזגעזינט איז שוין געווען ביי דער ארבייט. ער האט קיינעם, א הויז דער אלטער און די קליינווארג, ניט געפונען אין דעם גרויסען צימער. דאס יונגע פארעל איז געווען אויפ'ן פעלד און מאדעסטא איז שוין געהאט ארויסגעגאנגען מעלקען די קיה. מ'האט זי גע-זוכט אומעטום און ניט געפונען. קריסטאף האט געזאגט אז ער קאן ניט ווארטען ביז זי וועט צוריקקומען. אין אמת'ן האט ער זי וועניג-וואס געוואלט זעהן. ער האט געטענה'ט אז ער איילט זיך. ער האט זיך אוועקגעלאזט אויפ'ן טראקט, נאכדעם ווי ער האט די אלטע געבעטען זי זאל גריסען אלע-מען פון זיינעמוועגען.

ער איז ארויס פון דארה; נאך פלוצלונג האט ער דער-זעהן דארט וואו דער שלייד פארקירעוועט זיך, אויף א בער-געלע נעבען א צאם, די בלינדע זיצענדיג. דערהערענדיג זיינע טריט האט זי זיך אויפגעהויבען, איהם אנטקעגען גע-

קומען מיט א שמייכל און איהם אָנעהמענדיג ביי דער
האַנט, געזאָגט :
— קומט !

זיי זיינען אַרויפגעגאַנגען דורך די לאַנקעס ביז צו אַ
שאַטענדיגען און באַבלומטען קליינעם פעלד, פול מיט קברים,
וואָס איז געשטאַנען איבער'ן דאָרף. זי האָט איהם צוגע-
פיהרט צו אַ קבר און איהם געזאָגט :

— דאָ איז עס !

זיי האָבען ביידע געקניהט. קריסטאָף האָט זיך דער-
מאַגט אָן אַן אנדער קבר, וואו ער מיט גאַטפריעד'ן האָבען
מיט אַ צייט צוריק געקניהט, און זיך געטראַכט :

— באַלד וועט מיין רייה קומען.

אַבער דער געראַנק האָט אין דעם איצטיגען מאַמענט
אין זיך ניט געהאַט קיין טרויעריגעס. אַ גרויסע פרידענס-
שטימונג האָט זיך געהויבען פון דער ערד. קריסטאָף איז
געשטאַנען אָנגעבויגען איבער'ן קבר און שטיל געמורמעלט
צו גאַטפריעד'ן :

— דרינג אין מיך אַרײַן !..

מאָדעסטאָ האָט מיט צונויפגעלעגטע הענט געבעטען,
שטיל באַוועגענדיג די ליפען. נאָכדעם איז זי אויף די קנייה
אַרומגעגאַנגען דעם קבר, טאַפענדיג מיט די הענט די ערד,
די גראַז און די בלומען. זי האָט זיי ווי געגלעט ; איהרע
געשיקטע הענט האָבען ווי געזעהן. זי האָט רוהיג אויס-
געריסען די פאַרוויאַנעטע גראַזען און די פאַרוועלקטע וויאַ-
לעטען. ביים אויפשטעהן האָט זי זיך אָנגעשפאַרט אָן
שטיין און קריסטאָף האָט געזעהן ווי די פינגער איהרע געהן
אומבאַמערקטערהייט איבער גאַטפריעד'ס נאָמען און ריהרען

לייכט און יעדען אות. דאן האט זי געזאגט :

— די ערד איז היינטיגען פריהמארגען מילד.

זי האט איהם געגעבען די האנט; ער האט איהר גע-
געבען זיינע. זי האט זי איהם צוגעדריקט צו דער פייכטער
און ווארעמליכער ערד. ער האט איהר האנט ניט אפגעלאז-
זען און זייערע צונויפגעפלאכטענע פינגער האבען זיך איינ-
געגראבען אין דער ערד. ער האט מאדעסטא'ן אומארעמט,
און זי איהם אויף.

זיי האבען זיך ביידע אויפגעהויבען. זי האט איהם גע-
געבען א פאר פריש-אפגעפליקטע וויאלעט-בלומען און פאר
זיך באהאלטען אין בוזעם די פארוועלקטע. נאכדעם ווי זיי
האבען זיך אפגעשטויבט די קנייה, זיינען זיי ארויסגעגאנגען
פונ'ם בית-עולם, ניט איבערבייטענדיג צווישען זיך קיין
ווארט. אויפ'ן פעלד האבען די לערבען געזונגען. ווייסע
שמעטערלינגען האבען ארומגעטאנצט ביי זיי ארום די קעפ.
זיי האבען זיך אנדערגעזעצט אויף א לאנקע ניט ווייט איי-
נער פונ'ם אנדערן. די רויכען פונ'ם דארף האבען זיך גלייך
געהויבען צו דעם פון רעגעז-אפגעוואשטען הימעל. דער שטי-
לער קאנאל האט געשיינט צווישען די פאפעל-כויבער. א
דורכזיכטיגער, לייכטער, בלויער נעפעל האט ווי מיט פוך
ארומגעהילט די לאנקעס און דעם וואלד.

מאדעסטא האט די ערשטע אנגעהויבען ריידען. זי האט
מיט א שעפטשענרען קול גערעדט פון דעם שעחנעם טאג,
אזוי ווי זי וואלט איהם געזעהן. מיט האלב-געפענטע ליי-
פען האט זי אריינגעאטעמט די לופט; זי האט זיך שטארק
צוגעהערט צום מינדסטען גערויש ארום. קריסטאף האט גע-
וואוסט דעם ווערט פון דער דאזיגער מוזיק, און געזאגט דאס
וואס זי האט געקלערט, — וואס זי וואלט ניט געקאנט

ארויסזאָגען. ער האָט איהר אָנגערופען געוויסע געשרייען און קוים באַמערקבאַרע צימערנישען וואָס מ'האָט געהערט אונטער'ן גראַז אָדער אין ווייטען רוים. זי האָט זיך אָפּגע-
רופען:

— אַה! איהר זעהט עס אויך?

ער האָט איהר געענטפערט אז נאטפריעד האָט עס איהם אויסגעלערנט.

— אייך אויך! האָט זי פאַרדריסליך א זאָג געטאָן.

ס'האָט זיך איהם געוואָלט איהר זאָגען:

— זייט ניט אייפערזיכטיג.

ער האָט אָבער געזעהן דאָס הימלישע ליכט וואָס שמייר כעלט ארום זיי, ער האָט געקוקט אויף איהרע בלינדע אוי-
גען און א רחמנות־געפיהל האָט איהם דורכגענומען.

— אזוי, — האָט ער געפרעגט, — גאָטפריעד האָט

אייך דאָס געלערנט?

זי האָט איהם געענטפערט אז „יא“, און אז זי האָט דערפון איצט מעהר הנאה ווי פריהער... — (זי האָט ניט געזאָגט „פריהער פון וואָס“; זי פלעגט אויסמיידען ארויס-
זאָגען דאָס וואָרט „אויגען“ אָדער „בלינדע“.)

זיי זיינען א וויילע שטיל געבליבען. קריסטאָף האָט אויף איהר געקוקט מיט רחמנות. זי האָט געפיהלט אז ער קוקט אויף איהר. עס האָט זיך איהם געוואָלט איהר זאָגען ווי פיעל רחמנות ער האָט אויף איהר; עס האָט זיך איהם געוואָלט, זי זאל זיך פאַר איהם קלאָגען, און זיך איהם פאַר-
טרויען. ער האָט זי צערטליך געפרעגט:

— איהר זייט געווען שטאַרק אומגליקליך?

זי איז געבליבען שטום און שטייף. זי האָט אויסגע-
ריסען שטיקלאך גראַז און זיי שטילערהייט געקייט. א

פאר מינוטען זיינען פארביי, — (דער געזאנג פון דער לערנע האט זיך ווייטער און ווייטער געצויגען אונטער'ן הימעל), — און קריסטאף האט איהר אָנגעהויבען דערצעהן לען אז ער האט זיך אויך אמאל אומגליקליך געפיהלט און אז נאָטפריעד האט איהם געטרייסט. ער האט איהר דער צעהלט אלע זיינע יסורים, זיינע שווערע איבערלעבענישען מיט אזא פארטרויען, אזוי ווי ער וואלט צו זיך אליין גע רעדט, אָדער צו זיינער אַ לייבליכער שוועסטער. די בלינדע האט זיך שטארק צוגעהערט און איהר פנים איז באַלויכטען געוואָרען. קריסטאף האט זי ערנסט באַטראַכט און געזעהן אז זי וויל אָנהויבען ריידען. זי האט זיך אַ ריהר געטאָן כדי זיך דערנעהנטערען צו איהם און איהם צו געבען די האַנט. ער האט זיך אויך צוגערוקט — אָבער זי האט זיך שוין וויעדער געביטען און איז צוריק גלייכגילטיג געוואָרען; און ווען ער האט אָפּגערעדט האט זי זיך בלויז אָפּגערופען מיט אַ פּאָר באַנאלע ווערטער. אונטער איהר הויכען, גלאַט טען שטערען זיך געפיהלט די פויערשע עקשנות, הארט ווי אַ שטיין. זי האט איהם געזאָגט אז זי מוז צוריקגעהן אהיים אויפצופאַסען אויפ'ן ברודער'ס קינדער. זי האט דער פון גערעדט רוהיג און שמייכלענדיג.

ער האט זי געפרעגט:

— איהר פיהלט זיך גליקליך?

זי האט זיך געפיהלט ווי גליקליכער דערמיט וואָס זי הערט ווי ער זאָגט עס איהר. זי האט איהם געענטפערט אז „יא, איהם אָנגעוויזען פאַרוואָס זי איז עס, און געפרוואוּט עס אַי הַם צו באווייזען, — זיך עס צו באווייזען. זי האט גערעדט פון די קינדער, פון דער באַלעבאַטישקייט, פון אַלץ וואָס זי האט צו טאָן...

— אה! יא, איך פיהל מיך זעהר גליקליך.

קריסטאף האט גארניט געענטפערט. זי האט זיך אויפֿ-
 געהויבען אוועקצוגעהן; ער האט זיך אויך אויפגעהויבען.
 זיי האבען אבשייד גענומען איינער פונ'ם אנדערען. מיט
 א גלייכגילטיגען און פרייליכען טאן. מאדעסטא'ס האנט
 האט געציטערט אין קריסטאף'ס און זי האט איהם געזאגט:
 — איהר וועט היינט האָבען א שעה וועטער צו געהן.
 זי האט איהם אָנגעזאָגט וועלכען וועג צו געהן כדי ניט
 צו מאַכען קיין טעות. און עס האָט אויסגעזעהן אז פון זיי
 ביידען איז קריסטאף דער בלינדער.

זיי זיינען זיך פאָנאָנדערגעגאָנגען. ער איז אַראָפּ דעם
 בערגעל, און ווען ער איז שוין געווען אונטען האָט ער זיך
 אומגעקוקט. זי איז געשטאַנען אויפ'ן שפיץ, אויפ'ן זעלבען
 אַרט. זי האָט איהם צוגעפאַכט מיט'ן האַנטטיכעל, און מיט
 דער האַנט, אזוי ווי זי וואַלט איהם געזעהן.

אין דער עקשנות איהרער אָפּצולייקענען די בלינדקייט
 איז געלעגען עפעס העראַישעם און קינדיש־נאַרישעם וואָס
 האָט קריסטאָף געריהרט, און וועהרגעטאָן. ער האָט גע-
 פיהלט אז מאָדעסטא איז ווערט ניט נאָר מיטלייך נאָר אויך
 באַוואַנדערונג — און דאָך וואַלט ער ניט געקאָנט לעבען
 קיין צוויי טעג מיט איהר...

און קריסטאָף איז ווייטער געגאַנגען צווישען די מיט
 בלומען-באַוואַקסענע צאַמען און געטראַכט פונ'ם אַלמען,
 ליעבען שולץ, פון דעם זקן'ס קלאַרע און מילדע אויגען, וואָס
 האָבען זיך אָנגעקוקט אזוי פיעל צרות, און זיי דאָך צונישט
 געמאַכט — און דאָך ניט געוואַלט אַנערקענען די מיאוסע
 ווירקליכקייט.

— וואס זעהט ער אין מיר? האָט ער זיך געפערנט.
 איד בין אזוי אנדערש ווי זיין באגריף איבער מיר! פאר
 איהם בין איד, ווי ער וויל אז איד זאל זיין. די גאנצע געד
 שטאלט, אלץ, איז איידעל און ריין ווי ער אליין. ער וואָלט
 דאָס לעבעז ניט געקאָנט פארטראַגען ווען ער זאל עס זעהן
 ווי עס איז כאמת.

און ער האָט געטראַכט פון דער מיידעל, וועמען די
 פינסטערניש רינגעלט ארום, נאָר זי לייקענט די פינסטער-
 ניש אָפּ, און וויל זיך איינריידען אז דאָס וואָס איז, איז ניט,
 און דאָס וואָס איז ניט — איז יאָ.

דאָמאלט האָט ער דערזעהן די גרויסקייט פון דעם
 דייטשען אידעאליום, וועלכען ער האָט אזוי אָפט פיינט געד
 האָט, ווייל ביי די פראַסטע מענשען ווערט ער א קוואַל פון
 היפאָקריטסטוואַ און נאַרישקייט. ער האָט דערזעהן די
 שענהקייט פון דעם גלויבען וואָס שאַפט זיך אַז אייגענע
 וועלט אין מיטען פון דער וועלט — אזוי אנדערש פון דער
 וועלט ווי אַז אינזעל אין ים. ער האָט אָבער דעם גלויבען
 ניט געקאָנט פארטראַגען אין זיך — פאר זיך — און ניט
 געוואָלט אַנטלויפען אויף דעם טויטען-אינזעל. דאָס לעבעז!
 דעם אמת! — נאָר דעם האָט ער געבענקט. ער האָט ניט
 געוואָלט זיין קיין ליגענערישער העלד. אפשר איז דער אָפּ-
 טימיסטישער ליגען — פון וועלכען א דייטשער קייזער האָט
 געוואָלט מאַכען א „געזעץ“ פאר זיין פאָלק — נויטיג געווען
 צום לעבעז פון די שוואַכע באַשעפענישען, און קריסטאָף
 וואָלט באַטראַכט פאר א פארברעכען אוועקצורויבען ביי די
 אומגליקליכע די דאָזיגע אילוזיע וואָס האָלט זיי אויף; פאר
 זיך אָבער האָט ער ניט געדאַרפט זוכען אַזעלכע הינטער-
 וועגען: ער האָט בעסער געוואָלט שטאַרבען איידער צו לע-

בען מיט אילוזיעס. — איז דען די קונסט אליין אויף ניט
קיין אילוזיע? — ניין, זי דאַרף דאָס ניט זיין! דעם אמת!
דעם אמת! מ'דאַרף מיט ברייט־געפּענטע אויגען אריינזי-
הען דורכ'ן גאַנצען גוף, דעם אַל־מעכטיגען לעבענס־אַטעם,
זעהן אַלצדינג ווי עס איז, קוקען דעם אומגליק גלייך אין
פנים אריין — און לאַכען.

עטליכע חדשים זיינען אריבער. קריסטאָף האָט פאָר-
לאָרען יעדע האָפענונג צו אַנטלויפען פון דער שטאָט אין
וועלכער ער האָט געוואוינט. דער איינציגער וואָס האָט איהם
געקאָנט ראַטעווען, — האַסלער האָט איהם דערצו ניט גע-
וואַלט העלפען. און דעם אַלמען שולץ'עם פריינדשאַפט האָט
ער פאַרלאָרען אזוי שנעל ווי ער האָט עס געקראָגען.
ער האָט נאָך דעם צוריקקומען איהם איין מאָל געשרי-
בען און האָט ערהאַלטען צוויי צאַרטליעבענדע בריעף;
אַבער צוליעב זיין פוילקייט און באַזונדערס צוליעב דעם וואָס
ס'איז איהם שווער געווען זיך אויסצודריקען אין אַ בריעף
האָט ער פאַרשפּעטיגט איהם צו ענטפּערען אויף זיינע האַר-
ציגע ווערטער. ער פלעגט דאָס אַפּלעגען פון איין טאָג
אויפ'ן צווייטען. און ווען ער האָט זיך שוין ענדליך באַ-
שלאָסען צו שרייבען, האָט ער ערהאַלטען אַ בריוועל פון
קונץ'ן, וואָס האָט איהם געלאָזט וויסען, אַז זיין אַלטער חבֿר
איז געשטאַרבען. שולץ — האָט ער געשריבען — איז ווי-
עדער אריינגעפאלען אין זיין ברוסט־קראַנקהייט און דערפון
האָט זיך אַנטוויקעלט אַ לונגען־ענטצינדונג. ער האָט פאָר-
וועהרט צו שטערען קריסטאָף'ן, פון וועמען ער האָט שטענ-
דיג גערעדט. טראַץ זיין גרויסער שלאַפקייט און די לאַנגע
יאָהרען וואָס ער האָט אַפּגעקרקענט, איז איהם דאָך באַשערט
געווען זיך שטאַרק צו מוטשען פאָר'ן טויט. ער האָט קונץ'ן
געבעטען, ער זאָל איבערגעבען די נייעס קריסטאָף'ן, און
איהם זאָגען אַז ביז צו דער לעצטער שעה האָט ער פון איהם

געטראַכט, אז ער דאַנקט איהם פאַר'ן גליק וואָס ער האָט איהם פאַרשאַפט און אז זיין ברכה וועט איהם נאַכגעהן כל זמן קריסטאָף וועט לעבען. — נאָר איין זאָך האָט איהם קונץ ניט געשריבען: אז דער טאָג וואָס שולץ האָט פאַרבראַכט מיט קריסטאָף'ן האָט איהם אפשר געטריבען אויפ'ן קראַנקען־בעט און דערנאָך צום טויט.

קריסטאָף האָט שטיל געוויינט, ער האָט ערשט דאַמאָלט דערפיהלט דעם נאַנצען ווערט פונ'ם פאַרלאָרענעם פריינד און ווי שטאַרק ער האָט איהם ליעב געהאַט. עס האָט איהם באַנג געטאָן—ווי שטענדיג—וואָס ער האָט איהם דאָס ניט האַרציגער געזאָגט ביים לעבען. איצט איז עס שוין געווען צו שפעט. און וואָס איז איהם פאַרבליבען? דער גוטער שולץ האָט זיך בלוין אויף א ווילע באַוווּזען, און מיט זיין טויט נאָך ליידיגער געמאַכט דעם הלל, נאָך פינסטערער די פינסטערניש ארום איהם. — וואָס אַנבאַלאַנגט קונץ'ן און פאַטעמטשמידט'ן איז זייער באַדייטונג געווען אין זייער פריינדשאַפט צו שולץ'ן, און פון שולץ'ן צו זיי. קריסטאָף האָט זיי גוט אָפגעשאַצט. ער האָט זיי איין מאל געשריבן און דערביי זיינען זיי געבליבען. — ער האָט אויך געפרוּווט שרייבען צו מאַדעסטאַ, אָבער זי האָט איהם געענטפערט א באַנאַלען בריעף אין וועלכען זי האָט דערצעהלט אלערליי נאַרישקייטען. ער האָט אויפגעגעבען די קאַרעס־פאַנדעניץ. ער האָט מעהר צו קיינעם ניט געשריבען און קיינער האָט צו איהם מעהר ניט געשריבען.

שטיל. שטיל. וואָס א טאָג האָט דער שווערער מאַגן טעל פון שטילקייט אַלץ מעהר געדריקט און ארומגענומען קריסטאָף'ן. ס'איז אויף איהם געפאַלען א רעגען פון אש. דער אַבענט איז שוין ווי אַנגעקומען און קריסטאָף האָט דאָך

ערשט אנגעהויבען צו לעבען. — ער האט זיך נאך ניט גע-
וואלט אונטערגעבען. — די צייט פון שלאפען איז נאך ניט
געקומען. ער האט געדארפט לעבען.

ער האט מעהר ניט געקאנט לעבען אין דייטשלאנד.
זיין זשעני איז צודריקט געווארען פון דער ענגער פראווינ-
ציעלער שטעטל, — אזוי שטארק אז אן אומגערעכטער צארן
האט איהם ארומגענומען. ער איז מורא'דיג גערווען געווא-
רען; אלץ האט איהם ביז צום הארצען געקדענקט. ער איז
געווען ווי איינע פון די אומגליקליכע ווילדע תיות וואס
געהן אויס פאר אומעט אין די גרויסע שטייגען וואו מ'האט
זיי אפגעשלאסען אין שטאט-גארטען. קריסטאף פלעגט אפט
אויס סימפאטיע זיי געהן זעהן; ער פלעגט באטראכטען זיי-
ערע וואונדערליכע אויגען, וואו עס האט געברענט — וואו
ער האט זיך אויסגעלאשען טאגן ביי טאג — א ווילד און פאר-
צווייפעלט פייער. א! ווי עס וואלט זיך זיי בעסער גע-
וואלט די ברומאלע קויל פון ביקס, וואס זאל זיי באפרייען
אדער דאס מעסער וואס זאל זיי דורכשטעכען זייערע וואריס-
בלוטיגע הערצער! אלץ בעסער ווי די גרויזאמע גלייכניל-
טיגקייט פון די מענשען וועלכע לאזען זיי ניט לעבען און ניט
שטארבען!

דאס וואס ס'האט קריסטאף'ן אמ-שטארקסטען געדריקט
איז ניט געווען די פריינדליכקייט פון די מענשען, נאר זייער
וואקעלדיגע נאטור — זייער גרונדלאזע און פארמלאזע נא-
טור. מ'האט ניט געקאנט אנטרעפען די פעסטע, הארט-
געקיגע ענגערשאפט פון דעם הארטען מין מענשען וועלכע
ווילען פשוט ניט פארשטעהן וועלכע עס איז נייען געדאנק.
קענען קראפט שטעלט מען זיך אוועק מיט קראפט, — מיט'ן
ברוד און גראב-אייזען קאז מען צוברעכען און אפראמען די

פעלזען. אבער וואס קאן מען טאן קענען א געשטאלטלאזער מאסע, וואס איז ווי שוים, וואס קאן איינגעקוועמטשט ווערען מיט'ן מינדסטען דרוק און לאזט אויף זיך ניט קיין סמן? דער גייסט און די ענערגיע און אלץ זינקט אראפ אין זומ' פֿיגען טיף; און אויב אַ שאַטען איז אהין אריינגעפאלען האבען זיך בלויז א פֿאַר לייכטע רעדער באוויזען אויף דער איבערפלאַך: דער מאַנסטער האָט אויפגעוואַכט און פֿאַר- מאַכט זיין מורא'דיג מויל, און פון דעם וואָס האָט אַמאָל עקסיסטירט איז קיין שפור ניט פֿאַרבליבען.

דאָס זיינען ניט געווען קיין שונאים. הלואי וואָלטען זיי געווען שונאים! דאָס זיינען געווען מענשען וואָס האָר בען קיין כח ניט געהאַט ניט צו ליעבען, ניט צו האַסען, ניט צו גלויבען און ניט — ניט צו גלויבען — סיי אין רעליגיאָן, קונסט, פֿאַליטיק און סיי אין דעם טאַג-טעגליכען לעבען — און וועמעס אַלע כחות זיינען אוועק אויסצוגלייכען דאָס וואָס קאָן ניט אויסגעגלייכט ווערען. באַזונדערס זינט דעם דייטשען קריג-נצחון האָבען זיי זיך אָנגעשטרענגט צו מאַכען א פֿשרה, אַן עקעלדיגע פֿאַרבינדונג צווישען זייער נייער מאַכט און די אַמאָליגע פֿרינציפען. דעם אַלטען אידעאָליזם האָבען זיי ניט אויפגעגעבען: צו טאָן אַזאָ אויפֿריכטיגע זאַך זיינען זיי ניט געווען אימשטאַנד. זיי האָבען זיך באַ- גנוגט מיט א פֿעלשונג דערפון אום דערמיט צו דיענען די דייטשע אינטערעסען. — ווי הענעל, דער רוהיגער און כיט' רער שוואַב, האָט געטאָן וואַרטענדיג ביז נאָך לייפציג און וואַטערלאָ אום צו פֿאַרבינדען דעם גרונדגעדאַנק פון זיין פֿילאָזאָפֿיע מיט דעם פֿרייסישען שטאַט. — ווען זייערע אינ- טערעסען האָבען זיך געביטען האָבען זיך אויך זייערע פֿרינ- ציפען געביטען. ווען מ'איז באַזיגט געווען האָט מען גע-

טענה'ט אז דייטשלאַנד האָט די מענשהייט אַלס אידעאַל. איצט ווען מ'האָט אַנדערע באַזיגט האָט מען באַהויפטעט אז דייטשלאַנד איז דער מענשהייט'ס אידעאַל. ווען אַנדערע לענדער זיינען געווען די שטאַרקערע האָט מען געזאָגט מיט לעסינג'ז אז „די ליעבע צום פאָטערלאַנד איז אַהער אַישע שוואַכקייט אַהין וועל'כער מ'קאָן זיך זעהר נויט באַגעהן“, און מ'האָט זיך גערופען וועלסטס-בירגער. איצט ווען מ'איז די שטאַרקערע געוואָרען, איז שוין גאָר ניט גע'ווען גענוג פאַראַכטונג צו אַזוינע „פאַנצויזישע“ אומאַפיעס ווי דער וועלט־פריעדע, די ברידערליכקייט, זעך פרידליכער פאַרגרעס, די מענשערעכטען, די נאַטירליכע גלייכהייט; מ'האָט גע'טענה'ט אז דאָס שטאַרקערע פאַלק האָט געגען די אַנדערע אַן אַבסאָלוט רעכט, און אז די אַנדערע, זייענדיג די שוואַכערע, האָבען קיין רעכט ניט קעגען דעם שטאַרקען. דאָס שטאַרקע פאַלק איז דער לעבעדיגער גאָט, די „פער קערפערטע אידע“, וואָס געהט פאַרווערטס דורך מלחמה, גוואַלד־טאַט און אונטערדריקונג. איצט ווען מ'האָט געהאַט די מאַכט אויף דער אייגענער זייט, איז זי געוואָרען אַ הייליגע זאַך. דער גאַנצער אידעאַליזם און אינ'טעליגענץ האָט זיך אויסגעדריקט אין מאַכט.

דייטשלאַנד האָט, דעם אמת זאָגענדיג, אַזוי פיעל גע'ליטען אין לויף פון פיעלע יאָהרהונדערטע, פון דעם וואָס זי האָט געהאַט אידעאַליזם און ניט קיין מאַכט, אז מ'האָט נאָך די אַלע שרעקליכע איבערלעבענישען געקאָנט מוחל זיין איהר טרויעריגען זיך מודה זיין אין דעם אז מען מוז האָבען קודם כל מאַכט, — ווי זי זאָל ניט זיין. אָבער ווי פיעל ביטער־קייט איז געלעגען באַהאַלטען אין אַט דעם מודה־זיין זיך.

ביי א פאלק וואָס האָט געהאַט אַ הערדער און א געטע!
און ווי פיעל יאוש און ערנידערונג פון דייטשען אידעאל אין
געלעגען אין דעם דייטשען זיעג! — אָד! דאָס איז זיי
גרינג אָנגעקומען צוליעב דער קלעגליכער טענדענץ אפילו
ביי די בעסטע דייטשען זיך אונטערצוגעבען.

— „דאָס וואָס כאַראַקטעריזירט
דעם דייטש — האָט געקאָנט מעזער זאָגען שוין צוריק
מיט הונדערט יאָהר — איז די געהאַרדזאָמ-
קייט“.

און מאַדאָם דע סטאַל'ס ווערטער זיינען:

— „זיי זיינען שטאַרק אונטער-
טעניג. זיי באַנוצען זיך מיט נוט
פילאָזאָפישע אַרנומענטען צו ער-
קלעהרען דאָס אומפילאָזאָפישסטע
אויף דער וועלט: דעם רעספעקט צו
מאַכט — און דעם צאַרטען מורא גע-
פיהל וואָס מאַכט פון אַט דעם רעס-
פעקט באַוואונדערונג.“

קריסטאָף האָט דאָס געפיהל געפונען ביי אַלעמען —
פונ'ם גרעסטען ביז'ן קלענסטען אין דייטשלאַנד, פון שר-
לער'ס ווילהעלם טעל, דעם קלענסטען באַגרענעצטען קליין
בירגער מיט די מוסקולען פון א טרעגער, וועלכער, ווי עס
זינגט אונז דער איד בערנע, „געהט פארביי דעם סלופ פונ'ם
ליעבען הער געטלעך מיט אראָפגעלאָזטע אויגען, כדי צו מאַ-
כען א פשרה צווישען זיין עהרען-געפיהל און דער מורא, און
צו זאָגען אז ער האָט ניט געזעהן דעם קאָפּעל'וש — און ניט
געמיינט צו זיין אומגעהאַרדזאָם“ — ביז דעם אַלטען און
רעספעקטאַבלען ווייסע, א זיבצויהאַריגען זקן, איינעם פון

די געהערסטע געלעהרטע אין שטאָט, וועלכער ווען ער זעהט אַהער לײַט ענאנט אַנקומען, איילט ער זיך איהם אַפּצוטערעטען דעם טראַטואַר און געהט אַראָפּ אויפ'ן וועג.

קריסטאָפּ'ס בלוט פלעגט אין איהם אויפקאָען, ווען ער פלעגט זעהן אַיינע פון אַט די קליינע קנעכטישע האַנד־לונגען. ער האַט דערפון געליטען אַזוי ווי ער אליין וואַלט זיך דערנידעריגט. די שטאַלצע, גאווה־דיגע מאַניערען פון די אַפּיצירען וועלכע ער פלעגט באַגעגענען אויף דער גאָס און זייער העזע־דיגע שטייפקייט פלעגען אין איהם אַרויסרופען א טיעפען צאַרן. ער פלעגט פאַרבייגעהענדיג, אויף זיי קור קען מיט די זעלבע בליקען, און ס'האַט שוין מעהרער מאל ווייניגוואָס געפעהלט צו אַ מחלוקה. ער האַט דאָס ווי גע־זוכט. פונדעסטוועגען האַט ער בעסער ווי אנדערע פאַרשטאַ־גען די נוצלאַזיקייט פון אַזאַ פוסטען אַרויסטרעט. צייטענ־ווײַז פלעגט ער זיך אַבער פאַרלירען; און דאָס שטענדיגע זיך אַנשטרענגען זיך ניט אויסצופלאַצען און די צודריקטע שטאַר־קע כחות וואָס האַבען זיך אין איהם אַנגעזאַמעלט האַבען איהם ווי משוגע געמאַכט. ער פלעגט דאַמאַלט גרייט זיין אַפּצוטאָן די גרעסטע נאַרישקייט, און ער האַט געהאַט דאָס געפיהל אַז אויב ער פאַרבלייבט נאָך דאָ אַ יאָהר, איז ער אַ פאַרלאַרענער. ער האַט געהאַסט דעם ברוטאַלען מיליטאַ־ריזם, פון וועלכען ער האַט געפיהלט אַז ער דריקט ווי אַ שווערע משא, און די שווערדען וואָס קלינגען אָפּ אויפ'ן טראַטואַר, און די ביקסען און קאַנאַגען וואָס שטעהן פאַר די קאַזאַרמעס, אַנגעשטעלט אַנטקעגען דער שטאָט און גרייט צו שיסען. סקאַנדאַליעזע ראַמאַנען האַבען דאַמאַלט גע־מאַכט אַן אויפרוהר, אַנווייזענדיג אויף דער קאַרופּציע פון

די גרויסע און קליינע גארניזאָנען; די אָפּיצירען זיינען אין זיי פאָרגעשטעלט געווען ווי שעדליכע באַשעפענישען, וואָס ווייסען אַ חוץ זייערע אומאַמאַטישע מיליטערישע פליכטען נאָר צו פוסט־און־פּאַסעווען, טרינקען, שפּיעלען, פאַרזינקען אין חובות, לאָזען אַז זייערע פאַמיליעס זאָלען זיי אויפהאַל־טען, באַריידען איינער דעם אַנדערען, און (אַלע לויט זייער גראַד) אויסנוצען זייער געזעצליכע מאַכט קעגען די וואָס שטעהן אונטער זיי. דער געדאַנק אַז ער וועט אַמאָל געצוואונגען זיין צו פאַלגען האָט קריסטאָף'ן געשטימט. ער וועט ניט קאָנען, ניין, ער וועט קיינמאָל ניט קאָנען פאַר־טראָגען די זעלבסט־ענדיערונג זיך אונטערצוואוואַרפען אונ־טער זייער געמיינע און אומגערעכטע באַהאַנדלונג... ער האָט ניט געוואוסט ווי פיעל מאַראַלישע גרויסקייט עס ליגט אין אַ טייל פון זיי, און ווי פיעל זיי ליידען אליין פון זייערע פאַרלאָרענע אילוזיעס; פון דעם וואָס אַזוי פיעל כחות, יוגענד, עהרע, גלויבען, ליידענשאַפטליכע געפיהלען פון זעלבסט־אַפּפער ווערען צו־נישט געמאַכט, פאַרשווענדט, — פון דעם ווי נאַריש אַ קאַריערע איז, אויב זי איז פשוט בלויז אַ קאַריערע און האָט ניט דעם זעלבסט־אַפּפער אַלס צוועק, און בלייבט דאָן נאָר אַז אומעטיגע באַשעפטיגונג, אַ פוסטער פאַראַד, אַ תפילה וואָס מ'זאָגט אָהן אַ שום גלויבען אין איהר...

דאָס פאַטערלאַנד איז ניט גענוג געווען פאַר קריסטאָף'ן. ער האָט אין זיך געפיהלט פּלוצלונגע אומבאַקאַנטע און אומ־ווידערשטענדליכע כחות, פון די וואָס ערוואַכען ביי געוויסע מינים פּויגעל אין באַשטימטע צייטען ווי די עב און פּלומ אין ים: — דער אינסטינקט פון ווייטער אויסוואַנדערונג, לעזענדיג הערדער'ס און פיכטע'ס ווערק, וועלכע דער אַלטער

שולץ האָט איהם איבערנעלאָזען בירושה, האָט ער דאָרט גע-
פונען נשמות וואָס זיינען ענליך צו זיינער: ניט „ק י י ז
ק י נ ד ע ר פ ו ז ד ע ר ד ע ר ד“, וואָס זיינען קנעכטיש
צוגעבונדען צום פאראקערטען באַדען, נאָר „ג י י ס ט ע ר,
ק י נ ד ע ר פ ו ז ד ע ר ז ו ו“, וואָס מוזען זיך שטענ-
דיג אויסדרעהן צו דער ליכט, — פון וואָנען זי זאָל ניט קו-
מען.

וואוהין זאָל ער געהן? ער האָט עס ניט געוואוסט.
אַבער אינסטינקטיוו האָבען זיך זיינע אויגען געווענדט צו
די לאַטיינישע דרום לענדער. — און צו ערשט צו פראַנק-
רייך, — פראַנקרייך דאָס שטענדיגע רעמונגס-אַרט פון דער
אַנגעוועהטאַנטער דייטשלאַנד. ווי פיעל מאַל האָט דער
דייטשער געדאַנק זיך מיט איהר באַדיענט און צו דער זעל-
בער צייט אויף איהר לשון הרע גערעדט! אפילו נאָך די
זיבעציגער יאָהרען — וואָס פאר אַ אַנציה-קראַפט ס'האָט
זיך געצויגען פון פאָריז — פון דער שטאַט וואָס האָט זיך
גערויכערט, אַ צושמעטערטע, אונטער די דייטשע קאַנאַנען!
די רעוואָלוציאַנערסטע און רעאַקציאָנערסטע פאַרמען פון גע-
דאַנק און קונסט האָבען דאָרט, איינע נאָך דער אנדערער, און
אַמאָל צו דער זעלבער צייט, געפונען זייער מוסטער און אינ-
ספיראַציע. קריסטאָף, ווי פיעל אַנדערע עלענד-אומגליקלי-
כע מוזיקער, האָט אויך געווענדט זיין בליק צו פאָריז צו...
וואָס האָט ער געוואוסט וועגען די פראַנצויזען? — צוויי
פרויען-געזיכטער און אַ פאַר ביכלאך וואָס ער האָט צופעליג
געלעזען. דאָס איז גענוג געווען, אַז ער זאָל זיך פאַרשטע-
לען פראַנקרייך ווי אַ לאַנד פון ליכט, לוסטיגקייט, מוט, —
און דערצו אַביסעל גאַלישע באַריהמעריי וואָס פאַסט זיך

ניט'קשה'דיג צו א דרייסיג-טויזענדליכער מוטיגקייט. ער האט
איז דעם געגלויבט, ווייל ער האט געמוזט גלויבען, ווייל ער
האט מיט זיין גאנצער נשמה געוואלט ס'זאל זיין אזוי.

ער האָט באַשלאָסען אוועקצופאַהרען. — ער האָט אָבער
 ניט געקאָנט אוועקפאַהרען צוליב זיין מאַמען.
 לואיזע האָט זיך געהאַלטען אין עלטערען. זי האָט פאַר-
 געמערט איהר זעהן, וואָס איז געווען איהר איינציגער נחת
 און איהם ליב געהאַט מעהר ווי אַלץ אויף דער וועלט.
 פונדעסטוועגען האָבען זיי איינגער פונ'ם צווייטען געלייטען.
 זי האָט קריסטאָף'ן וועניגוואָס פאַרשטאַנען און ניט געד-
 פראווט איהם פאַרשטעהן. זי האָט איהם נאָר געוואָלט ליב
 האָבען — און נאָר פון דעם געטראַכט. איהר גייסט איז געד-
 ווען באַגרענעצט, איינגעשרומפט און טעמפ; נאָר איהר
 האַרץ איז געווען טיעף־פיהלענד; זי האָט געהאַט אַן אומ-
 געהייערען באַגעהר צו ליבען און געליעבט צו ווערן, א באַ-
 געהר, וואָס האָט איז זיך געהאַט עטוואָס ריהרענדעס און
 טרויעריגעס. זי האָט רעספעקטירט איהר זעהן ווייל ס'האָט
 איהר אויסגעוויזען אַן ער איז אַ גרויסער געלעהרטער; זי
 האָט אָבער אַלץ וואָס מעגליך געטאָן צו דערשטיקען אין
 איהם זיין זשעני. זי האָט גערעכענט אַז ער וועט פאַרבלייב-
 בען זיין גאַנצען לעבען געבען איהר, אין זייער שטעטעל.
 זיי האָבען אַזוי פיעל יאָהרען געלעבט צוזאַמען, אַז זי האָט
 נאָר ניט געקאָנט פאַרשטעהן ווי דאָס קאָן ווערען אנדערש.
 זי האָט זיך אין דער איצטיגער לאַגע געפיהלט גליקליך;
 פאַרוואָס זאָל ער דאָס ניט אַזוי פיהלען? איהרע שעהנסטע
 חלומות וועגען איהם זיינען געווען אַז זי זאָל איהם זעהן
 חתונה האָבען דוקא מיט אַ טאַכטער פון אַ רייכען בעל-

הכית פון דער זעלבער שטאָט, איהם הערען שפיעלען דעם
 אָרגעל זונטאָג אין קלויסטער, און ער זאָל פון איהר קיינמאָל
 ניט אָועסן. זי האָט איהר זעהן באַטראַכט אזוי ווי ער וואָלט נאָר
 אַלץ געווען אַ צוועלף־יאָהריגער אינגעל. — ס'האָט זיך איהר
 געוואָלט ער זאָל שטענדיג אזוי זיין. זי האָט אומגען גע-
 מאַטערט דעם אומגליקליכען יונגען־מאן, וועלכער איז ממש
 דערשטיקט געוואָרען אין דער דאָרטיגער שמאָלער וועלטעל.
 און דאָר איז געלעגען פיעל אמת—א מאַראַלישע גרויס-
 קייט — אין דער נאָיווער פילאָזאָפיע פון דער מאַמען, וועל-
 כע האָט ניט געקאָנט פאַרשטעהן די שמאָלצע השגות און
 האָט געפונען איהר גאַנצעס לעבענס־גליק אין דער פאַמי-
 ליע־ליעבע און אין אַפהיטען די איינפאַכסטע פליכטען.
 איהר נשמה האָט בלויו געוואָלט ליעבען און געליעבט ווע-
 רען. בעסער זיך אַפּוואַנען פונ'ם לעבען, פונ'ם שכל, פון דער
 לאַגיק, פון דער ממוש'דיגער וועלט, פון אַלץ, איידער זיך
 אַפּצוואַנען פון דער ליעבע! און איהר ליעבע איז געווען
 אַן אומגענדליכע, אַ בעטענדע, אַ פאַרערענדע. די ליעבע האָט
 אַלץ אָועקגעגעבען און געוואָלט מ'זאָל א י ה ר אַלץ אויך
 אָועקגעבען; די ליעבע האָט זיך אַפּגעזאָגט פונ'ם לעבען
 כדי צו ליעבען און האָט דאָס זעלבע פאַרלאָנגט אויך פון די
 אַנדערע, פון די געליעבטע. אַה! די גרויסע ליעבעס־מאַכט
 פון אַן איינפאַכער נשמה! זי געפינט באַלד, דאָס וואָס דער
 מאַפענדער, פאַרשענדער, אומבאַשטימטער זשעני פון אַ מאַל-
 סטאַי זוכט אַדער דאָס וואָס די צו ראַפּינירטע קונסט פון
 אַ שטאַרבענדער ציוויליזאַציע דערנעהט נאָך אַ גאַנצען לע-
 בען — נאָך יאָהרהונדערטע — פון ביטערען קאַמף און אויס-
 מאַטערענדער אַנשטרענגונג. אַבער די הערשענדע וועלט,
 וואָס האָט אין קריסטאָף'ן געשטרייט, האָט געהאַט גאַנץ

אנדערע כללים און געפאדערט אז אנדער לעבענס־פילאָזאָפֿי.
זאָפֿי.

שוין לאַנג אז ער האָט געוואָלט דערצעהלען זיין מאַמען זיין באַשלוס. ער האָט אָבער געציטערט ביים געדאַנק אז ער וועט איהר אַנטאָן יסורים, און יעדען מאָל בעת ער האָט שוין גע־וואָלט ריידען, פֿלעגט ער פאַרלירען דעם מוט און עס אָפּגעלען אויף שפעטער. צוויי־דריי מאָל האָט ער איהר דאָך געגעבען שוואַכע אַנצוהערינישען, אז ער האָט בדעה אָפּצופאַהרען; לואיזע האָט עס אָבער ניט ערנסט אָנגענומען — אפשר האָט זי בלויז געמאַכט אַן אַנשמעל אז זי געהמט עס ניט ערנסט, כדי איהם איינצוריידען אז ער מאַכט בלויז אַ שפּאַס. דאָן פֿלעגט ער ווי מורא האַבען ווייטער צו ריידען; ער פֿלעגט אָבער בלייבען אומעטיג און פאַרטראַכט און מ'האַט געקאַנט פֿיהלען אז אַ סוד דריקט איהם אויפֿ'ן האַרצען. און די אַרעמע פרוי, וועלכע האָט ווי געפֿיהלט וואָס דער סוד איז, האָט זיך אָנגעשטרענגט אָפּשטופּען די צייט ווען ער וועט איהר דערצעהלען. אמאָל אין אַבענט בעת זיי פֿלעגען שטיל זייען איינער נעבען אנדערן ביים אָנגעצונדענעם לאַמפּ, פֿלעגט זי פֿלוצלונג דערפֿיהלען אז אַט וועט ער אָנהויבען צו ריידען; דאָן פֿלעגט זי, אַ דערשראָקענע, אליין געהמען ריידען, זעהר שנעל, סתם אין דער וועלט אריין און איבער וואָס עס האָט זיך געמאַכט, — זי האָט קוים געוואוסט וואָס זי זאָגט; זי האָט איהם אָבער ווי עס זאָל ניט זיין געמוזט אָפּהאַלטען פּונ'ם ריידען. געוועהנליך פֿלעגט איהר דער אינסטינקט אָנווייזען דעם בעסטען מיטעל ווי איהם צו מאַך כען שווייגען; זי פֿלעגט זיך שטיל אָנהויבען באַקלאַגען אויף איהר געזונט, אויף איהרע געשוואַלענע פֿיס, אויף די קרעמל פֿען וואָס האַבען זי געמאַטערט. זי פֿלעגט זאָנאר איבער־

טרייבען איהר שלאַפֿקייט, זאָגען אַז זי איז אַן אַלמע, אומד
באהאַלפענע באַשעפעניש וואָס טויג שוין צו גאַרניט. זי
האַט איהם אַבער מיט איהר נאַיווער כיטראַסט ניט געקאַנט
נאַרען. ער פֿלעגט אויף איהר אומעמיג קוקען, מיט א שטר
מען פאַרוואורף אין די אויגען, און אין א וויילע ארום זיך
אויפהויבען, זאָגענדיג כלומר'שט אַז ער איז מיעד און געהט
זיך לעגען שלאַפען.

די אַלע קונצען האָבען אַבער לואיזע'ן לאַנג ניט גע-
קאַנט העלפען. איין אַבענט בעת זי האָט געוואַלט דאָס
זעלבע מיטעל אַנווענדען, האָט זיך קריסטאָף אַנגענומען מיט
מוט און ארויפֿלעגענדיג זיין האַנט אויף דער אַלטער'ס, האָט
ער געזאָגט:

— ניין, מאַמע, כ'האַב דיר עפעס צו זאָגען.

לואיזע איז דערשראַקען געוואָרען; זי האָט אַבער גע-
פּראַוווט שמייכלען און געזאָגט — מיט אַן אינגעצויגענעם
האַלז:

— וואָס איז עס, קינד מיינס?

קריסטאָף האָט איהר שטאַמלענדיג געזאָגט, אַז ער האָט
בדעה אוועקצופאַהרען. זי האָט פרובירט מאַכען דערפּון א
שפּאַס, און פאַרדרעהן דעם שמועס ווי געוועהנליך; ער איז
אַבער געבליבען אזוי ערנסט און פעסט אַז זי האָט שוין
מעהר ניט געקאַנט צווייפלען. דאָן איז זי אַנטשוויגען גע-
וואָרען; דאָס גאַנצע בלוט האָט זיך אין איהר אָפּגעשטעלט;
זי איז געבליבען זיצען שטום און פאַרגליווערט, און אויף
איהם געקוקט מיט צושראַקענע אויגען. דער צער וואָס ער
האַט געזעהן אין איהרע אויגען איז געווען אזוי גרויס, אַז
די ווערטער זיינען איהם געבליבען שמעקען אין האַלז, —
און זיי זיינען ביידע געבליבען שטיל. ווען זי האָט ענדליך

אָפגעכאַפּט דעם אָטעם האָט זי געזאָגט, — (און איהרע לי-
פען האָבען געציטערט) — :

— ס'קאָן ניט זיין... ס'איז אומעגליך...

צוויי גרויסע טרערען האָבען אראָפגערוגען פון איהרע
כאַקען. אַן ענטמוטיגטער האָט ער אָפגעדרעהט דעם קאַפּ
און זיך באַהאַלטען דעם פנים אין די הענט. זיי האָבען בייך
דע געוויינט. שפעטער אביסעל איז ער אריין אין זיין ציך
מער און זיך אָפגעשלאָסען ביז'ן צווייטען פריהמאָרגען. זיי
האָבען מיט קיין וואָרט ניט דערמאָנט דאָס געשעהנע. זיין
שווייגען האָט זי אָבער ניט באַרוהיגט; זי האָט זיך געוואָלט
איבערצייגען. אַז ער האָט אויפגעגעבען זיין פלאַן; און זי
האָט געלעבט אין איין שרעק.

דער טאָג איז דאָך אָבער געקומען, ווען ער האָט מעהר
ניט געקאָנט שווייגען. ער האָט געמוזט ריידען אפילו ווען
דאָס זאָל איהם צורייסען דאָס האַרץ: ער האָט צופיעל גע-
ליטען. זיינע אייגענע ליידען זיינען שטאַרקער געווען ווי דער
געפיהל אַז זי וועט דערפון ליידען. ער האָט גערעדט, —
גערעדט און זיך ניט אָפגעשטעלט אויסמיידענדיג צו קוקען
אויף זיין מאַמען פון מורא ניט געריהרט צו ווערען. ער האָט
אפילו באַשטימט דעם טאָג פון זיין אָפפאַהר כרי ניט צו
דאַרפען נאָכאַמאָל די זאָך איבעריידען; — (ער האָט ניט גע-
וואוסט, צו ער וועט נאָכאַמאָל האָבען דעם טרויעריגען מוט
וואָס ער האָט היינט געהאַט).

— לואיזע האָט געשריען:

— ניו, ניו... שווייג שטיל!..

ער האָט זיך געהאַלטען פעסט און ווייטער שטרענג גע-
רעדט. ווען ער האָט אָפגעדרעדט — (און זי האָט שלוכצענ-
דיג געוויינט) — האָט ער זי אָנגענומען פאר די הענט און

געפרואווט איהר געבען צו פארשטעהן ווי אומבאדינגט נוי-
טיג ס'איז פאר זיין קונסט ער זאל אויף א צייט אוועק-
פאהרען. זי האט אבער ניט געוואלט הערען, געוויינט און
איבערגע'חזר'ט:

— ניי, ניי!.. איך וויל ניט.

נאכדעם ווי ער האט אומזיסט געפרואווט איהר אלץ
דערווייזען מיט'ן שכל, האט ער זי איבערגעלאזט, רעכע-
נענדיג אז איבער נאכט וועלען זיך איהרע מחשבות ביימען.
ווען ער האט זי אבער אויף מארגען באגעגענט ביים פרייה
שטיק, האט ער וויעדער גענומען ריידען פון זיין פלאן. דער
שיסען וואס זי האט אויפגעהויבען צום מויל איז איהר אראפ-
געפאלען און מיט אז אַנגעוועהטאגמען קול אין וועלכען עס
האט זיך א פארוואורף געהערט, האט זי געזאגט:

— פארוואס ווילסטו מיר דוקא מאטערן?

ער איז געריהרט געווארען; ער האט איהר אבער גע-
ענטפערט:

— טייערע מוטער, איך מוז!

— ניי! ניי! האט זי איבערגע'חזר'ט. דו מוזט
ניט... דו ווילסט מיר נאָר אַנטאָן יסורים... ס'איז אַ
משוגעת...

זיי האָבען איינער דעם צווייטען געוואלט איבערצייגען.
איינער האָט זיך אבער ניט צוגעהערט וואָס דער אנדערער
זאָגט. ער האָט פארשטאָנען אז ס'איז איבעריג צו טענה'ן;
אז דערפון ליידען זיי נאָך מעהר, און ער האָט זיך אַנגעהוי-
בען פריי צו צוגרייטען צום אַפּפּאָהר.

ווען לואיזע האָט געזעהן אז איהר בעטען העלפט ניט,
איז זי אריינגעפאלען אין א שווערען, טיעפען אומעט. זי
פלעגט פארבריינגען איהרע טעג אַפּגעזונדערט ביי זיך אין

צימער און ניט אָנצינדען אפילו קיין לאַמפּ אין אַבענט. זי האָט אויפגעהערט צו ריידען, אויפגעהערט צו עסען און ביי נאַכט פלעגט קריסטאָף הערען ווי זי וויינט. ער האָט דער-פון שרעקליך געליטען. ס'האָט זיך איהם פאר וועהמאָג געוואָלט וויינען אין בעט, וואו ער האָט זיך די גאַנצע נאַכט געוואָרפען, ניט קאָנענדיג שלאָפען איבער זיינע געוויסענס-ביסען. ער האָט איהר דאָך אַזוי לייעב! פארוואָס מוז ער איהר פארשאַפען אַזאַ צער? אַך! זי וועט ניט זיין די איינציגע צו ליידען איבער איהם: ער האָט עס קלאָר פאַראויסגע-זעהן... פארוואָס האָט איהם דער שיקזאַל געגעבען דעם פאַר-לאַנג און די מאַכט פון אַ מיסיע וואָס דאַרף פאַרשאַפען ליידען די וועמען ער האָט לייעב?

— אַ! האָט ער געקלערט, ווען איד זאַל זיין פריי, ווען איד זאַל ניט זיין געצוואונגען דורך אַט דער גרויזאַמער מאַכט צו זיין דאָס וואָס איד דאַרף זיין, און אויב נישט שטאַר-בען פאַר בושא און עקעל צו זיך אליין — ווי גליקליך איד וואָלט אייד געמאַכט, אייד וועמען איד האָב לייעב! לאַזט מיך צו ערשט לעבען, קעמפען, ארבייטען, ליידען און נאַכ-דעם וועל איד צו אייד צוריקקומען מיט אַ נאָך מעהר לייע-בענדער נשמה. ווי שטאַרק איד וואָלט וועלען בלויז לייעבען, לייעבען, לייעבען!..

ער וואָלט דעם שטענדיגען פאַרוואָרף פון דער טרוי-עריג-פאַרצווייפעלטער נשמה ניט געקאַנט איבערטראַגען ווען לאַזיע זאַל געווען האָבען דעם כח אויפצוהאַלטען דעם שטו-מען פאַרוואָרף. זי איז אַבער געווען שוואַך, האָט לייעב גע-האַט צו פלוידערען און ניט געקאַנט האַלטען אין זיך דעם וועהמאָג וואָס האָט זי געשטיקט. זי האָט דעריבער גערעדט מיט איהרע שכנים. זי האָט אַלץ דערצעהלט איהרע צוויי

אַנדערע זיהן. און זיי האָבען ניט פאַרפעהלט די געלעגענהייט היינט אויף איהם אַרויפצוואַרפֿען די שולד. באַזונדערס רודאַלף וואָס איז שטענדיג געווען אייפערזיכטיג אויף זיין עלטערן ברודער, כאַטש ער האָט דערווילע ווייניג־וואָס געדאַמט איהם מקנה־צור־זיין, — רודאַלף וואָס האָט שטאַרק געדאַמט פון דעם מינדסטען שבת אויף קריסטאָף'ן, און בסוד מורא געהאַט — כאַטש ער האָט זיך ניט מודה געווען אין דער נידעריגער מחשבה — פאַר זיין ברודער'ס קינפטיגען ערפאַלג, — (וואָרום ער האָט גענוג פאַרשטאַנד געהאַט צו דערפיהלען זיין ברודער'ס קראַפט אום מורא צו האָבען אַז אַנדערע זאָלען עס אויך ניט דערפיהלען) — רודאַלף האָט זיך גאַר מחיה־געווען צו צוקוועטשען קריסטאָף'ן אונטער דער געוויכט פון זיין גרויסקייט. ער האָט זיך פריהער קיינמאָל ניט אומגעקוקט אויף זיין מאַמען. כאַטש ער האָט געדאַמט אַז זי לעבט ניט אין רייכטום, און כאַטש ער איז בכח געווען איהר צו העלפען, האָט ער דאָס אַלין געלאָזט אויף קריסטאָף'ן: ווען ער האָט זיך אַבער דערוואוסט פון קריסטאָף'ס פלאַן, האָט ער אין זיך פלוצלונג אויסגעפונען אַ גאַנצען אוצר פון ליעבע. ער איז שטאַרק אין כּעס געוואָרען פאַר וואָס ער וויל פאַרלאָזען זיין מאַמען און עס אָנגערופען אַ נידערטרעכטיגען עגאָיזם. ער האָט געהאַט די הוצפּה דאָס צו זאָגען קריסטאָף'ן אין פנים אריין. ער האָלט איהם אָנגעדאַמט מיט אַ גרויסקייט מינער ווי מען מוסר'ט אַן אַ קליין קינד וואָס איז ווערט אַ קאַנטשיק. ער האָט איהם אויפ'ן שטייגער פון אַ לעהרער דערמאַנט אַן זיינע פליכטען צו דער מאַמען, און די אָפּפער וואָס זי האָט געבראַכט צו־לייב איהם. קריסטאָף איז אויפגעשפרונגען פון כּעס און אויפגענונג. ער האָט רודאַלף'ן אַרויסגעבריקעט דורך דער

טיר און איהם אָנגערופען לומפ און הינטישער היפאָקריט. רודאָלף האָט זיך נוקם געווען, אַנרייצענדיג זיין מאַמען געגען איהם. לואיזע האָט זיך דעריבער אָנגעהויבען איינצוריידען אַז קריסטאָף האַנדעלט ווי אַ שלעכט קינד. זי האָט געהערט ווי מ'חור'ט איבער אַז ער האָט ניט דאָס רעכט אוועקצו-פאַהרען און זי האָט זיך מיט'ן נאַנצען האַרצען אָן דעם אַנ-געכאַפט. אַנשטאָט זיך צו האַלטען ביים וויינען וואָס איז אייגענטליך געווען איהר שטאַרקסטע געוועהר, האָט זי זיך גענומען מאַכען קריסטאָף'ן ביטערע און אומגערעכטע פאַר-וואורפען וואָס האָבען איהם אויפגערעגט. זיי האָבען זיך איינער דעם צווייטען געזאָגט אומאַנגענעהמע זאָכען און דער פּועל יוצא איז געווען אַז קריסטאָף וואָס האָט זיך נאָך ביז דעמאָלט געקוויינקעלט, האָט אָנגעהויבען וואָס שנעלער זיך צו צוגרייטען צו דער רייזע. ער האָט געוואוסט אַז די גוט-האַרציגע שכנים האָבען רחמנות אויף זיין מאַמען און אַז אַלע ארום באַטראַכטען זי פאַר אַ קרבן און א י ה ם פאַר אַ גזלן. ער האָט אָבער איינגעקוועטשט די ציין און זיך פעסט געהאַלטען ביי זיין באַשלוס.

די טעג זיינען אריבער. קריסטאָף און לואיזע האָבען כמעט ניט גערעדט צווישען זיך. אַנשטאָט הנאה צו האָבען פון דער קלענסטער רגע, פון די לעצטע פאַר טעג וואָס זיי זיינען נאָר פאַרבליבען צוזאַמען, האָבען די צוויי זיך-ליעבענדי-גע באַשעפּענישען צו נישט-געמאַכט די קורצע צייט — ווי ער טרעפט גאָר אַפט — מיט אַ שווערען, אומזיסטען רוגז וואו די ליעבשאַפט ווערט פאַרשלאַנגען. זיי פלעגען זיך נאָר זעהן ביים טיש, וואו זיי פלעגען זיצען איינער אַנטקעגען דעם צווייטען, זיך ניט אַנקוקענדיג, ניט ריידענדיג, זיך צווייג-גענדיג צו עסען א פאַר ביסענס ניט אזוי צוליבעז'ן עסען ווי

ווי צוליעב'ן אויסזעהן. קריסטאף'ן פלעגט קוים געלינגען ארויסצורייסען א פאר ווערטער פונ'ם האלץ; לואיזע פלעגט איהם אבער ניט ענטפערען; און שפעטער, ווען זי פלעגט וועלען ריידען, האט ער שוין געשווינגען. די לאגע איז געדווארען אומערטרעגליך פאר ביידען, און וואס מעהר זי האט זיך פארצויגען אלץ שווערער איז זי געווארען. וועלען זיי זיך טאקע אזוי פאנאנדערשיידען? לואיזע האט אנגעהויבן בען צו פארשטעהן, אז איהר האנדלונג איז אומגערעכט און אומגעלומפערט; זי האט אבער צו שטארק געליטען כדי נאך צו וויסען ווי אזוי וויעדער צו געווינען איהר זעה'ס ליבע וואס זי האט שוין געהאלטען פאר פארשפיעלט, און צו געדריינען וועלכעזעס-איז מיטעל ווי איהם אפצוהאלטען פון דער רייזע, וואס זי האט נאך אלץ ניט געוואלט אפילו פאר שטעהן. קריסטאף האט פאר'נב'טערהייט געקוקט אויף איהר בלייך און געשוואלען פנים און ס'האט איהם ממש געשניטען אין הארצען פון געוויסענביסען. אבער זייענדיג באשלאסען אוועקצופאהרען און וויסענדיג אז ס'איז א פראגע פון לעבען אבער טויט, האט ער, ווי א שוועכלינג, שוין געוואלט זיין אוועק פון איהר און דערמיט אנטלויפען פון זיינע געוויסענביסען.

זיין אוועקפאהר איז געווען באשטימט אויף איבער-מארגען. איינער פון זייערע טרויעריגע מאלצייטען האט זיך נאך-וואס געענדיגט. אוועקגעהענדיג פון דער וועטשערע וואו זיי האבען קיין איין ווארט ניט איבערגעביטען צווישען זיך, האט זיך קריסטאף צוריקגעצויגען אין זיין צימער; און זייענדיג פאר'ן טיש מיט'ן קאפ צווישען די הענט, ניט קאך נענדיג טאן קיין זאך, איז ער געווען פארטיעפט אין שווערע מחשבות. ס'איז שוין געווארען שטארק שפעט — באלד א

זייגער איינס ביי נאכט. פלוצלונג האָט ער געהערט דעם גערויש פון אַן איבערקעהרטען שטול אין דערבייאגען ציי מער. די טיר האָט זיך געעפענט און זיין מאַמע בלויז אין העמד, מיט באַרוועסע פיס האָט זיך שלוכצענדיג געוואָרפען אויף זיין האַלז. זי האָט געברענט פון פיבער, געקושט איהר זוחן און געקרעכצט כלִיפּענדיג פאַרצווייפעלט:

— פּאַהר ניט אוועק! פּאַהר ניט אוועק! איד בעט דיך! איד בעט דיך! מיין קינד, פּאַהר ניט אוועק!.. כ'וועל דאָס ניט אויסהאַלטען... איד קאַן דאָס ניט, איד קאַן דאָס ניט אויסהאַלטען!..

צוטומעלט און דערשראַקען, האָט ער זי געקושט און געהאַלטען אין איין זאַגען:

— באַרוהיג זיך, טייערע מאַמע מיינע, באַרוהיג זיך, איד בעט דיך!..

אַבער זי האָט ווייטער געיאַמערט:

— איד קאַן דאָס ניט אויסהאַלטען... כ'האַב נאָר דיך... אויב דו פּאַהרסט אוועק, וואָס וועט פון מיר ווערען? כ'וועל שטאַרבן אויב דו פּאַהרסט אוועק. איד וויל ניט שטאַרבן בען ווייט פון דיר. איד וויל ניט שטאַרבן אליין. וואַרט ביז איד וועל שוין זיין טויט!..

איהרע ווערטער האַבען איהם צוריסען דאָס האַרץ. ער האָט ניט געוואוסט וואָס איהר צו זאַגען אום זי צו טרייסן מען. וואָס פאַר אַ טענות האַבען געקאַנט ווירקען קעגען דעם שטורם פון לייעבע און שמערץ! ער האָט זי גענומען אויף די קנייה און זי געפרואווט באַרוהיגען מיט קושען און צערטליכע ווערטער. די אַלטע איז ביסלעכווייז שטילער גע- וואָרען און בלויז שוואַך געוויינט. ווען זי איז שוין געווען איינגעשטילט, האָט ער איהר געזאַגט:

— לעג דיך צוריק שלאָפּען: וועסט זיך פאַרקיהלען.
 זי האָט וויעדער געזאָגט:
 — פּאָהר ניט אוועק!
 ער האָט איהר גאָר שטיל געענטפערט:
 — כ'וועל ניט אוועק פּאָהרען.
 זי האָט אויפגעציטערט און איהם אָנגעכאַפּט פאַר דער
 האַנט:

— אמת? — האָט זי געפרעגט. — אמת?
 אַז ענטמוטיגטער האָט ער אָפּגעדריעהט דעם קאַפּ:
 — מאַרגען, — האָט ער געזאָגט, — מאַרגען וועל איך
 דיר זאָגען... לאָז מיך אליין, איך בעט דיך! ...
 זי האָט זיך געהאַרבזאַם אויפגעהויבען און איז צוריק-
 געגאַנגען אין איהר צימער.

דעם צווייטען פריהמאָרגען האָט זי זיך געשעהמט מיט
 דעם משונה'דיגען קריזיס וואָס איז אויף איהר אין מיטען
 דער נאַכט אָנגעפאַלען ווי אַ משוגעת, און זי האָט געציטערט
 איבער דעם וואָס איהר זוהן וועט איהר זאָגען. זי האָט אויף
 איהם געוואַרט זיצענדיג אין אַ ווינקעל פון צימער און גער-
 האַלטען אַ געניי כּדי מיט וואָס צו זיין פאַרנומען. איהרע
 הענט האָבען עס אָבער ניט געקאָנט האַלטען און זי האָט עס
 אראָפּגעלאָזט. קריסטאָף איז אריינגעקומען; זיי האָבען זיך
 אין אַ האַלבען קול געזאָגט „גוט-מאָרגען“ און זיך ניט גער-
 קוקט אין די אויגען אריין. ס'איז געווען טונקעל, ער האָט
 זיך אוועקגעשטעלט פאַר'ן פענסטער מיט דער פלייצע צו
 זיין מאַמען און איז געבליבען שטיל. אַ קאַמף איז אין איהם
 אָנגעגאַנגען; ער האָט שוין פריהער גאַנץ גוט געוואוסט
 וואָס דער רעזולטאַט וועט זיין, נאָר ער האָט געוואַלט אויף
 אַ צייט עס אָפּהאַלטען. לאַויזע האָט מורא געהאַט זיך צו

ווענדען מיט א ווארט צו איהם און דערמיט ארויסרופען דעם
ענטפער וואס זי האט דערווארט און וואס האט זי געשראָ-
קען. זי האט זיך אָנגעשטרענגט וויעדער אָנצוהויבען איהר
געניי; זי האט אָבער ניט געזעהן וואָס זי טוט און די נאָדעל
האט זיך געפלאָנטערט. אין דרויסען האט גערעגענט. קריס-
טאָף איז נאָך אַ לאַנגען שטיל־שווייגען צו איהר צוגעקומען.
זי האט זיך ניט אַ ריהר געמאַן, נאָר איהר האַרץ האט גע-
קלאַפּט. קריסטאָף האט אומבאַוועגליך אויף איהר געקוקט;
דאָן איז ער פלוצלונג געפאלען אויף די קנייה און איינגענראָ-
בען זיין פנים אין איהר שוים, און ניט אויסריידענדיג קיין
וואָרט האט ער געוויינט. דעמאָלט האט זי פארשטאַנען אַז
ער פאַרבלייבט און אַ טויטליכע אַנגסט איז איהר אַראָפּ פון
האַרצען. — באַלד איז אָבער דאָרט אַריין דאָס געוויסענ-
ביס; זי האט דערפיהלט דעם ווערט פון דעם וואָס איהר
זוהן איז מקריב צוליעב איהר, און זי האט אָנגעהויבען צו
ליעבען אַלץ וואָס קריסטאָף האט פריהער איבערגעלימען
בעת ער האט זי געוואָלט מקריב זיין. זי האט זיך צו איהם
צוגעבויען און איהם באַדעקט דעם שטערן און די האַר מיט
קושען. זייער צער און זייערע טרערען האַבען זיך אין דער
שטיל פאַרמישט. ענדליך האט ער אויפגעהויבען דעם קאָפּ,
און לואיזע, געהמענדיג זיין פנים צווישען איהרע הענט,
האט אויף איהם געקוקט, איין אויג קעגען אַנדערען. ס'האט
זיך איהר געוואָלט זאָגען:

— פאָהר אוועק!

זי האט אָבער ניט געקאָנט.

איהם האט זיך געוואָלט זאָגען:

— איך בין צופרידען צו בלייבען.

ער האט אָבער ניט געקאָנט.

די לאַגע איז געווען אַ פאַרפלאַנטערטע. קיין איינער פון זיי האָט זי ניט געקאָנט ענדערען. זי האָט געזיפּצט — און מיט ליַעבע און צער געזאָגט:
 — אַד! ווען מיר זאָלען אַלע קאָנען געבאָרען ווערען צוזאַמען, כדי צו שטאַרבען צוזאַמען!
 די נאַיווע רייד האָבען איהם דורכגענומען, אָנגעפילט מיט צערטליכקייט. ער האָט זיך אָפּגעווישט די טרערען, זיך אָנגעשטרענגט צו שמייכלען און געזאָגט:
 — מיר וועלען אַלע שטאַרבען צוזאַמען.
 זי האָט איבערגעפרעגט:
 — אמת טאַקע? דיר פאַרדריסט ניט?
 ער האָט זיך אויפגעהויבען.
 — כ'האַב שוין געזאָגט. לאַמיר מעהר דעריבער ניט ריידען. פאַרפאַלען.

קריסטאָף האָט געהאַלטען וואָרט. ער האָט שוין מעהר פון אוועקפאַהרען ניט גערעדט; ניט ווילענדיג האָט ער אָבער דערפון געטראַכט. ער איז פאַרבליבען: ער האָט אָבער זיין מאַמען געמאַכט טייער צו באַצאָהלען פאַר זיין אָפּפער מיט זיין שטענדיגען אומעט און שלעכטער שטימונג. און לואיזע, אומגעלומפערט — נאָך מעהר אומגעלומפערט דערפאַר ווייל זי האָט געוואוסט אז זי איז עס און צוליב דעם שטענדיג געמאַז וואָס מ'דאַרף ניט טאָן — לואיזע, כאַטש זי האָט גאַנץ גוט געוואוסט די אורזאַך פון זיין ליידען, פלעגט צו שטעהן, ער זאָל דאָס איהר זאָגען. זי פלעגט איהם פשוט פלאַגען מיט איהר ליַעבע, איהרע טענות. איהר אויפגערגעמע, אומרוהיגע נאַטור האָט איהם שטענדיג דערמאַנט ווי ווייט פאַרשיידען זיי זיינען איינער פונ'ם צווייטען, ווי אויך דאָס וואָס ער האָט גראַד געזוכט צו פאַרגעסען. ווי פיעל מאל

האָט ער געוואָלט פארטרויליך אויפּעפּענען פאר איהר זיין האַרץ! אָבער פונקט בעת ער האָט שוין אַנגעהויבען ריידען האָט זיך די כינעזישע וואַנט אוועקגעשטעלט צווישען זיי, און ער פלעגט ווייטער אין זיך האַלטען באַגראַבען זיינע סודות. זי האָט עס דערפיהלט, זי האָט אָבער ווי מורא געד האָט ארויסצורופען זיין פארטרויען — אָדער זי האָט אפשר ניט געוואוסט ווי דאָס צו טאָן. ווען זי האָט דאָס שוין יאָ געפרוואוט, איז איהר בלויו געלונגען נאָך טיעפער אין איהם איינצוגראַבען די סודות וואָס האַבען איהם אַזוי שווער געדריקט, און וואָס ער האָט געברענגט א צווייטען איבערצוגעדען.

א סך קלייניגקייטען, קאפּריזען האַבען זי דערווייטערט פון איהם און איהם אויפגערעגט. די גוטע אַלמינקע איז געדווען א ביסעל נאָריש און קינדיש ווי א סך אַלמע לייט. ס'פלעגט זיך איהר כמעט שטענדיג וועלען ריידען פון די שכנים; — זי האָט א חוץ דעם געהאַט דעם צערטליכען געפיהל פון די אַמען וואָס דערמאָנען תמיד אַז די גאָר קינד דערישע נאָרישקייטען, און אַלץ וואָס איז פארבונדען מיט דער וויגאַלע. ס'איז אַזוי שווער אַנגעקומען דערפון ארויס צוקריכען און צו ווערען א דערוואַקסענער מענש! און יוליעאַ'ס אַם מוז פאר אייך שטענדיג אויסשפּרייטען די שמוציגע ווינדעלאך, די קליינליכע געדאַנקען, די גאַנצע צרה'דיגע צייט ווען די נייוואַקסענדע נשמה קעמפט געגען דער פראַסטער, נידעריגער מאַטעריע און דער שטיקענדער סביבה!

און אין מיטען פון דעם אַלעמען פלעגט זי פלוצלונג ווערען ריהרענד־צערטליך צו איהם — ווי צו א קליין קינד;

— דאָס פלעגט איהם דורכנעהמען מיט וואַרימקייט, איהם הינדרייסען — ווי א קליין קינד.

דאָס ערנסטע איז געווען דאָס וואָס זיי האָבען פון פריהמאָרגען ביז'ן אָבענט געלעבט צוזאַמען, שטענדיג צו זאַמען אַפּגעזונדערט פון דער גאַנצער וועלט. ווען צוויי מענשען ליידען און קאַנען איינער דעם צווייטענ'ס ליידען ניט דערלייכטערען, איז עס אַן אומגליק זיי אויפצורייצען; און א צייט קומט, ווען איינער באַטראַכט דעם צווייטען אַלס פאַראַנטוואָרטליך פאַר זיינע יסורים; — און ביידע גלויבען דערין סוף כל סוף. ס'איז בעסער צו זיין אליין; מ'ליידט כאַטש אליין.

זייער צוזאַמען-לעבען איז פאַר זיי געווען א טאַג-טעג-ליכע מאַטערניש. זיי וואַלטען זיך דערפון אפּשר קיינמאַל ניט באַפּרייט, וואו דער צופאַל וואַלט ניט געקומען, ווי עס געשעהט אַפט, און איבערגעשניטען דעם קנופּ און געענדערט אויף א שיינבאַר טרויעריגען שטייגער — איז אמת'ן אָבער אויף א רעכטען שטייגער — די גרויזאַם-אומבאַשטימטע לאַג-גע איז וועלכער זיי האָבען זיך געראַנגעלט.

ס'איז געווען א זונטאג אין אקטאבער, זייגער פיער נאך מיטאג. דאס וועטער איז געווען וואונדער-שעהן. קריסטאף איז געהאט געבליבען דעם גאנצען טאג אין זיין צימער, פארטראכט, פארטיעפט אין זיין אומעט. ער האט עס שוין מעהר ניט געקאנט פארטראגען. א א ווילדער באגעהר האט איהם געטריבען ארויסצוגעהן שפא- צירען, לויפען, פארווענדען די ענערגי, אויסגעמאטערט צו ווערען פון מיערקייט אבי צו פארגעסען אן זיינע טרויעריגע מחשבות.

ער איז געווען זייט דעם פריהעריגען אבענט ברוגז/לאך אויף זיין מאמען. ער האט שוין געהאלטען ביים אוועק געהן ניט זאגענדיג איהר „א גוטען טאג“. אבער אויף יענער זייט טיר האט ער א קלער געמאן וואס פאר א וועהטאג ער וועט איהר דערמיט פארשאפען, דעם גאנצען אבענט בעת זי וועט זיין אליין. ער איז צוריק אריינגעגאנגען און זיך כלומרשט אליין געוואלט איינריידען, אז ער האט עפעס פאר- געמען אין צימער. די טיר פון זיין מאמע'ס חדר איז געווען האלב-אפען. ער האט אריינגעשמעקט דעם קאפ, דורך דער עפענונג באטראכט זיין מאמען א פאך מינוטען... (ס'אר א וויכטיגען ארט ס'איז באשערט געווען די פאך מינוטען צו פארנעהמען אין זיין ווייטערדיגען גאנצען לעבען!...) לואיזע איז נאך וואס געווען צוריקגעקומען פון קירך. זי איז געזעסען אויף איהר געוועהנליך-באליעבטען ארט, ביים ווינקעל נעבען פענסטער. די ווייס-שמוציגע און גע-

שפאלטענע וואַנט פון דעם אַנטקעגנענדיגען הויז האָט פאַר-
שטעלט די ליכט פון די אויגען; פון איהר ווינקעל האָט
מען אַבער געקאָנט זעהן אין דער רעכטער זייט, איבער די
צוויי הויפענס פון די דערבייאַגע הייזער, א גרין־באַגראַזט
שטיקעל ערד אַזוי גרויס ווי א האַנט־טיכעל. אויף דעם
פענסטער־געזימס האָבען זיך ווילדע בלומען פון א טאָפּ גע-
צויגען אויף די דינע שטריקלאך, געקלעטערט און פאַר-
וועבט אויף א לייטער און א זונען־שטראַהל האָט זיי
גענלעט. לואיזע איז געזעסען אויף א נידעריגען שטול מיט'ן
רוקען איינגעבויען איבער איהר גרויסער ביבעל אויפ'ן שויס,
אַבער ניט געלעזען. מיט די הענט פאַרלייגט אויפ'ן בוך —
איהרע הענט מיט די אַנגעשוואַלענע אַדערען און די פיער-
עקיגע, געבויענע נעגעל פון אַן ארבייטערין — האָט זי אַנ-
קוועלענדיג, ליעבליך געקוקט אויף דער קליינער פלאַנץ און
אויף דעם שטיקעל הימעל וואָס מ'האָט דורגעזעהן. דער אַפ-
שיון פון דער זון אויף די גרין־באַגראַלדעטע בלעטער האָט
באַליכטען איהר אויסגעמאַטערטען רויטליכע־געפלאַקטען
פנים, איהר ווייסע, שעהנע און דיקליכע האָר און איהר
שמייכלענדיגע, האַלב־אַפענע מויל. זי האָט הנאה געהאַט
פון דער אַפרוה־שטונדע. ס'איז פאַר איהר געווען די בעס-
טע שעה אין דער וואַך. זי האָט דאָס אויסגענוצט, זיך פאַר-
טיעפנדיג אין דעם זיס־שווערמערישען געפיהל וואָס איז
אַזוי אַנגענעהם פאַר די וואָס ליידען, און אין וועלכען, האַלב
כאטויבט און פאַר'חלומ'ט, בלייבט שטיל אַלץ, אחוץ דאָס
האַלב־איינגעשלאַפענע האַרץ.

— מומער, — האָט ער געזאָגט — עס ווילט זיך מיר
ארויסגעהן. איך געה מיר א ביסעל דורכשפאַצירען ארום
דעם בואיר; איך וועל צוריקקומען שפעטלאך.

לואיזע האָט געדערעמעלט און לייכט אויפגעציטערט הערענדיג זיין קול. זי האָט אויסגעדריעהט דעם קאָפּ צו איהם און איהם אָנגעקוקט מיט איהרע גוטע, פרידליכע אויגען.
 — געה, קינד מיינס, — האָט זי געזאָגט — האָסט רעכט; געה ווי פיעל דו ווילסט. דאָס וועטער איז שעהן. זי האָט איהם צוגעשמייכעלט. ער האָט צו איהר אויך געשמייכעלט. א וויילע האָבען זיי זיך אָנגעקוקט, און דער נאָך געזאָגט „א גוטע נאכט“, צושאָקלענדיג מיט'ן קאָפּ און צוואוינקענדיג מיט די אויגען.

ער האָט שטיל פאַרמאכט די טיר. זי האָט זיך וויעדער פאַרטיפט אין איהר חלום אויף וועלכען איהר זוהן'ס שמיידלעך האָט געוואָרפען א לייכטענדען שטראַהל ווי דער זונען שטראַהל אויף די בלייכע בלעטלאך פון די ווינד-בלומען.
 און אזוי האָט ער זי פאַרלאָזט — אויפ'ן גאַנצען לער

בען.

אז אבענט אין אקטאבער. א בלייבע, ווארעמליכע זון. די שמאכטענדע לאנדשאפט ווערט אנדרעמעלט. די קליינע גלעקלאך פון די שטעדטלאך און דערפלאך קליינען פאמעלאך אפ אויף די שטילע פעלדער. דא און דארט, אויף דער פאר-אקערטער ערד, הויבען זיך לאנגזאם אויף גאנצע זיילען רויך. א לייכטער געפעל שוועבט פון דער ווייטענס. א ווייסער טומאן טוליעט זיך צו דער פייכטער ערד און ווארט אויף דער נאכט, ער זאל זיך אויפהויבען... א יאגד-הונט, מיט דער נאז אויף דער ערד, לויפט ארום און מאכט דערביי קיין לעכדיגע רעדער אויף א פעלד מיט בורעקעס. גאנצע מחנות וואראנעס דרעהן זיך אונטער'ן גרויען הימעל.

קריסטאף איז געגאנגען א פאר'חלום'טער אהן א ציעל. — דאד האט ער, ווי אינסטינקטיוו געשפאנט אין א געווי-סער ריכטונג. זינט עמליכע וואכען האבען זיינע שפאצירען ארום שטאט, ווילענדיג אדער ניט, שטענדיג זיך געדרעהט ארום א דאָרף, וואו ער איז זיכער געווען צו באגעגענען א שעהן מיידעל וואס האט איהם צוגעצויגען. ס'איז בלויז גע-ווען א רייצענדע צוציהונג, אבער א גאנץ שטארקע, און א מעהר-וועניג אומרוהיגע. קריסטאף האט כמעט שטענדיג גע-מוזט אימעצען ליעב האבען; און זיין הארץ איז זעלטען-ווען געווען ליידיג: ס'איז דאָרט אלעמאל געווען עפעס א שעהן געשטאלט וואס איז זיין אפגאט געווארען. ס'האט איהם גאנץ אפט וועניג-וואס געארט צו דער אפגאט ווייסט פון זיין ליעבע: זיין באגעהר איז געווען צו ליעבען. דער פיער האט

זיך קיינמאל ניט געטארט אויסלעשען, עס דארף קיינמאל
ניט ווערען פינסטער אין הארצען!

דער נייער פלאם איז אנגעצונדען געווארען פון א
פוערס-מיידעל, וועלכע ער האט באגעגענט, ווי אליעזר
רבקה'ן, ביי א ברונים; זי האט איהם אבער ניט אנגעכאטען
צו טרינקען: זי האט איהם באשפריצט דעם פנים מיט וואס-
סער. קניהענדיג נעבען ברעג פון א וואסערעל בארג-אראפ
צווישען צוויי ווערבע-כוימלאך וועמעס ווארצלען האבען
ארום איהר געמאכט ווי א נעסט, האט זי מעשה-כריה געווא-
שען גרעט, און איהר צונג האט פונקט אזוי געארבייט ווי
איהרע הענט: זי האט געשמועסט און שטארק געלאכט מיט
די אנדערע דארפס-מיידלאך וואס האבען געוואשען אנטקע-
גען איהר, אויף דער אנדערער זייט פונ'ם טייכעל. קריס-
טאף האט זיך געהאט געלעגט אויפ'ן גראז ניט ווייט, און
מיט'ן קאפ אנגעשפארט אויף דער האנט האט ער אויף זיי
געקוקט. זיי זיינען דערפון ניט פארשעהמט געווארען: זיי
האבען ווייטער געפלוידערט, און צייטענווייז אויף א גאנץ
וויציגען און שארפען שטייגער. ער האט זיך קוים צוגעהערט
צו זייערע רייד: ער האט בלויז געהערט דעם קלאנג פון זיי-
ערע לאכענדיגע שטימען, וואס האט זיך פארמישט מיט'ן
קלאפען פון די גרעט, מיט'ן רעווען פון די קיה ווייט אויף
די לאנקעס; און ער האט גע'חלום'ט, און אויף קיין רגע ניט
אראפגענומען די אויגען פון דער שעהנער וועשערין. א לוס-
טיג, יוגענדליך פנים פלעגט איהם דערפרעהן אויף א גאנצען
טאג. — די מיידלאך האבען זיך באלד ארומגעזעהן וועמען
ער שענקט זיין אויפמערקזאמקייט; זיי האבען אנגעהויבען
מאכען צווישען זיך שטעכעדיגע כאמערקונגען, און זי איז
וועמען ער האט זיך פאראינטערעסירט, — האט איהם צו-

געוואָרפֿען די בייסענדסטע ווערטלאַך. אזוי ווי ער האָט זיך אָבער ניט געריהרט פֿון אַרט, האָט זי אָנגענומען אַ פּאַס אויסגעוואַשענע און אויסגעדריעהטע וועש און אָנגעהויבען אויסצולענען אויף די בוימלאַך, זיך דערנעהענטערענדיג צו איהם כדי איהם בעסער צו זעהן. פֿאַרבייגעהענדיג נעבען איהם האָט זיך איהר איינגעגעבען איהם אָפּצושפּריצען מיט די נאַסע ליילאַכער, און איהם אָנצוקוקען העז'ה'דיג, לאַכענדיג. זי איז געווען אַ צאַרטע אָבער פּעסטיגעבויטע, און געהאַט אַ פּעסטע, עטוואַס אַראַפהענגענדיגע מאַרדעטשקע, אַ קורצע נאַז, שעהזגעבויגענע ברעמען, טונקעל־בלויע אויגען: בלוי־שטשענדיגע, געוואַנטע און שטרענגע, אַ שעהן מויל מיט גראַ־בע ליפּען, אַביסעל אָנגעבלאָזענע ווי ביי אַלטי־גריכישע מיידל־לאַך, אַ מאַסע בלאַנדע האַר פאַרדרעהט אויפ'ן נאַקען און אַ געזונטע נאַטור־פאַרב פֿון הויט. זי האָט געטראָגען דעם קאַפּ גלייך, צוגעשמייכעלט ביי יעדען וואָרט וואָס זי האָט אַרויסגערעדט און אפילו ווען זי האָט געשוויגען, און געגאַנגען ווי אַ מאַנסביל, וואַרפענדיג מיט איהרע פֿון זון אָפּגעברענטע הענט. — זי האָט ווייטער אויסגעלענט די וועש און געקוקט אויף קריסטאָפּ'ן מיט אַ רייצענדען בליק — וואַרטענדיג ער זאָל ריידען. קריסטאָפּ האָט אויף איהר אויך אויסגעשמעלט די אויגען, אָבער עס האָט זיך איהם גאָר ניט געוואַלט ריידען מיט איהר. צולעצט האָט זי אויסגעשאַסען מיט אַ גע־לעכטער גלייך איהם אין פנים אריין און זיך אומגעקעהרט צו איהרע חבר'טעס. ער איז געבליבען ליגען אויסגעשטרעקט אויפ'ן זעלבען אַרט ביז'ן אָבענט, און געזעהן ווי זי געהט אוועק מיט אַ פּאַק אויף די פלייצעס, די הענט פאַרלעגט אויף דער ברוסט, דעם רוקען געבויגען, ריידענדיג און לאַכענדיג אַזאָ אַ שיעור.

ער האָט זי וויעדער געפונען אין צוויי־דריי טעג ארום אויפ'ן שטאָטישען מאַרק און ארום איהר א קופע מיט מעהרן. טאָמאָטען, אונגעקעס און קרויט. ער איז אַרומגעגאַנגען פאַמעלאַך און זיך צוגעקוקט צו די אלע הענדלערינס וואָס זיינען געשטאַנען, אַלע איז איין רייהע פאַר זייערע קוישען. דער פּאַליצייסקער איז צוגעגאַנגען צו עטליכע פון זיי מיט זיין טייסטער און די צונויפגעלעגטע בילעטען, צוגעהענדיג דיג א מטבע און געבענדיג א פאַפירעל. די קאווע־הענדלעך ריין איז געגאַנגען פון איין רייה צו דער אנדערער, טראָגענדיג א פולען קאַרב מיט קאווע־טעפלאַך. אַן אַלטע מאַנאַשקע, א פרויליכע און געזונטע, איז אַרומגעגאַנגען דעם מאַרק מיט צוויי גרויסע קערב אויף די הענט, און אַהן איבעריגער עניות געבעטעלט גרינס, ריידענדיג דערביי וועגען באַרמ־הערציגען גאַט. פון אַלע זייטען האָט מען געשריען; די אַלטע וואָגענס מיט די גרוי־געפאַרבטע וואָג־שאַלען האָבען געטאַנצט און אָפגעקלונגען ווי קייטען; גרויסע הינט אייני־געשפאַנט איז קליינע וועגעלאַך האָבען לוסטיג געביללט, שטאַלץ מיט זייער וויכטיגער ראַלע. אין מיטען פון דעם געדרענג האָט קריסטאָף דערזעהן רבקה'ן; — איהר אמת'ער נאַמען איז געווען לאַרבען (עלעאַנאָרע). — אויף איהרע בלאַנדע האָר איז געלעגען א גרויס ווייס־גרינע קרויט־בלאָט וואָס האָט אויף איהר אויסגעזעהן ווי א פיין־געשניטען דאַני־טעלען היטעלע. זיצענדיג אויף א קויש, און פאַר זיך א באַרג געלע ציבעלעס, קליינע, רויטליכע ברוקוועס, גרינע בעב־לאַך און רויטע עפעל, האָט זי אָפּעטיטלאַך גענעסען אין עפעל נאַכ'ן צווייטען זיך ניט קימערענדיג זיי צו פאַרקויפּען. זי האָט גענעסען אַהן אַן אויפהער. פון צייט צו צייט האָט זי זיך אָפּגעווישט דעם פנים און דעם האַלז מיט איהר פאַר־

טוף, אויפגעהויבען איהרע האַר מיט די אַרעמס, זיך געריבען די באַקען, די אַקסלען און די נאָז מיט דער האַנט. אַדער זי האָט מיט די הענט אויף די קניו געהאַלטען אין איין וואַרפען פון איין האַנט אין דער אנדערער אַ הויפּען אַרבעס, און געקוקט רעכטס און לינקס מיט אַ פּוילער, גלייכגילטיגער מינע. זי האָט אַבער געזעהן אַלץ וואָס קומט פאַר אַרום איהר. כאַטש זי האָט זיך געמאַכט ניט־וויסענדיג, האָט זי ניט פאַרפּעהלט קיין איין בליק פון די וואָס מ'האַט איהר צוגעוואַרפען. זי האָט געזעהן קריסטאָף. ריידענדיג מיט די קוננים האָט זי אויף אַן אייגענעם שטייגער געוואוסט ווי אויפצוהויבען די ברעמען און זעהן איבער זייערע קעפּ איהר פאַרעהרער. זי האָט זיך געהאַלטען ערנסט און מיט חשבות ווי אַ פאַפּסט; אין זיך אַבער האָט זי געלאַכט פון קריסטאָף. ער איז עס דאָס טאַקע ווערט געווען: ער איז געשטאַנען ווי אַ צוגעקאוועטער עטליכע טריט פון איהר און זי ממש גע־שלאָנגען מיט די אויגען; און נאָכדעם איז ער אוועקגעגאַנגען געז. ניט אַרויסריידענדיג קיין וואָרט צו איהר. ער האָט ניט געהאַט דעם מינדסטען פאַרלאַנג דאָס צו טאָן.

ער איז עטליכע מאל געקומען און זיך אַרומגעדריעהט אויף'ן מאַרק און אַרום דעם דאַרף וואו זי האָט געוואוינט. זי פלעגט אַרומגעהן אַהין און צוריק איבער'ן הויף פון דער פּערמע; ער פלעגט זיך אַפּשטעלען אויפ'ן טראַקט צו קוקען אויף איהר. ער האָט זיך ניט מודה געווען אַז ער קומט אַהין צוליב איהר, און איז אמת'ן פלעגט ער דאָס טאָן ווי אַהן זיין וויסען. בעת ער פלעגט זיין פאַרטיפּט (ווי עס פלעגט געשעהן) איז אַ קאַמפּאָזיציע, פלעגט ער זיך פיהלען עפעס ווי אַ נאַכט־וואַנדלער; בעת די באַוואוסטזיניגע נשמה האָט נאַכגעפּאַלט דעם מוזיקאַלישען געדאַנק, איז דער אַי־

בעריגער טייל פון זיין וועזען געבליבען אין די הענט פון דער צווייטער נשמה, דער אומבאוואוסטזיניגער, וואָס האָט געהיט די מינדסטע גייסטיגע צושטרייאונג אום צו אַנטלויפען אויפ'ן פרייען פעלד. שטעהענדיג פאר איהר פלעגט ער אָפט בלייבען א צוטומעלטער, פונ'ם הוושען פון זיינע מוזיקאלישע געדאַנקען, און קוקענדיג אויף איהר פלעגט ער ווייטער חלום'ען. ער האָט ניט געקאָנט זאָגען אַז ער איז אין איהר פארליעבט, ער האָט דערפון אפילו ניט געקלערט. ער האָט בלויז הנאה געהאַט זי צו זעהן: ניט מעהר. ער האָט זיך ניט אָפגעגעבען קיין חשבון און ניט פארשטאַנען דעם באַגעהר וואָס טרייבט איהם אַלץ צו איהר.

זיין אַפטער צוריקקומען האָט אָבער אויפגעבונדען די ביזע צינגער. די מענשען אויף דער פערמע האָבען זיך דערריבער געוויצעלט, און מען איז צום סוף דערגאַנגען ווער קריסטאָף איז. מ'האַט איהם איבעריגענס צורוה געלאָזט, ווייל ער האָט קיינעם ניט געטשעפעט. באמת האָט ער אויסגעזעהן נאָריש, אָבער דאָס האָט איהם ניט געאַרט.

אין דאָרף איז געווען א יום־טוב. אינגלאך האָבען אויס־געשאַסען פֿייער־ווערק און געשריען: „עס לעבע דער קייזער! האָד!“ מ'האַט געהערט דאָס מעקען פון א קאלב איינגעד־שפּאַרט אין א שטאַל און דעם געזאַנג פון טרינקער אין קרעטשמע. פּאַפֿירענע שלאַנגען מיט עקען פון קאַמעטען זיינען ארומגעפּלויגען אין געפּלאַטערט אין דער לופט אי־בער די פעלדער. די היהנער האָבען מיט א משונה'דיגען פלייס געגריבעלט אין שטרוי און אין א גאַלד־געלער קופּע מיסט. דער ווינט האָט שטאַרק צובלאָזען זייערע פּעדערען גראַד ווי די קליידער פון אַלטע דאַמען. א העל־רויטליכער חור איז געשמאַק געשלאָפּען אויף א זייט ביי דער זון.

קריסטאָף איז גלייך געגאַנגען צו דער קרעטשמע „די דריי קעניגע“ מיט איהר רויטען דאָד, איבער וועלכען ס'האַט געפּלאַטערט א קליינע פּאַהן. שנורען ציבעלעס זיי־נען געהאַנגען פון פּאַרענט, און די פענסטער זיינען געווען באַצירט מיט רויטע און געלע בלומען. ער איז אריין אין שענק. דאָס גרויסע צימער איז געווען פול מיט טאַבאַק־רויך, אויף די ווענט זיינען געהאַנגען ביליגע, קאַלירטע ביל־דער און אויפ'ן בכבוד'יגסטען אָרט האָט מען געזעהן דעם קאַלירטען פּאַרטרעט פונ'ם קייזער־קעניג ארומגעראַמט מיט א קראַניץ פון דעמבע־בלעמער. מ'האַט געטאַנצט. קריסטאָף איז געווען זיכער, אז זיין שעהן פריינדין מוז דאָרט זיין. און זי איז טאַקע געווען די ערשטע וועמען ער האָט דער־זעהן. ער האָט זיך אַוועקגעשטעלט אין א ווינקעל, פון וואָ־

נען ער האט רוהיג געקאנט זיך צוקוקען צו די ריטמישע באַ-
וועגונגען פון די טענצערס. ער האט ניט געוואָלט באַמערקט
ווערען פון לאַרבען. זיין מיה איז אַבער געווען אַן אומזיסטע.
זי האַט איהם באַלד דערזעהן אין זיין באַהאַלמענעם ווייני-
קעל, און אויסדרעהענדיג אַהן א שיעור די וואַלצען, האַט זי
שנעל, פון צייט צו צייט איבער איהר טענצער'ס אַקסעל,
איהם צוגעוואונקען כדי דערמיט זיך צו פאַרויכערען אַז ער
קוקט אַליץ אויף איהר. זי האַט הנאה געהאַט איהם אויפֿ-
צורייצען און דערפאַר האַט זי געקאַקעטירט מיט די דאַרפֿס-
בחורים לאַכענדיג דערביי מיט איהר ברייטער מויל. זי האַט
הויף גערעדט און געזאָגט אַלערליי נאַרישקייטען, זייענדיג
אין דעם פּרט עהנליך צו די מיידלאַך פון דער בעסערער גע-
זעלשאַפט, וואָס גלויבען, אַז בעת מ'קוקט אויף זיי, דאַרפען
זיי לאַכען, וויזען נאַרישע קונצען פאַר דער „גאַלערי“, אַנ-
שטאַט צו האַלטען זייערע נאַרישקייטען פאַר זיך אליין. —
און זיי זיינען אפּשר דערמיט ניט אזוי נאַריש, וואָרום זיי
ווייסען גאַנץ גוט אַז די „גאַלערי“ קוקט נאָר אויף זיי אין
הערט זיך ניט צו צו זיי. — מיט די עלענבויענעס אויפֿן
טיש און די באַרד אַנגעשפאַרט אויף דער האַנט, האַט זיך
קריסטאָף צוגעקוקט צו דעם געשיקטען דרעהען זיך פון דער
מיידעל מיט איהרע ווילד־ברענענדיגע אויגען. ער איז גע-
ווען גענוג ערפאַהרען צו פאַרשטעהן איהרע כיטרע קונצען
— ניט גענוג אַבער ניט אריינצופאַלען אין זייער נעץ. אין
אַט האַט ער געברומט פון כעס, אַט שטיל געלאַכט — און
געצויגען מיט די אַקסלען שוין זיך פאַרטשעפענדיג אַז דער
פאַסטקע.

א חוץ דער מיידעל האַט אויף א צווייטער געקוקט אויף
איהם פון דער זייט: לאַרבען'ס פאַטער. א קליינער אַבער

פעסטגעבויער מענשעל, א פליכע קאָפּ, — א גראַבער קאָפּ מיט א קורצער נאָז — אַפּגעברענט פון דער זון, באַהאַנגען ארום מיט גראַב געקרייזעלטע האַר וואָס זיינען אַמאָל גע- ווען בלאַנד, ווי דירער'ס הייליגער יאָהאַנעס — גלאַט ראַ- זירט, א גלייכנילטיג פנים, מיט א לולקע אויף דער זייט פונ'ם מויל, האַט ער לאַנגזאַם אַנגעפיהרט א שמועס מיט אַ- דערע פויערים און צו דער זעלבער צייט פאר'ננב'עטערהייט געקוקט אויף קריסטאָף'ס מימיק; — און ער האַט ווי אין זיך שטיל געלאַכט. פּלוצלונג האַט ער כלומר'שט א הוסט געטאָן; א כיטרער, גנב'שער בליק איז איהם דורכגעלאָפּען דורך די גרויע אויגלאַך זיינע און ער איז געקומען זיך אוועק- זעצען ביי קריסטאָף'ס טישעל. קריסטאָף, אַן אומצופרידע- נער האַט זיך צו איהם אויסגערעהט מיט אַן אַנגעכמורע- טען פנים; ער האַט באַגעגענט דעם כיטרען בליק פון אלטען, וועלכער האַט, ניט ארויסגעהמענדיג די לולקע פונ'ם מויל, אַנגעהויבען מיט איהם גאַנץ היימיש צו ריידען. קריסטאָף האַט איהם געקענט; ער האַט געוואוסט אַז ער איז אַן אַל- טער, דורכגעטריבענער חברה־מאַן; נאָר צוליעב זיין שוואַכ- קייט צו דער טאַכטער האַט ער דעם פאַטער אויף ניט פיינט געהאַט, און אפילו געהאַט אַמאָל א מאַדנעם פאַרעגעניגען מיט איהם זיך דורכצוריידען: דער אַלטער פוקס האַט דאָס פאַרשמאַנען. נאָכדעם ווי ער האַט גערעדט וועגען דעם רעגען און דעם שעהנעם וועטער, געמאַכט אַ כיטרע־וויציגע באַמערקונג וועגען די שעהנע מיידלאַך וואָס זיינען דאָרט געווען און איבער דעם וואָס קריסטאָף טאַנצט ניט, האַט ער אויסגעלאָזט אַז קריסטאָף האַט טאַקע רעכט וואָס ער ווערט פון דעם ניט פאַרקאָכט און אַז ס'איז בעסער צו זיצען ביים טיש מיט אַ קריגעל פאַר זיך... און אַהן צערעמאַניעס האַט

ער זיך אליין איינגעבעטען אויסצולעדיגען איינס... און טרייני
 קענדיג האט דער אלטער געשמועסט, פאמעליך ווי שטענדיג.
 ער האט גערעדט פון זיינע עסקים, פון דער חיונה ווי שווער
 זי קומט אָן, פון די שלעכטע צייטען, פון דעם יקות אויף
 אלע זאכען. קריסטאף האט זיך ווייניג-וואָס צוגעהערט, און
 בלויז געענטפערט פון צייט צו צייט מיט אַ ברום. דער
 שמועס האט איהם ניט אינטערעסירט; ער האט געקוקט אויף
 לאַרבען. אַ שטילע פאָזע איז אַלעמאַל אריינגעראַטען אין
 זייער געשפּרעך; דער פּויער האט געוואַרט אויף אַ וואַרט;
 קיין ענטפער איז ניט געקומען: דער אלטער האט ווידער
 גענומען רוהיג ריידען. קריסטאף האט זיך גע'חידוש'ט פאר
 וואָס דער אלטער זוכט אזוי מיט איהם צו פאַרבריינגען און
 פאַרטרויט איהם אַלע זיינע סודות. צולעצט האט ער דאָס
 פאַרשטאַנען. נאָכדעם ווי דער אלטער האט אויסגערעדט
 צעהלט אַלע זיינע צרות, איז ער איבערגעגאַנגען צו אַן אַנד
 דער קאַפיטעל. ער האט אָנגעהויבען ריהמען זיינע פראַג
 רוקטען, זיינע גרינס, זיינע עופות, זיינע אייער, זיין מילך,
 און פלוצלונג האט ער קריסטאף'ן אַ פּרעג געטאָן: צו ער
 וואַלט איהם ניט געקאַנט קריגען די קונדשאַפט פון שלאַס?
 קריסטאף איז אויפגעשפרונגען:

— ווי, צום טייוועל, ווייסט ער? .. ער קען איהם,
 הייסט עס! ..
 — נו, אוראי, האט דער אלטער געזאָגט. מ'ווייסט
 אַלץ...

ער האט ניט צוגעלעגט:
 — ...ווען מ'ניט זיך די מיה אליין נאכצופאַרשען.
 קריסטאף אָבער האט עס פאר איהם געזאָגט. מיט אַ
 בייזוויליגען פאַרנעניגען האט ער איהם געזאָגט אַז כאַטש

„מ'ווייסט אלץ“, ווייסט מען אָבער אודאי ניט אז ער איז צוקריגט מיט אלע אין שלאָס, און אז אויב ער האָט אמאָל געהאט וועלכען עס איז איינפלוס ביי די דיענסטען אָדער קעכערס פונ'ם גרויס־פירשט'ס פּאַלאַץ — (און ער האָט אין דעם שטארק געצווייפעלט) — איז שוין דער איינפלוס איצט מויט און באַגראָבען. דער אַלטער האָט שנעל פאַרצויגען מיט די ליפּען. ער האָט אָבער דעם מוט ניט פאַרלאָרען, און אין א וויילע ארום האָט ער קריסטאָפּ'ן געפרעגט: צו ער קאָן איהם ניט רעקאָמענדירען צו דער אָדער יענער פּאַמיר־ליע? און ער האָט איהם טאַקע אָנגערופען אַלע פּאַמיליען מיט וועלכע ער האָט עפעס א פאַרקעהר געהאַט. דער אַלטער האָט געהענדיג אויפ'ן מאַרק אלץ אַקוראַט דערנאָנען, און ער האָט קיין איינצעלהייט וואָס האָט איהם געקאָנט דיענען, ניט פאַרנעמען. קריסטאָפּ וואַלט פון דער שפּיאָנעריי אין כּעס געוואָרען, עס האָט זיך איהם אָבער בעסער געוואַלט לאַבען טראַכטענדיג ווי דער אַלטער קאָן נאָך פיעל פאַרלי־רען פון די אַלטע כיטרע קונצען: (וואָרום ער האָט ניט גע־וואוסט דעם ווערט פון די רעקאָמענדאַציעס וואָס ער האָט פון איהם פאַרלאַנגט — רעקאָמענדאַציעס דורך וועלכע ער האָט ניכער געקאָנט פאַרלירען זיין קונדשאַפט איידער צו־קריגען נייע). און ער האָט איהם דערפאַר געלאָזט אויס־דערצעהלען אַלע זיינע גראָבע, גנב'ישע, כיטרע איינפאַלען און איהם ניט געענטפערט ניט „יא“, ניט „ניין“. דער פּויער איז אבער צוגעשטאַנען; און ענדליך, זיך נעהמענדיג צו קריסטאָפּ'ן און צו זיין מאַמען, וועמען ער האָט געהאַל־טען אויף צו לעצט, האָט ער איהם דוקא געוואַלט צוויידען, ער זאָל ביי איהם קויפען מילך, פוטער און סמעטענע. און וויסענדיג אז קריסטאָפּ איז א מוזיקער, האָט ער צוגעלעגט

— „אז קיין זאך אויף דער וועלט איז ניט בעסער פאר'ן קול ווי איינצושלינגען א רוי, פריש איי, אין דער פריה און אין אבענט. ער האט איהם דערצו שטארק פארזיכערט אז ער וועט איהם פארשאפען אזעלכע, וואס זיינען נאך ווארים און נארוואס ארויס פון דער הוהן“. דער געראנק אז דער אלטער פויער האלט איהם פאר א זינגער האט קריסטאף'ן געטריבען אויסצושיסען מיט א הארציגען געלעכטער. דער פויער האט דעם מאמענט אויסגענוצט און געהייסען ברייני גען נאך א פלעשעל. און דערנאך, זעהענדיג אז ער האט שוין פון קריסטאף'ן ארויסגעצויגען אלץ וואס ער האט דער-ווייל געקאנט ארויסציהען, איז ער זיך אוועקגעגאנגען אהן שום ווייטערע צערעמאניעס.

די נאכט איז דערווייל צוגעפאלען. דאס טאנצען האט זיך וואס אמאל מעהר צוברענט. לארבען האט זיך שוין מעהר ניט אומגעקוקט אויף קריסטאף'ן; זי איז שטארק פארנומען געווען פארדרעהענדיג דעם קאפ פון א דארף-בחור, דעם זוהן פון א רייכען פערמער איבער וועלכען אלע מיידלאך האבען זיך געשלאגען. קריסטאף האט זיך אינטער-רעסירט מיט דעם קאמף: די אלע פריילינגס האבען איינע צו דער אנדערער געשמייכעלט כאטש זיי וואלטען זיך באמת מיט פארגעניגען צודראפעט די פנים'ער. קריסטאף האט גוטמור טיג אז זיך פארגעסען, און אין הארצען געבעטען אז לארבען זאל ארויס די זיגערען. ווען ער האט געזעהן אז דער נצחון איז טאקע אויף איהר זייט, איז ער געווארען אומעטיג. אבער ער האט זיך דאס פארגעווארפען. ער איז ניט פאר-ליעבט געווען אין לארבען, און האט פון איהר אויך ניט גע-וואלט געליעבט ווערען: ס'איז גאנץ נאטירליך געווען אז זי זאל לייעבען וועמען זי וויל — אוראיי. ס'איז אבער ניט

פרייליך געווען אליין צו געווינען אזוי וועניג סימפאטיע, בעת מ'דארף אזוי פיעל סימפאטיע געבען און געהמען. דא, פונקט ווי אין שטאט, איז ער געווען איינער אליין. די אלע לייט האבען זיך מיט איהם אינטערעסירט נאָר אום זיך צו באַנוצען מיט איהם און דערנאָך פון איהם אויסצולאָכען. ער האָט געזיפצט, געשמייכעלט קוקענדיג אויף לאָרבען, וואָס איז פון דעם פארדרוס פון איהרע געגנערינס צעהן־פאָד שענהער געווען ווי פריהער, און זיך געגרייט אוועקצוגעהן. ס'איז שוין געווען באַלד זייגער ניין: ער האָט געהאַט גומע צוויי שעה צו געהן ביז אין שטאָט אריין.

ער האָט זיך אויפגעהויבען פונ'ם טיש. צו דער זעל־בער צייט האָט זיך די טיר געעפענט און א טוין סאָלדאטען האָבען זיך אריינגעריסען. זייער אריינקומען האָט אָפּגע־קיהלט די שמחה אין שענק. דער עולם האָט זיך גענומען שושקען. עטליכע פּאַרלאַך וואָס האָבען געטאַנצט האָבען זיך אָפּגעשטעלט און אומרוהיג א קוק געטאן אויף די אַקארשט אָנגעקומענע. די פּויערים וואָס זיינען געשטאַנען נעבען דער טיר האָבען זיך צו זיי אויסגעדריעהט מיט'ן רר קען און גענומען ריידען צווישען זיך, אָבער ווי אומגערן. האָבען זיי זיך אזוי אויסגעשטעלט אַז די סאָלדאטען זאָלען קאָנען דורכגעהן. — זייט א שטיק צייט האָט די גאַנצע געג־גענד אָנגעפיהרט א מין טיעף־באהאַלטענעם קאַמף מיט דעם גאַרניזאָן פון די פעסטונגען וואָס האָבען ארומגערינגעלט די שטאָט. די סאָלדאטען איז דאָרט שטאַרק אומעמיג געווען און זיי האָבען דעריבער זיך נוקם געווען אַז די פּויערים. זיי האָבען פון זיי גראָב אָפּגעלאַכט, זיי באַליידיגט און זיך באַנומען מיט די מיידלאַך פון דער געגענד ווי אין אַן עראַ־בערט לאַנד. מיט אַ וואַך צוריק האָבען עטליכע שכור'ע

סאלדראטען געשטערט א שמחה אין א דערבייאנען שמעטעל און ממש צו'הרנ'עט א פויער. קריסטאף האט געוואוסט פון די אלע זאכען און געהאט די זעלבע שטעלונג צו זיי ווי די פויערים. ער האט זיך אוועקגעזעצט אויף זיין ארט און גע-ווארט וואס עס וועט געשעהן.

די סאלדראטען, זיך ניט קימערנדיג אן דער שלעכטער אויפנאהם, זיינען רוישיג צוגעגאנגען צו די באלאדענע טיש-לאך, און אפשטופענדיג די מענשען פון ארום, זיך אנדער-געזעצט. דאס האט אין גאנצען געדויערט א מינוט. דאס רוב פויערים האבען זיך אפגערוקט, ביז מורמלענדיג. איי-נער אן אלטער, וואס איז געזעסען אויף אן עק באנק האט זיך ניט שנעל גענוג אויפגעהויבען, האבען זיי אונטערגע-הויבען די באנק און דער אלטער האט זיך איבערגעקעהרט בעת זיי האבען הילכיג געלאכט. קריסטאף האט געפיהלט ווי דאס בלוט שטייגט איהם אין קאפ אריין. ער איז אויפ-געשטאנען צארנדיג, אבער בעת ער האט זיך שוין געוואלט אריינמישען האט ער געזעהן ווי דער אלטער הויבט זיך שווער אויף, און, אנשטאט זיך צו באקלאגען, בעט ער זיי עניות'דיג זיי זאלען איהם מוחל זיין. צוויי סאלדראטען זיי-נען צוגעקומען צו קריסטאף'ס טיש, ער האט געקוקט ווי זיי קומען און געדריקט די פויסטען. זיין פארטיידיגונג איז אבער ניט געווען נויטיג. דאס זיינען געווען צוויי הויכע, פעסטגעבויטע, גוטמוטיגע חברה'לייט וואס זיינען בלויז נאכגעגאנגען איינעם אדער צוויי געוואנטע רעדעלי-פיהרער און געזוכט זיי נאכצומאכען. קריסטאף'ס שמאלצע מינע האט זיי אנגעשראקען; און ווען ער האט זיי געזאגט מיט א טרוקענעם טאן אז דער פלאץ איז פארנומען האבען זיי זיך שנעל אנטשולדיגט און צוריקגעטראטען צום עק פון דער

באנק כרי איהם ניט צו שמערען. זיין שמים האט געהאט א באפעהלענדען אפקלאנג און די שקלאווישע נאטור האט אייבער זיי גלייך גענומען די אויבער-האנט. זיי האבען באלד דערזעהן אז קריסטאף איז ניט קיין פויער.

קריסטאף, א בארוהינטער אביסעל פון דער אונטער-מעניגער האלמונג, האט דאן געקאנט באטראכטען די גאנצע סצענע מיט מעהר קאלט-בלומיגקייט. ס'איז איהם ניט שווער געווען צו זעהן אז די גאנצע באנדע ווערט אנגעפיהרט פון אז אונטער-אפיציר — א קליין מענשעל מיט א בולראג-פנים און הארט-שטאלענע אויגען — וואס האט געהאט א לומפיגען, היפאקריטישען און פארדארבענעם אויסזעהן. ער איז דאס געווען דער העלד פון דעם געשלעג דעם פריהע-ריגען זונטאג. זיצענדיג ביי טישעל געבען קריסטאף'ן און שכור, האט ער געקוקט אויפ'ן עולם און זיי צוגעווארפען בא-ליידיגענדע, סארקאסטישע ווערטלאך, וואס זיי האבען כלומרשט ניט געהערט. ער האט זיך דער עיקר געטשעפעט צו די טאנצענדע פארלאך, אנדרייטענדיג אויף זייערע פיזישע מעלות אדער חסרונות מיט אזא מיין שמוציגע שפראך, אז דאס האט ארויסגערופען ביי זיינע חברים א הילכיגען גע-לעכטער. די מיידלאך זיינען רויט געווארען און טרערען זיינען זיי געשטאנען אין די אויגען; די בחורים האבען אין זיך געברענט פאר כעס און געקריצט מיט די ציין. דעם אונטער-אפיציר'ס הענקערישער בליק האט זיך געדרעהט איבער'ן גאנצען שענק און קיינעם ניט געשאנעוועט. קריסטאף האט געזעהן ווי ער הויבט זיך אן ררעהן צו איהם. ער האט אנגעכאפט דאס טרינק-קריגעל, און, מיט'ן פויסט אויף'ן טיש, האט ער געווארט. ער איז געווען אנטשלאסען

דאס איהם צו ווארפען אין קאפ אריין ביים ערשטען סמן פון א באליידיגונג. ער האט זיך געטראכט :

— איך בין משונע. ווען איך געה אוועק, טו איך בע-סער. מ'וועט מיד גוט צו'הרג'ענען, און נאכדעם, אויב איך קום ארויס א לעבעדיגער, וועט מען מיד ערשט אריינווארפען אין געפענגעניס. ס'איז א נארישער שפיעל. לאמיר בעסער אוועקגעהן איידער ער רייצט מיר אויף.

זיין שטאלץ האט איהם אבער גיט געלאזט : ער האט גיט געוואלט ס'זאל אויסזעהן אז ער אנטלויפט פון דער חברה.—דעם אונטער-אפיציר'ס כיטרער און ברואלער בליק האט זיך אויף איהם אפגעשטעלט. קריסטאף אדערצאָרנטער, האט אויף איהם אָנגעשטעלט די אויגען. זיין געגנער האט איהם אויף א מינוט באטראכט : קריסטאף'ס אויסזעהן האט איהם אמוזירט און אויפגערענט ; ער האט א שטופ געמאן זיין שכן מיט'ן עלענבויען און איהם אָנגעוויזען אויפ'ן יונג געזמאן לאכענדיג שטעכיג ; און ער האט שוין געעפענט די מויל איהם צו באליידיגען. קריסטאף מיט אן אָנגעשטרענגטער מינע האט איהם געהאלטען ביים ווארפען דאס טרינק-קריגעל... דער צופאל האט איהם דעם מאל אויך געראטע-וועט. פונקט בעת דער שכור האט געוואלט אָנהויבען ריידען האט זיך אן אומגעשיקט פארעל פון צווישען די טענצער אָנגעשלאגען אן איהם און דאס קריגעל איז איהם ארויס-געפאלען פון די הענט. ער האט זיך ווילד מיט כעס אויס-גערדעהט צום פארעל און אויף זיי אויסגעגאסען אים מיט זלזולים. ער האט זיך אן דעם פריהערדיגען פארגעסען און מעהר גיט געקלערט פון קריסטאף'ן. קריסטאף האט גע-ווארט עטליכע מינוטען ; דערנאך, זעהענדיג אז זיין שונא הגל דעם פריהערדיגען שפיעל אפגעשטעלט, האט ער זיך

אויפגעהויבען, פאַמעליך גענומען דעם קאפעלוש און, זיך
 ניט איילענדיג, געלאזט געהן צו דער טיר. ער האָט די אוי-
 גען ניט אראָפּגענומען פון דער באַנק וואו דער אנדערער
 איז געזעסען און איהם גוט געלאזט פיהלען אז ער טרעט פאר
 איהם ניט אָפּ. דער אונטער-אַפיציר האָט אָבער הפנים אָן
 איהם אין גאַנצען פאַרגעסען: קיינער האָט זיך אויף איהם
 ניט אומגעקוקט.

ער האָט אָנגענומען די קליאַמקע פון דער טיר; און
 נאָך אַ פּאַר רגעות וואָלט ער שוין געווען אין דרויסען. ס'איז
 איהם אָבער הפנים ניט באַשערט געווען אזוי ארויסצוגעהן.
 אַ גערודער האָט זיך פּלוצלונג דערהערט פון דעם אנדערען
 עק שענק. די סאַלדאַטען האָבען נאָכ'ן טרינקען באַשלאָסען
 צו טאַנצען; און אזוי ווי די מיידלאַך האָבען אַלע געהאַט
 זייערע קאָוואַלערען האָבען זיי צוטריבען אַלע בחורים וואָס
 האָבען זיך נאָר געלאָזט. לאַרבען האָט דאָס אָבער ניט גע-
 וואָלט דערלאָזען. ניט אומזיסט האָט זי געהאַט די שאַרפע
 אויגען און דעם אַנטשלאָסענעם פנים, וואָס איז אזוי געפּע-
 לען געוואָרען קריסטאָף'. זי האָט געהאַלטען אין טאַנצען
 ווי אַ צוואַוילדעטע, בעת דער אונטער-אַפיציר וואָס האָט אויף
 איהר געוואָרפען זיין אויג און זי אויסגעקליבען צווישען אַלע
 אנדערע, איז צוגעקומען אוועקצורייסען איהר קאָוואַלער. זי
 האָט גענומען טופּען מיט די פיס, שרייען און אַפּשטופּענ-
 דיג דעם סאַלדאַט. האָט זי אויסגערופען אז זי וועט קיינמאָל
 ניט טאַנצען מיט אַזאַ גראַבען-יונג ווי ער. דער אונטער-
 אַפיציר איז איהר נאָכגעלאָפּען. ער האָט זיך געבאַרעט און
 אוועקשטופּט די, הינטער וועמעס פלייצעס זי האָט געזוכט
 ויך צו באַהאַלטען. צו לעצט איז זי אַנטלאָפּען און זיך גע-
 שמעלט הינטער אַ מישעל. און דאָרט, געזיכערט אויף אַ

וויילע, האָט זי אָפּגעכאַפּט דעם אַמעם און איהם ווייטער געזיידעלט. זי האָט געזעהן אַז איהר גאַנצער ווידערשטאַנד וועט איהר גאַרניט העלפען, און זי האָט געטופּעט מיט די פיס, געציטערט פאַר כעס, אויסגעזוכט די גראַבסטע ווערטער איהם צו וואַרפען אין פנים אריין און פאַרגליכען דעם קאַפּ זיינעם מיט די קעפּ פון די פאַרשיידענע חיות אויף דער פערמע. ער איז געשטאַנען אָנגעבויגען צו איהר אויף יענער זייט טישעל מיט אַ לומפּיגען שמייכעל אויף די ליפּען, און די אויגען האבען ביי איהם געגלאַנצט פאַר כעס. פּלוצלונג האָט ער זיך אַ לאַז געטאָן און איז אריבערגעשפרונגען דעם טיש. ער האָט זי אָנגעכאַפּט. זי האָט זיך געוואַרפען, גע- בריקעט מיט די פיס, געקלאַפּט מיט די פּוּסטען ווי אַ קיה- היטערען. ער האָט זיך ניט געקאָנט האַלטען זעהר פעסט אויף די פיס און האָט שיעור ניט פאַרלאָרען דאָס גלייך געוויכט. צוואוילדעט פון צאָרן האָט ער זי צוגעשטופּט צו דער וואַנט און איהר געגעבען אַ פאַטש. ער האָט שוין ניט באַוויזען ווייטער צו געהן: אימעצער איז איהם אַרויפגע- שפרונגען אויף דער פליצע, איהם געשלאָגען מיט ביידע הענט, און מיט'ן פּוּס אַזאַ בריק געטאָן אַז ער האָט זיך אַנט- געשלאָגען אַזש צווישען די טרינקער. קריסטאָף איז געווען דער וואָס האָט זיך אויף איהם אַרויפגעוואַרפען, אומוואַר- פענדיג טישען און מענשען און ניט איבערקלערענדיג וואָס ער טוט. דער אונטער-אַפיציר האָט זיך אומגעדריעהט, ווי משוגע פון כעס, און אַרויסגעצויגען זיין שווערד. אָבער איידער ער האָט צייט געהאַט זיך צו באַנוצען דערמיט, האָט איהם קריסטאָף דערשלאָגען מיט אַ שטול. די גאַנצע זאַך איז אַזוי פּלוצלונג געשעהן אַז די צושייער איז גאַר ניט איינט- געפאַלען זיך אַריינצומישען. ווען מ'האַט אָבער דערזעהן אַז

דער אַפּיציר פּאַלט אַנידער, ווי אַן אַקס, האָט זיך אַ שרעק־ליכער געטומעל אויפגעהויבען. די אַנדערע סאַלדאַטען האָבן בען זיך געלאָזט אויף קריסטאָף'ן מיט די בלויע שווערדען. די פּויערים האָבען זיך אויף זיי געוואָרפען. ס'איז געוואָרען אַ געשלעג אויף אַלע זייטען. די קריגלאַך זיינען גע־פּלויגען איבער'ן שענק, די טישלאַך זיינען געלעגען איבער־געקעהרט. די פּויערים האָבען דערוואַכט: זיי האָבען זיך אָפּגערעכענט צוליב אַלטע קרווידעס. זיי האָבען זיך געוואָל־גערט אויף דער ערד און מיט אַ ווילדען כעס געביסען. לאָר־כעז'ס קאוואַלער, אַ געזונטער פּעלדאַרבייטער האָט אָנגע־כאַפט ביים קאַפּ דעם סאַלדאַט וואָס האָט איהם פּריהער באַליידיגט, און איהם גרויזאָם געשלאָגען אָן דער וואַנט. לאָרבען מיט אַ דובינע אין דער האַנט, האָט געקלאַפט אָהן רחמנות. די אַנדערע מיידלאַך זיינען אַנטלאָפּען קוויטשענ־דיג אויפ'ן קול, אַ הויז עטליכע כוואַטסקע בתולות וואָס האָבן, פּריילאך, די מענער צוגעהאַלפּען. איינע פון זיי — אַ גראַכע בלאַנדינקע — זעהענדיג ווי אַ ריזיגער סאַלדאַט — דער זעלבער וואָס האָט זיך אוועקגעזעצט ביי קריסטאָף'ס טישעל — צוזעצט מיט דער קניה די ברוסט פון זיין אָפּנער שוואַכטען געגנער, איז צוגעלאָפּען צום אוווען, צוריקגעקור מען, און אריבערשלעפענדיג דעם אכזר'ס קאַפּ, האָט זי איהם אריינגעשאַטען אין די אויגען אַ זשמענע מיט ברענענדיגע אַש. דער סאַלדאַט האָט גענומען מורא־דיג ברומען. די מיידעל האָט געיובעלט און געזידעלט דעם ענטוואַפּטען שונא, וועמען די פּויערים האָבען איצט אומגעשטערט צור הרנ'עט. ענדליך האָבען זיך די סאַלדאַטען, זייענדיג צו שוואַך, ארויסגערוקט אין דרויסען, לאַזענדיג צוויי פון זיי עריגע ליגענען אויף דער פּאַדלאַגע. דער קאַמף האָט זיך

פארצויגען אין דרויסען. די סאלדאטען האבען זיך אריינגעריסען אין די הייזער, ארויסלאזענדיג שרעקליכע קולות און וועלענדיג אלצדינג חרוב מאכען. די פויערים זיינען זיי נאכגעגאנגען מיט די גראבלעס און אויף זיי אָנגערייצט זיך ערע ווילדע הינט. א דריטער סאלדאט איז געפאלען מיט'ן בויד צושפאלטען פון א גראבלע. די אנדערע זיינען אנטלאפען, און די דארפס-לייט האבען זיי נאכגעיאָגט ביז ארויס פונ'ם דארף; די סאלדאטען אבער האבען פון דער ווייטענס, לויפענדיג איבער די פעלדער, געשריען, אז זיי וועלען אויפ-זוכען זייערע חברים און באַלד צוריקקומען.

די פויערים, זעגנדיג אויפ'ן שלאכט-פעלד, האבען זיך אומגעקעהרט צו דער קרעטשמע. זיי זיינען געווען מלא שמחה: זיי האבען זיך נוקם געווען פאר די אלע באַליידיגונגען וואָס זיי האבען א צייט-לאַנג געהאַט אויסצושמען. זיי האבען נאָך ניט געקלעהרט וועגען די רעזולטאטען פון דעם געשלענג. זיי האבען אַלע אינאיינעם גערעדט און יעדער האָט גערעמט זיין העלדישקייט. זיי זיינען געוואָרען גוטע ברידער מיט קריסטאָף, וועמען ס'האַט געפרייט צו פיהרן אַז ער דערנעהענטערט זיך צו זיי. לאַרבען איז איהם געקומען געבען די האנט, געהאַלטען א ווילע זיין האנט אין איהר האַרט הענטעל און איהם געלאַכט אין פנים אריין. ער האָט איהר שוין איצט ניט אויסגעזעהן לעכערליך.

מ'האַט אויפגעפאַסט אויף די פאַרוואַנדעטע. צווישען די דאַרפס-לייט זיינען בלוין געווען א פאַר אויסגעקלאַפטע ציין, א פאַר צובראַכענע ריפען, און א פאַר ניט ערנסטע בילען און וואַנדען. ביי די סאלדאטען איז די לאַגע געווען אַנדערש. דריי פון זיי זיינען געווען ערנסט פאַרוואַנדעט: דער ריען מיט די אַש-פאַרברענטע אויגען וועמען מ'האַט

אויף העלפט געשפאלטען דעם אַקסעל מיט א העקעל; דער סאַלדאַט וועמען מ'האַט צושנימען דעם בויך און וועלכער האָט גע'גוס'ט; און דער אונטער-אַפיציר וועמען קריסטאָף האָט דערשלאָגען. מ'האַט זיי אַלע דריי אויסגעצויגען אויף דער ערד נעבען אויווען. דער אונטער-אַפיציר, וועניגער פאַרוואַנדעט פון די אנדערע, האָט נאָרוואָס געעפענט די אויגען. מיט א בליק פול מיט שנאה האָט ער לאַנג אַנגע-קוקט דעם רעדעל פון די פויערים וואָס זיינען געשטאַנען אַנגעבויגען ארום איהם. ווי ער איז נאָר געקומען צו זיך און זיך דערמאַנט אַז דאָס געשעהנע האָט ער זיי שוין וויע-דער אַנגעהויבען צו זיך. ער האָט זיך געשוואַרען אַז ער וועט זיך נוקם זיין, אַז ער וועט זיך מיט זיי אַלע גוט אַפּרעכענען. דער כעס האָט איהם געשטיקט; מ'האַט גע-זעהן אַז ווען ער קאָן וואַלט ער זיי אַלע דער'הרג'ט. זיי האָבען געפרוואווט לאַכען; זייער געלעכטער איז אַבער גע-ווען א געצוואונגענער. א יונגער פויער האָט אויסגעשריען צום פאַרוואַנדעטען:

— פאַרמאַך דאָס פּיסק, אַדער איך דער'הרג'ע דיד!
 דער אונטער-אַפיציר האָט זיך געפרוואווט אויפשטעלען און אַנגעשטעלט אויף דעם וואָס האָט אַקאַרשט גערעדט זיי-גע מיט בלוט-פאַרלאַפּענע אויגען:
 — חזרים, האָט ער אויסגערופען, הרג'ט מיד! מ'וועט אייך אַפּשניידען די קעפּ.

ער האָט ווייטער געשריען. דער סאַלדאַט מיט'ן אויפ-געשנימענעם בויך האָט געקוויטשעט ווי א געקוילעטער חזר. דער דריטער איז געלעגען פאַרגליווערט און אומבאוועגליך ווי א טויטער. א מורא'דיגע שרעק איז אַנגעפאַלען אויף די פויערים. לאַרבען און עטליכע פרויען האָבען די פאַרוואונ-

דעמע אריבערנעטרעגן אין אן אנדער צימער. די געשרייען פון דעם אונטער־אפיציר און פון דעם שטארבענדען זיינען שטילער געווארען. די פויערים האבען געשווייגען; זיי האבן בען זיך ניט געריהרט פון אַרמ. געשטאַנען אין א רעדעל, פונקט ווי די דריי קערפער וואַלטען פאר זיי נאָך אַלץ גע־לענען. זיי האָבען ווי מורא געהאַט זיך א ריהר צו טאָן, און זיך אָנגעקוקט, פאַרציטערטע. ענדליך האָט זיך לאַרעכען'ס פאַטער אָפּגערוּפּען:

— איהר האָט אָפּגעטאָן א שעהן שטיקעל ארבייט!
אָן אָנגסטליכער מורמעל האָט זיך דערהערט. ס'איז זיי טרוקען געוואָרען אין האַלז. נאָכדעם האָבען זיי אַלע אָנגעהויבען צו ריידען אינאיינעם. צו ערשט האָבען זיי גע־שעפּטשעט ווי זיי וואַלטען מורא געהאַט אז אימעצער זאָל זיך ניט אונטערהערען ביי דער טיר. באלד אבער זיינען זייערע קולות געוואָרען שאַרפּער: זיי האָבען גענומען איינער דעם אנדערען באַשולדיגען; זיי האָבען איינער דעם צווייטען אויפגעוואָרפּען די קלעפּ וואָס זיי האָבען געגעבען. דער שטרייט איז וואָס אמאָל ביטערער געוואָרען: ס'האַט אויס־געזעהן, אַז א געשלעג וועט באלד אויסברעכען. לאַרעכען'ס פאַטער האָט זיי אָבער אַלעמען איינגעשטילט, אויסגעגלייכט. ער האָט זיך אויסגעדריעהט צו קריסטאָף! און אויף איהם אָנגעוויזען מיט דער באַרד:

— און ער — האָט עס אויסגערוּפּען — וואָס איז ער אַהער געקומען?
דער כעס פונ'ם המון האָט זיך פּלוצלונג אָפּגעריסען אויף קריסטאָף!

— אמת! אמת! האָט מען געשריען, — ער האָט אַז געהויבען! ווען ניט ער, וואַלט קיין זאָך ניט געשעהן!

קריסטאף, ווי פון א דונער געטראפן, האָט געפרואוּט
ענטפערען.

— וואָס איך האָב געמאָן איז ניט געווען פון מיינט
וועגען, נאָר פון אייערטוועגען — איהר ווייסט עס גאָנץ גוט.
אַבער זיי האָבען, ברענענדיג פון כעס, איהם געענט

פערט:

— קאָנען מיר זיך דען אליין ניט פאַרטיידיגען? מיר
דאַרפען דען אַ פּרץ פון שטאַט זאַל אונז קומען לערנען וואָס
מיר האָבען צו טאָן? ווער האָט אייך געבעטען אייער
עצה? ווער האָט אייך גאָר אין גאַנצען געבעטען צו קו-
מען? איהר האָט ניט געקאָנט בלייבען אין דער היים?

קריסטאָף האָט געצויגען די אַקסלען און זיך געלאָזט
געהן צו דער טיר. לאַרבען'ס פאַטער האָט איהם אָבער פאַר-
שטעלט דעם וועג און געשריען:

— אַזוי! אַזוי! איצט אַז ער האָט אונז אריינגע-
בראַכט אין אַזאַ צרה, וויל ער מאַכען פּיס. ער טאָר ניט
ארויס!

און די פויערים האָבען געברומט:

— ער טאָר ניט ארויס! ער איז שולדיג אין דעם אלע-
מען. ער דאַרף דערפאַר באַצאָהלען!

זיי האָבען איהם ארומגערינגעלט און אויסגעשטעלט די
פויסטען אַנטקעגען איהם. קריסטאָף האָט געזעהן ווי דער
רעדעל פון די פויערים מיט זייערע דראָהענדע פנים'ער רוקט
זיך אַלץ געהענטער: די מורא האָט זיי צוואוילדעט. ער
האַט קיין וואָרט ניט געזאָגט; ער האָט פאַרקרימט דעם פנים
מיט עקעל, און אַנידערוואַרפענדיג דעם קאַפּעלויש אויף אַ
טישעל איז ער געגאַנגען זיך אוועקזעצען אין אַנדערען עק
פון שענק און זיך אויסגעדעעהט צו זיי מיט'ן רוקען.

לאַרבען איז אַבער דערפון שטאַרק אויפגעבראַכט גע-
וואַרען און זיך אריינגערײסען צווישען די פויערײם. איהר
שעהן פנים איז פאַרקרימט און פאַרפלאַמט געווען פון צאַרן.
זי האָט אָפגעשטופט די וואָס האָבען קריסטאָף'ן אַרומגערייב-
געלט :

— טרוסען! חיות וואָס איהר זייט! — האָט זי אויס-
געשריען. איהר שעהמט זיך ניט? איהר ווילט זיך אייני-
ריידען אַז ער האָט אַלץ אָפגעטאָן! מ'האָט אייך ניט גע-
זעהן? האָט ניט אימליכער פון אייך געקלאַפּט ווי ווייט
ער האָט געקאָנט?.. ווען עס זאָל זיין איינער פון אייך וואָס
זאָל געווען שטעהן מיט פאַרלעגטע הענט בעת די אַנדערע
האָבען זיך געשלאָגען, וואָלט איך איהם אָנגעשפּיגען אין
פנים און איהם אָנגערופען: טרום! פייגלינג!..

די פויערײם, איבעראַשט פון דעם אומערוואַרטעמען
אויסברוך, זיינען אַ ווײלע געבליבען שטעהן שטיל; נאַכדעם
האָבען זיי וויעדער גענומען שרייען: — ער האָט אָנגעהוי-
בען! ווען ניט ער וואָלט גאָר ניט געשעהן!

לאַרבען'ס פאַטער האָט איהר אומזיסט צוגעוואונקען
זי זאָל שווייגען. זי האָט ווייטער אויסגערופען: — אוראי
האָט ער אָנגעהויבען! איהר האָט זיך ניט מיט וואָס צי
ריהמען. ווען ניט ער וואָלט איהר זיך געלאָזט באַליידיגען;
איהר וואָלט זיך געלאָזט באַשפּייען — שוואַכלינגען! פייג-
לינגען!

און צו איהר קאוואַלער האָט זי אויסגערופען: — און
דו, דו האָסט געשוויגען. דאָס האַרץ איז דיר שיעור ניט
אַרויסגעפאלען; דו האָסט געלאָזט זיי זאָלען דיך בריקען מיט
שטיוועל פון הינטען. דו האָסט זיי ממש אָפגעדאַנקט!
האָסטו קיין בושע ניט?.. איהר האָט אַלע קיין בושע ניט!..

איהר זייט ניט קיין מאנסבילען! איהר האט דעם קוראזש פון לעמאלאך, און איהר רוקט שטענדיג די נאז אויף דער ערד! ער האט אייך געמוזט ווייזען א ביישפיל! — און איצט ווילט איהר איהם מאכען פאר דער כפרה?.. נאך דאס וועט ניט געשעהן... איך זאג דאס אייך! ער האט זיך גע- שלאגען פאר אונזערטוועגען. אדער איהר וועט איהם רא- טעווען, אדער איהר וועט האבען דעם זעלבען גורל. איך גיב אייך מיינ ווארט דארויף!

לאַרבען'ס פאָטער האָט זי געשלעפט ביים אָרעם. ער איז געווען אויסער זיך און געשריען:

— שווייג שטיל! שווייג שטיל! וועסט שווייגען, דו צויג איינע!

זי האט איהם אָבער אָפגעשטופט, און ווייטער גערעדט, נאך אויף א בעסערען שטייגער. די פויערים האָבען גע- שריען. זי האט געשריען נאָך העכער פון זיי און מיט א קווישמעדיג קול וואָס האָט געלעכערט דאָס אויער.

— דו, וואָס האָסטו צו זאָגען? דו מיינסט איך האָב ניט געזעהן ווי דו האָסט צו'הרג'עט, בריקענדיג, דעם וואָס ליגט אין צווייטען צימער ווי א טויטער? און דו, ווייז נאָך דייןע הענט!.. ס'איז נאָך דאָ בלוט אויף זיי. דו מיינסט איך האָב דיר ניט געזעהן מיט דיין מעסער? כ'וועל אַלץ אויסזאָגען, אויב איהר וועט טאָן די מינדסטע זאָך קעגען א י ה ם. כ'וועל זעהן מ'זאָל אייך אַלע פאַר'משפּט'ן.

די שרעקליך-אויפגערעגטע פויערים האָבען זייערע צוא- ווילדעמע פנים/ער צוגערוקט צו לאַרבען'ס פנים און גע- שריען אויף איהר. איינער פון זיי האָט אָנגעשטעלט די האַנט זי צו פאַמשען, אָבער לאַרבען'ס געליכטער האָט איהם אָנגעכאַפט ביים קאַלנער; זיי האָבען זיך גענומען באַרען

און זיינען גערייט געווען זיך צו געבען קלעפ. אז אלטער
פויער האט צו לאַרבען געזאגט:
— אויב מ'זועט אונז פאַר'משפּט'ן, וועט מען דיך
אויף.

— זאָל זיין מיך אויף! — האָט זי אויסגערופען. איך
בין ניט אזא טרום ווי איהר.
און זי האָט וויעדער גענומען דבר'ן.
זיי האָבען ניט געוואוסט וואָס צו טאָן. זיי האָבען זיך
אָפּגערופען צום פּאָטער.

— וועסט איהר ניט פאַרמאָכען די מויל? ?
דער אלטער האָט פאַרשטאַנען אז ער דאַרף מיט לאַר-
בען ניט געהן צו ווייט. ער האָט זיי געמאַכט א סמן זיי
זאָלען זיך באַרוהיגען. ס'איז שטיל געוואָרען. נאָר לאַרבען
האָט ווייטער גערעדט; דאָן, זעהענדיג אז מ'ענטפערט איהר
ניט, האָט זי זיך, ווי א פייער אַהן האַלץ, אָפּגעשטעלט. אין
א וויילע אַרום האָט איהר פּאָטער א הוסט געמאַן און גע-
זאָגט:

— נו, וואָס־זשע ווילסטו? דו ווילסט דאָך אונז ניט
אומברענגען?

זי האָט געענטפערט:

— איך וויל מ'זאָל איהם ראַטעווען.

זיי האָבען זיך פאַרטראַכט. קריסטאָף האָט זיך ניט
געריהרט פון אָרט; שטייף און שטאַלץ איז ער געזעסען.
און ווי ניט געהערט וואָס מ'רעדט וועגען איהם. ער איז
אַבער געווען געריהרט פון לאַרבען'ס אַרײַנמישען זיך. ווי
ס'האָט אויסגעזעהן האָט לאַרבען נאָר פאַרגעסען אז ער איז
דאָרט. זי איז געשטאַנען אָנגעשפּאַרט אַן דעם טיש וואו
ער איז געזעסען און אָנגעשטעלט די אויגען מיט אַ קריגעריי

שער מינע אויף די פויערים, וועלכע האָבען גערויכערט אָדער נעקוקט אויף דער ערד. ענדליך האָט איהר פאָטער, — נאָכ דעם ווי ער האָט אויפגעהערט צו בייסען די לולקע — געזאָגט:

— צו מיר וועלען זאָגען עפעס קענען איהם אָדער ניט — אויב ער בלייבט דאָ איז ער אַ פאַרפאַלענער. דער וואַכמיסער האָט איהם דערקאָנט און ער וועט איהם ניט שאַנעווען. ס'איז דאָ נאָר איין מיטעל פאַר איהם: — אַנטלויפֿען שוין, און אַריבער די גרענעץ.

ער האָט זיך באַרעכענט אַז נאָך אַלעמען וועט עס זיין בעסער פאַר זיי אַז קריסטאָף זאָל מאַכען פּליטה, וואַרום דערמיט איז ער זיך דאָך מודה אין זיין שולד; און אויב ער וועט דאָרט ניט זיין, וועט עס גרינג זיין אויף איהם אַרויפצואוואַרפען די גאַנצע שולד. די אַנדערע האָבען צו געשטימט. — זיי האָבען אויסגעצייכענט פאַרשטאַנען איין נער דעם צווייטען. — איצט, ווען זיי זיינען שוין געקומען צו אַ באַשלוס, האָבען זיי זיך געאיילט אַז קריסטאָף זאָל וואָס שנעלער אוועק. רוהיג, אַהן קיין שום בושה, פונקט ווי זיי וואָלטען איהם פריהער מיט אַ מינוט גאַרניט געזאָגט, — זיינען זיי צוגעקומען צו איהם און זיך כלומר'שט שטאַרק אינטערעסירט איהם צו העלפען.

— איהר טאָרט קיין מינוט ניט פאַרלירען, מיין הער — האָט זיך לאַרענ'ס פאַטער אָנגערופען. זיי וועלען צוריק קומען. ס'נעהמט בלויז אַ האַלבע שעה צו דער פעסטונג — און אַ האַלבע שעה צוריק... איהר האָט נאָר צייט צו אַנטלויפֿען.

קריסטאָף האָט זיך אויפגעהויבען. ער האָט דערווייל אויך באַטראַכט די לאַגע. ער האָט געוואוסט אַז אויב ער

בלויבט, איז ער א פארלארענער. אבער אנטלויפען, און אנטלויפען ניט זעהענדיג זיין מאמען צוערשט? .. נין, ער וועט זיך קורם כל אומקעהרען אין שטאט אריין, און ער וועט נאך האבען צייט אוועקצופאָהרען ביי נאכט און אריבער די גרענעץ. אבער זיי האבען גענומען שרייען אז ס'וועט זיין צו שפעט. ערשט האבען זיי איהם פארשטעלט די טיר און איהם ניט געלאזט אנטלויפען — איצט זיינען זיי געווען געגען דעם וואָס ער אנטלויפט ניט באַלד. צוריקגעהן אין שטאָט אריין מיינט זיכער געכאַפט צו ווערען: איידער ער וועט נאָך אַנקומען, וועט מען שוין דאָרט צו וויסען געבען; מ'וועט איהם ארעסטירען אין דער היים. — ער האָט זיך אַבער איינגעשפּאַרט. לאַרבען האָט איהם פאַרשטאַנען.

— אייער מאמען ווילט איהר זעהן? איד וועל געהן, אַנשטאַט אייד.

— ווען?

— היינט ביי נאכט.

— אמת? איהר וועט עס טאן?

— איד געה שוין.

זי האָט גענומען איהר שאַל און זיך ארומגעוויקעלט.

— שרייבט עפעס, איד וועל עס איהר ברענגען. קומט

דא ארום, וועל איד אייד געבען מינט.

זי האָט איהם מיטגעשלאָפּט אין א הינטערשטען ציך

מער. אויפ'ן שוועל האָט זי זיך אומגעדרעהט און אויסגע-

רופען צו איהר געליבטען:

— און דו, מאד דיד פאַרטיג; דו וועסט איהם פיהרען.

דו וועסט איהם ניט אפלאָזען ביז דו וועסט איהם ניט זעהן

אויף יענער זייט גרענעץ.

— גוט! גוט! — האָט ער געענטפערט.

פונקט ווי די אנדערע האָט ער אויך שטאַרק השק גע-
האַט, איהם שוין צו זעהן אין פראנקרייך, — און נאך וויי-
טער אויב מעגליך.

לאַרבען איז אריין מיט קריסטאָף'ן אין צווייטען צי-
מער. קריסטאָף האָט זיך נאך געקוויינקעלט. דער געדאַנק
אַז ער וועט ניט ארומנעהמען, ניט קושען זיין מאַמען
האַט איהם פאר וועהטאָג צוריסען דאָס האַרץ. ווען וועט ער
זי נאך זעהן? זי איז דאָך אַזוי אַלט, אַזוי אויסגעמאַטערט
און אַזוי איינזאַם. דער ניייער קלאַפּ וועט זיין אַ סוף פון
איהר. וואָס וועט פון איהר ווערען אַהן איהם? נאָר וואָס
וואָלט פון איהר געוואָרען ווען ער זאָל בלייבען, פאַר'משפּט
ווערען און אריינפאלען אין געפענגעניש אויף יאַהרען לאַנג.
וועט זי דערמיט ניט זיין מעהר פאַרלאָרען און האַבען מעהר
דחקות אויסצושטעהן? אַלס פרייער מענש, ווי ווייט ער
זאָל ניט זיין, קאָן ער איהר העלפען, קאָן זי צו איהם קומען.
— ער האָט ניט געהאַט קיין צייט אַליץ קלאָר צו באַטראַכט
מען. לאַרבען האָט איהם אָנגענומען ביי דער האַנט, און
שטעהענדיג נעבען איהם, האָט זי אויף איהם געקוקט. זייערע
פנים'ער האַבען זיך כמעט אָנגעריהרט. זי האָט איהם ארומ-
געכאַפט און איהם געקושט אין די ליפּען:

— שנעל! שנעל! האָט זי געזאָגט, אַנווייזענדיג אויפ'ן
מיש.

ער האָט מעהר ניט געזוכט איבערצוקלערען. ער האָט
זיך אוועקגעזעצט; ער האָט ארויסגעריסען אַ פיער-קאַנטיג
בלאַט מיט רויטע לינעס פון אַ רעכנונגס-בוך.
ער האָט געשריבען:

„טייערע מאַמע. זיי מיר מוחל! איד וועל דיר דערמיט
אַנטאָן גרויסע יסורים. איד האב אַנדערש ניט געקאַנט

האנדלען. איד האב קיין שלעכטס ניט געטאן. אבער איצט מוז איד אנטלויפען, און פארלאזען דייטשלאנד. די מיידעל וואס וועט דיר אט דעם בריוועל בריינגען וועט דיר אלץ דערצעהלען. איד האב געוואלט מיט דיר זיך געזעגענען. וויל מען מיך ניט לאזען. זיי טענה'ן אז מען וועט מיך דער-ביי ארעסטירען. איד פיהל מיך אזוי אומגליקליך אז איד האט מעהר קיין ווילענס-קראפט ניט. איד וועל אריבער דעם גרענעץ, אבער איד וועל ניט ווייט פון דארט פארבלייבען ביז דו וועסט מיר שרייבען. די מיידעל וואס ברענגט דיר מיין ברעף וועט מיר אויך ברענגען דיין ענטפער. זאג מיר, וואס איד זאל טאן. וואס דו וועסט מיר הייסען וועל איד טאן. אויב דו ווילסט איד זאל צוריקקומען, זאג מיר און איד וועל צוריקקומען. איד קאן ניט פארטראגען דעם גע-דאנק דיר אליין איבערצולאזען. וואס וועסטו טאן וועגען חיונה? זיי מיר מוחל! זיי מיר מוחל! איד האב דיר ליעב און קוש דיר..."

— איילט אייד צו, מיין הער, אז ניט וועט ווערען צו שפעט — האט געזאגט לארכעו'ס געליעבעטער, עפענענדיג די טיר.

קריסטאף האט זיך שנעל גע'חתמ'ט, און אפגעגעבען דעם ברעף צו לארכעו:

— איהר וועט עס אליין איבערגעבען?

— איד געה שוין — האט זי געענטפערט.

זי איז שוין גרייט געווען אוועקצוגעהן.

— מארגען, האט זי ווייטער געזאגט, וועל איד אייד

ברענגען דעם ענטפער: איהר וועט אויף מיר ווארטען אין

לעידען — (די ערשטע סטאנציע אויף יענער זייט גרענעץ)

— אויפ'ן בריקעל ביים וואקזאל.

(בעת קריסטאף האָט געשריבען, האָט זי, א נייגעריגע, געלעזען דעם בריעף איבער זיינע אַקסלען).

— איהר וועט מיר אַלץ דערצעהלען: ווי אזוי זי וועט איבערטראַגען דעם קלאַפּ און וואָס זי וועט זאָגען? איהר וועט פון מיר גאָרניט באַהאַלטען? — האָט קריסטאף גע-
זאָגט מיט א בעמענדיג קול.

איר וועל איר אַלץ דערצעהלען.

זיי האָבען שוין ניט געקאָנט פריי ריידען: דער יונגער מאַן איז געשטאַנען אויפ'ן שוועל און האָט אויף זיי געקוקט.

— און איר וועל איר געהן זי זעהן אַמאָל, הער קריסטאף, האָט לאַרבען געזאָגט — איר וועל שיקען גייעס פון איהר: זאָרנט נאָר ניט.

— זי האָט איהם געגעבען א שטאַרקען האַנט־דרוק ווי אַ מאַן.

— געהן מיר? האָט געזאָגט דער פויער.

— מיר געהן! האָט קריסטאף געענטפערט.

זיי זיינען אַלע דריי אַרויסגעגאַנגען. אויפ'ן וועג האָט בעז זיי זיך פאַנאָדערגעשיידט. לאַרבען איז געגאַנגען אין איין זייט און קריסטאף מיט זיין פיהרער אין אַן אַנדערער. זיי האָבען צווישען זיך ניט גערעדט. אַ פאַרנעפעלמע האַל-בע לבנה האָט געהאַלטען ביים פאַרשווינדען הינטער'ן וואַלד. אַ שטאַרק בלאַסע ליכט האָט געשוועבט איבער די פעלדער. דער טומאן האָט זיך אין די טאַלען געהויבען, ווייס ווי מילך. די קאַלט־ציטערינדע בוימער האָבען זיך געבאַדען אין דער פייכטער לופט. — אַ פאַר מינוטען זיינען קוים אוועק זינט זיי זיינען אַרויס פון דאָרט, און דער פויער איז פלוצלונג צוריקגעשפּרונגען מאַכענדיג קריסטאף'ן אַ סמן ער זאל זיך

אפשטעלען. זיי האבען זיך צוגעהערט. אויפ'ן טראקט פאר זיי, האבען זיי געהערט דעם ריטמישען טריט פון א קאמפאָניע סאלדאטען וואָס דערנעהענטערט זיך. דער פויער איז אריבערגעשפרונגען דעם צאָם. קריסטאָף האָט איהם נאָכ־געטאָן. זיי האָבען זיך דערווייטערט איבער די פאַראַקערטע פעלדער. זיי האָבען געהערט ווי די סאלדאטען געהן פאַרביי איבער'ן וועג. אין דער פינסטער האָט זיי דער פויער אַנ־געשטעלט א פויסט. קריסטאָף'ן האָט דאָס האַרץ געקלאַפּט, ווי ביי א נאָכגעיאַגטער חיה בעת זי הערט די הינט פאַר־ביליופען. זיי האָבען זיך וויעדער געלאָזט געהן אויפ'ן טראַקט, אויסמיידענדיג די דערפער, און די אָפּגעזונדערטע הייפּען, וואו דאָס בילען פון די הינט אויף דעם גאַנצען שטח האָט זיי ארויסגעגעבען. ווען זיי זיינען אַרונטער פון א בערגעל באַוואַקסען מיט ביימלאַד, האָבען זיי פון דערווייט טענס אנטרעקט די סיגנאַל־ליכט פון דער אייזענבאהן ליניע. זיי זיינען נאָכגעגאַנגען נאָך יענע ליכט און האָבען באַשלאָסן צו געהען דעם וועג צו דער נאָהענסטער סטאַנציע. דאָס איז געווען ניט קיין ליכטע זאך. וואָס ווייטער זיי זיינען אַרונטער אין טאָל, אַלץ טיעפער זיינען זיי פאַרזונקען אין א טומאָן. זיי האָבען צוויי־דריי מאָל געמוזט אריבער־שפּרינגען טייכלאַד. דאָן זיינען זיי געגאַנגען איבער צו אַקערטע פעלדער אָהן אַן ענד. דער גרונט איז געווען אומ־גלייך, אַ שטענדיגער בייט צווישען בערגלאַך און הוילונגען האָט זיי געשטעלט אין געפּאָהר אומצופאַלען. נאָכדעם ווי זיי האָבען אַרום געבלאַנדזשעט סתם אזוי אָהן אַ קלאַרען וועג און זיינען אין גאַנצען אויסגעגעצט געוואָרען פון טומאָן, האָבען זיי פּלוצלינג דערזעהן ווייניג טריט פון זיך די באַהד־לאַמטערען אויף דער הויך פון דער אייזענבאהן־ראַמבע.

זיי האבען דאָס ארויפגעקלעמערט, און, אין געפאהר געכאפט צום ווערען, זיינען זיי געגאנגען מיט די רעלסען ביז ניט ווייט פון דער סטאנציע. דאָרט זיינען זיי וויעדער ארויף אויפ'ן וועג. זיי זיינען אָנגעקומען צום וואַקזאַל צוואַנציג מינוט פאר'ן צוג. טראַץ לאַרבען'ס אַנזאָג האָט דער פויער קריסטאָף'ן דאָרט איבערגעלאָזט: ער האָט זיך געאילט צו ריקצונעהן כדי געוואָהר צו ווערען וואָס ס'איז געוואָרען פון די אנדערע און פון זיין באשערטע.

קריסטאָף האָט געקויפט א בילעט קיין לעידען און גע-
ווארט גאנץ אליין אין דעם פוסטען ווארט-זאַל פאר די פאַ-
סאזשירען פון דריטען קלאַס. אָן אָנגעשטעלטער, וואָס האָט
געדערמעלט אויף א באַנק, איז געקומען אַנקוקען זיין בילעט
און איהם געעפענט די טיר ביים אַנקומען פון צוג. ס'איז
קינער ניט געווען אין וואַנאָן. אַלע אין צוג זיינען געשלאָ-
פּען. די פעלדער זיינען אויף געווען אַנטשלאָפּען. נאָר
קריסטאָף, כאַטש ער איז מיעד געווען, איז ניט געשלאָפּען.
וואָס מעהר די שווערע, אייזערנע רעדער האָבען איהם דער-
נעהענטערט צו דער גרענעץ, אַלץ מעהר, אַלץ שטאַרקער האָט
זיך איהם געוואַלט ער זאָל שוין זיין אויף יענער זייט —
פריי. איז א שעה ארום וועט ער זיין פריי. אָבער ביז דער
מאַלט האָט מען איהם מיט איין וואָרט געקאָנט ארעסטי-
רען... ארעסטירט ווערען! דער געדאַנק האָט איהם אויפ-
גערעגט. דערשטיקט ווערען פון דער העסליכער מאַכט!..
ער האָט ניט געקאָנט אַטעמען. זיין מאַמע, זיין פאָטער-
לאַנד, וואָס ער פאַרלאָזט זיינען פאַרשוואַנדען פון דער
מחשבה. זיין פרייהייט איז געווען איינגעשטעלט און ער
האָט געקלערט נאָר פון דער פרייהייט. נאָר פונ'ם לעבען
וואָס איהם האָט זיך געוואַלט ראַטעווען. ער מוז זיך ראַ-

טעווען. וואָס ער זאָל ניט דארפֿען טאָן! אַלץ, אפילו אַ פאַרברעכען! ... ער האָט ביטער חרטה געהאט וואס ער האָט גענומען דעם צוג אָנשמאָט ווייטער צו געהן מיט'ן טראַקט ביז צו דער גרענעץ. ער האָט געוואלט פאַרכאַפֿען אַ פּאָד שטונדען. נו האָט ער שעהן אויסגעפיהרט! ער וועט דעם וואָלף אַרײַנפאלען גלייך אין מויל אַרײַן. אוראי ווארט מען שוין אויף איהם ביי דער גרענעץ־סטאַנציע; דער באַפֿעהל איז שוין אַרויסגעגעבן געווארען... ער וועט אַרעסטירט ווערען. אַ רגע האָט ער געקלערט אַראַפּצושפּרינגען פון דעם לויפֿענדען צוג, פאַר'ן וואָקזאַל; ער האָט שוין אפילו גע־עפֿענט דאָס פענסטער פּונ'ם וואַנאָן; ס'איז שוין אָבער גע־ווען צו שפּעט. מ'איז אָנגעקומען. דער צוג האָט זיך אפֿ־געשטעלט. פינף מינוטען אָן אייביגקײט. קרויסטאָף האָט זיך ווי באַהאַלטען אין עס וואַנאָן הינטער'ן פּאַרהאַנג, און מיט אַ קלאַפֿענדיג האַרץ געקוקט אויפֿ'ן באַהן־בריקעל, וואו אַ זשאַנדאַר איז געשטאַנען ווי פאַרגליווערט. דער נאַטשאַל־ניק פון דער סטאַנציע איז אַרויסגעקומען פון זײַן בײַראָ מיט אַ דעפֿעשע אין האַנט און זיך שנעל געלאָזט געהן צום זשאַנדאַר. קרויסטאָף האָט ניט געצווייפֿעלט אז עס האַנדעלט זיך וועגען איהם. ער האָט געזוכט אַ געוועהר. ער האָט אָבער בלויז געהאט אַ גרויס מעסערעל מיט צוויי קלינגלאַך. ער האָט זיי געעפֿענט אין קעשענע. אַן אַנגעשטעלטער מיט אַ לאַמטערנע אויף דער ברוסט איז פאַרבייגעגאַנגען דעם באַהן־נאַטשאַלניק און זיך געלאָזט לויפֿען דורכ'ן צוג. קרויס־טאָף האָט מיט דער פּויסט פּעסט אַרום הענטעל פון מעסע־רעל אין דער קעשענע זיך צוגעקוקט ווי ער קומט אָן און האָט געטראַכט:

— איך בין פאַרלאָרען!

ער איז געווען אין אזא שטארק־אויפגערעגטען צור־
שטאנד אז ער וואָלט אימשטאַנד געווען אַריינצורוקען דאָס
מעסער אין דעם מענשען'ס ברוסט, ווען יענעם וואָלט צום
אומגליק איינגעפאלען דער געדאַנק צו קומען גלייך צו איהם
און צו עפענען זיין וואַגאָן. דער אָנגעשטעלטער האָט זיך
אַבער אָפגעשטעלט ביים צווייטען וואַגאָן כדי איבערצוקור־
קען דעם בילעט פון אַ פאַסאַזשיר וואָס איז נאָרוואָס אויפ־
געשטיגען. דער צוג האָט וויעדער אָנגעהויבען געהן. קריס־
טאָף האָט געדריקט זיין קלאַפענדיג האַרץ. ער האָט זיך
ניט גערהירט. ער האָט מורא געהאַט צו טראַכטען אַז
ער איז שוין געראַטעוועט. ער האָט זיך דאָס ניט געוואָלט
גלויבען ביז ער וועט ניט זיין אויף יענער זייט גרענעץ...
ס'האַט אָנגעהויבען טאָגען. די סילוועטען פון די בוימער זיי־
נען אַרויס פון דער פינסטערקייט. אַ וואַגען איז פאַרביי
אויף'ן טראַקט, ווי אַ פאַנטאַסטישער שאַטען, מיט קלינד
גענדיגע גלעקלאַך און אַ ווינקענדיג אויג... מיט'ן פנים אָנ־
געקלעפט אין פענסטער, האָט קריסטאָף זיך אָנגעשטרענגט
צו זעהן דעם סלופ מיט'ן קייזערליכען הערב וועלכער האָט
אָנגעצייכענט דעם גרענעץ פון זיין קנעכטשאַפט. בעת דער
באַהן־לאַקאָמאָטיוו האָט געפויפט, אָנזאָגענדיג דערמיט אַז
מ'וועט באַלד אָנקומען צו דער ערשטער בעלגישער סטאַנציע
האַט ער איהם נאָך אַלץ געזוכט אין דער פריהמאָרגען־ליכט.
ער האָט זיך אויפגעהויבען, אויפגעפענט ברייט דעם
פענסטער און אַריינגעאַטעמט די אייזקאַלטע לופט. פריי!
דאָס גאַנצע לעבען שמעהט פאַר איהם! די לעבענס־פרייד!...
— אָבער באַלד האָט ער פלוצלונג דערפיהלט די טרויעריג־
קייט פון זיין לאַגע, פון דעם וואָס ער פאַרלאָזט, פון דעם וואָס
ער וואַרט אויף איהם: מיעד פון דער אויפגעגעדער נאַכט

איז ער געבליבען א דערשלאגענער. ער האָט זיך אראָפּגע-
לאָזט אויף דער באַנק. אין א מינוט ארום האָט זיך דער צוג
אָפּגעשטעלט ביי דער סטאַנציע; און ווען א באַהן-אַנגע-
שטעלטער האָט געעפּענט די טיר פון זיין וואַגאָן האָט ער
געפונען קריסטאָף'ן שלאָפענדיג. דער אָנגעשטעלטער האָט
איהם א טרייסעל געטאָן ביי דער האַנט און קריסטאָף האָט
זיך אויפגעכאַפּט א צוטומעלטער, מיינענדיג אז ער האָט גע-
שלאָפען א נאַנצע שטונדע. ער האָט מיט א שווערען טריט
אָפּגעשטיגען, זיך צוגעשלאָפּט צום צאָל-באַאמטען, און ווען
ער איז באַשטימט אָנגענומען געוואָרען אויף דעם פרעמדען
באָרען, און זיך מעהר ניט געדאַרפט פאַרטיידיגען, האָט ער
זיך גוט אויסגעצויגען אויף א באַנק אין וואַרט-זאַל און איז
באַלד אַנטשלאָפען געוואָרען ווי א דער'הרג.טער.

ער האָט זיך אויפגעכאַפּט אַרום מיטאַג־צייט. לֶאָר־
 כען האָט געוויס ניט געקאַנט קומען פאַר א זייגער צוויי אָדער
 דריי. וואַרטענדיג אויף איהר צוג איז ער אַרומגעגאַנגען
 היז און צוריק אויף'ן קליינעם וואַקזאַל. שפעטער אַביסעל
 האָט ער זיך גלייך אוועקגעלאָזט אויף די פעלדער. עס איז
 געווען א גרויער, אומעטיגער טאַג, וואָס האָט שוין געשמעקט
 מיט'ן ווינטער. נאָר דאָס אומעטיגע פייפען פון א מאַנעוֹר־
 רידענדען צוג האָט איבערגעריסען די טרויעריגע שטילקייט.
 קריסטאָף האָט זיך אָפגעשטעלט א פאַר טריט פאַר דער גרע־
 נעץ, אויף דער פוסטער לאַנדשאַפט. פאַר איהם איז געלע־
 גען א קליין קלאַר טייכעלע, א פלעק וואַסער וואו דער גרויער
 הימעל האָט זיך אָפגעשפּיגעלט. ס'איז געווען נעבען א
 צאַם מיט צוויי בויער ביי דער זייט. רעכטס, א פאַפעל־
 בוים, וועמעס שפיץ ס'האַט זיך געטרייסעלט און איז שוין
 געווען אַהן בלעטער. הינטען, א גרויסער ניסען־בוים מיט
 שוואַרצע און נאַקעטע צווייגען וואָס האָט אויסגעזעהן ווי
 א משונה'דיגע ים־חיה. די לעצטע פאַרבלייכטע בלעטער
 האָבען זיך אַליין אָפגעריסען און אראָפגעפאַלען איינציגווייז
 אין דעם פאַרגליווערטען טייכעלע...

ס'האַט זיך איהם געדאַכט אז ער האָט דאָס שוין אַמאָל
 געזעהן: די צוויי בויער, דאָס טייכעלע... פלוצלונג האָט ער
 דערפיהלט א שווינדעל אין קאַפּ, איינעם פון די זעלטענע
 מאַמענטען ווען דער גאַנצער לעבענס־טאַל אַנטפלעקט זיך.
 — א בליק אין דער אומענדליכער צייט. מ'ווייסט ניט
 וואו מ'געפינט זיך, ווער מ'איז, אין וואָס פאַר א יאָהרהונ־

דערט מ'לעבט, זינט וויפיעל יאָהרהונדערטען מ'איז אַזוי. קריסטאָף האָט געהאַט דאָס געפיהל אַז דאָס איציטיגע איז שוין אמאָל געווען, אַז דאָס וואָס איז א י צ מ, איז ניט א י צ ט נאָר שוין אַן אַנדער צייט. ער איז מעהר ניט ער אליין. ער האָט זיך געזעהן פון דרויסען, פון זעהר ווייט. אַזוי ווי א צ ו ו י י ט ע ר, וואָס איז שוין פריהער דאָ געשטאַנען, אויף דעם זעלבען אָרט. ער האָט איז זיך נע- הערט דאָס זשומען פון ערינערונגען, פון אומבאַקאַנטע באַ- שעפענישען; זיינע אָדערען האָבען גערוישט, געשטורעמט: א ז ו י ... אַזוי... אַזוי...

דער גערויש פון יאָהרהונדערטען איז אין איהם פאַר- ביי... א סך אַנדערע קראַפטס האָבען דורכגעלעבט דאָס וואָס ער לעבט היינט דורף, און האָבען פאַרזוכט דעם טעם פון דער אַנגסטליכער לעצטער שעה אויף דער ערד וואו מ'איז נע- באַרען געוואָרען. א שטענדיג-וואַגלענדע ראַסע, פון אומע- טום פאַריאָנט צוליעב איהר זעלבסשטענדיגקייט און אומ- רוהיגקייט; — א ראַסע וואָס איז שטענדיג דער קרבן פון אַן אינערליכען ביזען גייסט וועלכער האָט זיי ניט געלאָזט רוהען אין ערגעץ; א ראַסע וואָס איז דאָך צוגעבונדען געווען צו דער ערד פון וואַנען מ'האַט זי אָפּגעריסען און איז שטענ- דיג פון איהר געליעבט געווען.

און איצט איז קריסטאָף אויף דורכגעגאַנגען די זעלבע לענדע עמאַפען, און זיינע טריט האָבער אויפ'ן וועג געפיר- נען די סלאַדען פון די וואָס זיינען דאָרט געווען פאַר איהם. מיט פאַרוויינטע אויגען האָט ער געקוקט אויפ'ן פאַטערלאַנד וואָס פאַרשווינדט אין נעפעל — אויפ'ן לאַנד מיט וועלכען ער דאַרף זיך איצט געזעגענען. האָט ער דען פריהער ניט געהאַט א ברענעדיגען פאַרלאַנג עס צו פאַרלאָזען? — יא,

אבער איצט אז ער האט ער באמת פארלאזט, האט איהם אן אנגסטגעפיהל דורכגענומען. נאָר א חיה'יש האַרץ קאָן זיך אַפּשיידען פּוֹנ'ם פּאַטערלאַנד אַהן א טיעפען געפּיהל. גליקליך אַדער אומגליקליך — מ'האַט דאָרט געלעבט; ס'איז צו אונז געווען א באַשיצער און חבּר; מ'האַט דערין גע־רוהט, דערויף געשלאָפּען, מ'איז דערמיט דורכגענומען; ס'האַלט אין דער ברוסט אויף דעם אוצר פון אונזערע חלומות, אונזער גאַנצען פאַרגאַנגענעם לעבען, און דאָס פאַר־הייליגטע שטויב פון די וואָס מיר האָבען געליעבט. קריסטאָף האָט פאַר זיך געזעהן, ווי אין א רייהע, די פאַרגאַנגענע יאָה־רען, די לייעבע געשטאַלטען פון די וואָס ער האָט געלאָזט אויף און אונטער דער ערד. זיינע פּריידען זיינען איהם ניט טייערער געווען פון זיינע ליידען. מינאַ, סאַבינע, אַדאַ, דער זיידע, דער פעטער גאַטפּריעד, דער אַלטער שולץ — אַלץ איז וויעדער ערשינען פאַר די אויגען, אין א פאַר מיי־נומען. ער האָט זיך ניט געקאַנט אַפּרייסען פון די טויטע — (ווארום ער האָט אַדאָן אויך גערעכענט צווישען די טויטע). — דער געדאַנק אז ער לאָזט איבער פון אַלע די וואָס ער האָט געליעבט, זיין מאַמען אַלס די איינציג־לעבעדיגע צווישען די פאַנטאַמען איז איהם אומערטרעגליך געווען. ער האָט שוין געהאַלטען ביים צוריקאַריבערגעהן דעם גרענעץ, פאַר א פייגהייט האָט איהם זיין אַנטלויפּען אויסגעזעהן. ער איז געווען אַנטשלאָסען אַז, אויב דער ענטפּער וואָס לאָר־כען האָט איהם געדאַרפּט ברענגען פון זיין מאַמען וועט אַרויסווייזען א צו גרויסען צער, זאָל ער אונטער אַלע אומ־שטענדען צוריקקומען. אויב אָבער ער וועט גאָרניט דער־האַלטען? אויב לאָר־כען האָט ניט געקאַנט צוקומען צו לאַוויזע'ן, אַדער איהם ניט געקאַנט צוריקברענגען קיין ענט־

פער ? — דעמאלט, וועט ער צוריקגעהן !
 ער האט זיך אומגעקעהרט צו דער סטאנציע. נאך א
 לאנג־אומעטיגען ווארטען איז דער צוג אָנגעקומען. קריסטאף
 האָט זיך צוגעקוקט צו זעהן לאַרבען'ס מוטיג געשטאַלט,
 ווייל ער איז זיכער געווען אַז זי וועט האַלטען וואָרט. זי
 האָט זיך אָבער ניט באַוויזען. ער איז אומרוהיג געלאָפּען
 פון איין וואַגאָן אין אַנדערען. ער האָט געקלערט אַז ווען
 זי זאַל זיין אויפ'ן צוג, וואָלט זי געוויס געווען פון די ער-
 שטע אַראַפּצושטייגען. געהענדיג האָט ער זיך אָנגעשלאָגען
 אַז אַ כּוואַליע פּאַסאַזשירען וואָס זיינען איהם אַנטקעגען
 געקומען; ער האָט אָבער דערביי באַמערקט אַ געזיכט וואָס
 האָט איהם אויסגעוועהן באַקאַנט. דאָס איז געווען אַ מיר-
 דעלע פון אַ יאָהר דרייצעהן אָדער פּערצעהן, אַ פעסטע, אַ
 קורצינקע, אַ פנים רויט ווי אַן עפעל, מיט אַ גראָב פּאַדרעהט
 נעזעל, אַ גרויס מויל און אַ גראָבען צאַפּ ארום דעם קאַפּ.
 ער האָט זיך צו איהר בעסער צוגעקוקט און געזעהן אַז זי
 האַלט איז דער האַנט אַן אַלט רענצעל עהנליך צו זיינעם.
 זי האָט אויף איהם אויך געקוקט פון דער זייט ווי אַ שפּער-
 לינג, און ווען זי האָט געזעהן אַז ער באַטראַכט זי איז זי
 צוגעקומען צו איהם. זי איז אָבער געבליבען שטעהן פאר
 איהם און אָנגעשטעלט אויף איהם קליינע, מייזעלשע אויגען,
 ניט אויסריידענדיג קיין וואָרט. קריסטאף האָט זי דער-
 וקענט: ס'איז געווען די קליינע דיענסט־מיידעל פון לאַר-
 בען'ס פּערמע. אַנווייזענדיג אויפ'ן רענצעל, האָט ער גע-
 זאָגט:

— ס'איז מיינס, — ניט אמת ?

די קליינע האַפּ זיך ניט געריהרט און געענטפּערט מיט
 אַ כלומר'שט נאַרישער מינע:

- איך ווייס ניט. ערשטענס פון וואָנען קומט איהר ?
 — פון בוּאיר.
 — און ווער שיקט עס אייך ?
 — לאַרבען. גענוג שוין — גיב אַהער.
 די מיידעל האָט איהם דערלאָנגט דאָס רענצעל.
 — ט'האַט איהר עס !
 און זי האָט צוגעגעבען.
 — אַה ! כ'האַב אייך באַלד דערקענט !
 — נן, וואָס־זשע האָסטו געוואַרט ?
 — כ'האַב געוואַרט אַז איהר זאָלט מיר זאָגען אַז איהר
 זייט עס.
 — און לאַרבען ? — האָט קריסטאָף געפרעגט. פאַר-
 וואָס איז זי ניט געקומען ?
 — די מיידעלע האָט ניט געענטפערט. קריסטאָף האָט
 פאַרשטאַנען אַז זי וויל ניט ריידען צווישען די אַלע מענ-
 שען. צו ערשט האָבען זיי געמוזט לאָזען איבערקוקען דעם
 באַגאַזש, נאָכדעם האָט קריסטאָף אוועקגעפיהרט די מיידעלע
 ווייט אין א זייט :
 — די פּאָליציי איז געקומען. — האָט די קליינע דער-
 צעהלט, ווערענדיג ריידעוודיג. זיי זיינען אָנגעקומען באַלד
 נאָך אייער אוועקגעהן. זיי זיינען אריין אין די הייזער,
 אויסגעפרעגט אַלעמען, ארעסטירט דעם הויכען סאַמי, קריסט
 טיאָו'ען, און דעם אַלטען קאַספאַר. און מעלאַניע'ן און גער-
 טרוד'ן אויך, כאָטש זיי האָבען געשריען אַז זיי האָבען נאָר
 ניט געטאַן ; און זיי האָבען געוויינט ; און געטרוד האָט צו-
 דראַפּעט דעם פנים פון זשאַנדאַר. ס'איז אומזיסט געווען
 דאָס זאָגען אַז איהר האָט אַלץ אָפּגעטאַן.
 — וואָס הייסט איך ! האָט קריסטאָף אויסגערופען.

— נו, אוראי, — האָט די קליינע רוהיג געענטפערט, וואָס האָט עס אויסגעמאכט? איהר זייט דאָך שוין גע-
נוען אוועק! נאָכדעם האָט מען אייך געזוכט אומעמום, און
נאָכגעשיקט מ'זאָל אייך געפינען.

— און לאָרבען?

— לאָרבען איז דאָרט ניט געווען. זי איז צוריקגעק-
ר מען שפעטער, נאָכדעם ווי זי איז געווען אין שטאָט.

— נו, האָט זי געזעהן מיין מאַמען?

— יא. ט'האָט איהר דעם בריעה. זי האָט געוואָלט
אלײן קומען, נאָר מ'האָט זי אויך אַרעסטירט.

— ווי אזוי'זשע האָסטו געקאָנט?..

— אָט ווי אזוי: זי איז צוריקגעקומען אין דאָרף אריין
און די פּאָליציי האָט זי דערביי ניט געזעהן; זי האָט שוין
געהאַלטען ביים וויעדער אוועקגעהן. נאָר געטרוד'ס שוועס-
טער האָט זי גע'מסר'ט. מ'איז זי געקומען געהמען, און ווען
זי האָט געזעהן די זשאַנדארן, איז זי ארויף צו זיך אין צי-
מער און צו זיי אראָפּגעשריען אַז זי קומט שוין אראָפּ, אַז
זי טוט זיך אָן. איך בין געווען אין וויינגאַרטען, הינטער
דער שטוב. זי האָט מיך שטיל גערופען דורכ'ן פענחסטער:
„לידיא! לידיא!“ איך בין צוגעקומען, זי האָט מיך איבער-
געגעבען אייער רענצעל און דעם בריעה וואָס אייער מאַמע
האָט איהר געגעבען און זי האָט מיך אַקוראַט געזאָגט וואו
איך וועל אייך געפונען. זי האָט מיך אויך געזאָגט איך
זאָל לויפען און זיך ניט לאָזען כאַפען. בין איך געלאָפען
— און אָט בין איך דאָ.

— מעהר האָט זי דיר גאָרניט געזאָגט?

— יא — איין זאָך. זי האָט מיך געזאָגט איך זאָל

אויך איבערגעבען דאָס שאַלכעל, כדי אייך צו ווייזען אַז זי

האַט מיך געשיקט.

קריסטאָף האָט דערקאַנט דאָס ווייסע שאַלכעל מיט די רויטע פֿלעקען און אויסגענייטע בלומען, מיט וועלכע לאַרבען האָט אוועקגעהענדיג דעם פֿריהעריגען אַבענט זיך אַרומגע־בונדען דעם קאַפּ. דער נאַיווער תּירוץ מיט וועלכען זי האָט זיך באַדיענט איהם צו שיקען דעם ליעבעס־אַנדיינקען, האָט איהם ניט געמאַכט שמייכלען.

— און איצט, האָט די קליינע אויסגערופען, זע איד דעם צוג צוריקגעהן: איד מוז אהיימפֿאַהרען. גוטע נאַכט!
— וואָרט נאָר, אַביסעל, — האָט קריסטאָף געזאָגט.

און דאָס געלט אויף צו קומען וואו האָסטו גענומען?

— לאַרבען האָט ער מיר געגעבען.

— נא, נעהם סיי ווי סיי, — האָט קריסטאָף זיך אָפֿ־גערופען אריינרוקענדיג איהר א פֿאַר מטבעות אין דער האַנט אַרײַן.

די קליינע האָט געוואַלט אַנטלויפֿען, ער האָט זי צוריק־געהאַלטען ביים אַרעם.

— א חוץ דעם... האָט ער א מאַך געטאָן...

ער האָט זיך אָנגעבויען און זי געקושט אויף ביידע באַקען. די מיידעלע האָט זיך ווי ניט געלאָזט.

— מאַך ניט אַזא פֿנים, — האָט קריסטאָף שפּאַסענ־דיג, אויסגערופען, די קושען זיינען ניט פֿאַר דיינעטוועגען.

— א! איד ווייס, — האָט די קליינע געענטפֿערט מיט א שפּאַטענדען געלעכטערעל — זיי זיינען פֿאַר לאַרבען.

מיט די קושען אויף דער מיידעלע'ס פֿולע באַקען האָט קריסטאָף געקושט ניט נאָר לאַרבען נאָר דאָס גאַנצע דייטש־לאַנד.

די קליינע איז אוועק און איז צוגעלאַפֿען צום צוג וואָס

האָט געהאַלטען אין אָפּגעהוּ. זי איז געבליבען שטעהן ביי דער טיר און געפאַכט מיט איהר האַנט־טיכעל, ווי לאַנג זי האָט איהם נאָך געקאָנט זעהן. ער האָט מיט די אויגען נאָכ־געפאַלגט די דאַרפ־מיידעלע וואָס האָט איהם צום לעצטען מאל געבראַכט אַן אַטעם־צוג פון זיין פאַטערלאַנד און פון די וואָס ער האָט דאָרט געליעבט.

ווען זי איז פאַרשוואונדען, האָט ער זיך געפיהלט נאָנץ אליין, א פרעמדער, אין א פרעמד לאַנד. ער האָט געהאַל־טען אין דער האַנט זיין מאַמע'ס בריעף און דאָס שאַלכעל, — דאָס ליבעס־אַנדענקען. ער האָט עס צוגעדריקט צום האַרצען און געוואַלט עפענען דעם בריעף. זיין האַנט האָט נאָכער געציטערט. וואָס וועט ער דאָרט לעזען? וואָס פאַר א צער וועט ער דאָרט געפינען? — ניין, ער וועט דעם שמערצהאַפטען פאַרוואורף ניט קאָנען איבערטראַגען; ער וועט איהם קלינגען אין די אויערען און ער וועט צוריק־פאַהרען.

ער האָט ענדליך דאָך געעפענט דעם בריעף און געלע־

זען:

„מיין אַרים קינד, זאָרג דיך ניט פאַר מיינעטוועגען. איד וועל שוין ניט זיין נאַריש. גאָט האָט מיר געשטראַפֿט. איד האָב ניט געדאַרפט זיין אזוי ענאַאיסטיש און דיך דאָ האַלטען. פאַהר קיין פאַרין. אפשר וועט דאָס בעסער זיין פאַר דיר. דאָגה ניט וועגען מיר. איד וועל שוין ווי־עס־איז אויסקומען. דער עיקר איז, דו זאָלסט דיך פיהלען גליקלאַך. איד קוש דיר.“

„שרייב מיר ווען דו וועסט קאָנען.“

קריסטאָף האָט זיך אוועקגעזעצט אויף זיין רענצעל

און געוויינט.

א באהן-אַנגעשטעלטער האָט אויסגעשריען — פֿאַריו.
 דער שווערער צוג איז אַנגעקומען מיט אַ גרויסען גערויש.
 קריסטאָף האָט אָפּגעווישט זיינע טרערען און זיך געטראַכט :
 — מ'מוז געהן.

ער האָט געקוקט אויפ'ן הימעל, אויף דער זייט וואו
 פֿאַריו געפינט זיך. דער הימעל, טונקעל אומעטום, איז
 דאַרט נאָך טונקעלער געווען. ס'איז געווען עפעס ווי אַ שאַ-
 טען־פינסטערער אָפּגרוגד. דאָס האַרץ האָט קריסטאָף'ן אַ
 קלעם געמאַז, ער האָט זיך אָבער וויערער געטראַכט :

— מ'מוז געהן! אזוי, מוז עס זיין.

ער איז וויערער ארויפגעשטיגען אויפ'ן באהן, אַנגעבוי-
 גען זיך איבער'ן פענסטער, און געקוקט אויפ'ן דראָהענדען
 האַריואַנט :

— אַ! פֿאַריו! האָט ער געקלערט. פֿאַריו! קום מיר
 צו הילף. ראַטעווע מיר! ראַטעווע מיינע מחשבות!

דער געדיכטער געפעל איז געדיכטער געוואָרען, הינטער
 קריסטאָף'ן איבער'ן לאַנד וואָס ער האָט אָקאַרשט פֿאַרלאָ-
 זען, האָט אַ שטיקעל העל־בלויער הימעל, גרויס ווי צוויי אוי-
 גען — ווי די אויגען פון סאַבינע'ן — צווישען דעם שווע-
 רען וואַאל פון די וואַלקענס, אומעטיג געשמייכעלט, און
 איז באַלד פֿאַרשוואונדען. דער צוג איז אוועק. אַ רעגען
 איז געפֿאַלען. ס'איז נאָכט געוואָרען.

